

NOU

Norges offentlige utredninger **2006: 12**

Fellespensjonskasser

Utredning nr. 14 fra Banklovkommisjonen

Utredning fra Banklovkommisjonen oppnevnt ved kongelig resolusjon 6. april 1990.
Avgitt til Finansdepartementet 2. mai 2006.

Departementenes servicesenter
Informasjonsforvaltning

Oslo 2006

ISSN 0333-2306
ISBN 82-583-0887-4
ISBN 978-82-583-0888-2

Lobo Media AS

Til Finansdepartementet

Banklovkommisjonen legger med dette frem sin Utredning nr. 14, NOU 2006: 12 Fellespensjonskasser, med utkast til endringer i forsikringsloven.

I forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 68 (2004-2005) om forsikringsloven og endringer i innskuddspensjonsloven, traff Stortinget et anmodningsvedtak hvor Regjeringen ble bedt om å legge frem lovforslag om fellespensjonskasse for flere private foretak etter mønster av en interkommunal pensjonskasse. På denne bakgrunn ba Finansdepartementet i brev av 26. august 2005 Banklovkommisjonen utrede spørsmålet, herunder lovforslag, om fellespensjonskasse for flere private foretak innen 1. mai 2006.

I sitt lovforslag foreslår Banklovkommisjonen endringer i forsikringsloven kapittel 7 som innebærer at det åpnes for at flere uavhengige foretak kan gå sammen om å etablere en fellespensjonskasse for foretakenes pensjonsordninger. Samarbeidet mellom foretakene og således etableringen av en fellespensjonskasse, vil være basert på en samarbeidsavtale som omfattes av alle foretakene som inngår i fellespensjonskassen. Det er videre forslått en del særlige regler vedrørende utforming av vedtektenes, fellespensjonskassens øverste organ og særlige forhold knyttet til endringer i samarbeidet som ligger til grunn for fellespensjonskassen. Banklovkommisjonen har ikke sett behov for at det gjøres endringer i annen lovgivning enn forsikringsloven kapittel 7.

Banklovkommisjonens forslag er med unntak av ett punkt, enstemmig.

Oslo, 19. april 2006

Erling Selvig
leder

Olav Breck	Ottar Dalsøren	Sverre Dyrhaug
Kjersti Elvestad	Jo Gjedrem	Eystein Gjelsvik
Arnhild Dordi Gjønnes	Øivind Fegth Knutsen	Øystein Løining
Per Melsom	Solveig Nordkvist	Astrid Nyberget
Erling G. Rikheim	Rolf A. Skomsvold	Kristin Skrede
Per Anders Stalheim	Liv Synnøve Taraldsrud	Olav Vannebo

Lise Ljungmann
(hovedsekretær)
Kristin Schjønby
Kari Lærum

Innhold

0	Sammendrag	7	5.4	Forholdet mellom de enkelte foretak i en fellespensjonskasse	27
0.1	Sammendrag	7			
0.1.1	Innledning	7	5.4.1	Samarbeidsavtale	27
0.1.2	Banklovkomisjonens vurderinger og forslag	7	5.4.2	Økonomisk atskillelse	30
0.2	Summary	8	5.5	Etablering av fellespensjonskasse	30
0.2.1	Introduction	8	5.5.1	Konsesjon	30
0.2.2	The Banking Law Commission's evaluations and proposals	9	5.5.2	Vedtekter	31
0.3	Banklovkomisjonens sammen- setning	10	5.5.3	Grunnkapital	31
			5.6	Organisering av virksomheten	33
			5.6.1	Generelt	33
			5.6.2	Uavhengighet til foretakene som har opprettet fellespensjonskasse	34
1	Utredningsoppdraget	11	5.6.3	Fellespensjonskassens øverste organ	34
1.1	Finansdepartementets brev 26. august 2005	11	5.7	Endringer i pensjonssamarbeidet	35
1.2	Opplegget for utredningen	12	5.7.1	Innledning	35
			5.7.2	Uttreden	36
			5.7.3	Utelukkelse	38
2	Organisering av pensjons- ordninger	14	5.7.4	Avvikling av fellespensjonskasse	39
2.1	Begrepsmessige skiller	14	5.8	Tilsynsforhold	39
2.2	Institusjonsrettslig organisering av pensjonsordninger	15			
3	Utviklingen av pensjonskasse- lovgivningen	17	6	Administrative og økonomiske konsekvenser	40
3.1	Arbeid med ny pensjonskasse- lovgivning	17	6.1	Innledning	40
3.2	Stortingets behandling av forslaget til ny pensjonskasselovgivning	20	6.2	Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige	40
			6.3	Økonomiske og administrative konsekvenser for det private	41
4	Internasjonale forhold	21	7	Merknader til de enkelte bestemmelser	42
5	Fellespensjonskasse for flere foretak (avtalebasert pensjonssamarbeid)	23	8	Utkast til lov om endring i forsikringsloven	46
5.1	Hva er en fellespensjonskasse	23			
5.2	Forholdet til andre pensjons- institusjoner	23	Vedlegg		
5.3	Behovet for lovregulering	27	1	Forsikringsloven	48
			2	Pensjonskassedirektivet	76
			3	Foretakspensjonsloven kapittel 12 ...	91
			4	Innskuddspensjonsloven kapittel 10.	93

Kapittel 0

Sammendrag

0.1 Sammendrag

0.1.1 Innledning

Banklovkommisjonens utredning nr. 14, NOU 2006: 12 Fellespensjonskasser, omhandler hvilke lovendringer som må og bør gjøres for at flere uavhengige foretak skal kunne gå sammen og etablere en fellespensjonskasse for foretakenes tjenstepensjonsordninger.

Banklovkommisjonens mandat av 26. august 2005 (Utredningens kapittel 1) har sin bakgrunn i Stortingets anmodningsvedtak av 10. juni 2005 til Regjeringen. Regjeringen ble der bedt om å fremme lovforslag om «felles pensjonskasse for flere private verksemdar, utan fellesordning for premieutrekning, etter mønster av ein interkommunal pensjonskasse.» I *brev av 2. mars 2006* har Finansdepartementet presisert at mandatet ikke omfatter spørsmål om flere uavhengige foretak skal kunne etablere en felles pensjonsordning for alle ansatte i foretakene, men kun spørsmålet om flere foretak skal kunne etablere en fellespensjonskasse for pensjonsordningene til de enkelte foretak. En nærmere beskrivelse av denne avgrensningen er gitt i Utredningens kapittel 2.

Utredningen må ses i sammenheng med *Banklovkommisjonens* forslag i Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 til ny lovgivning for pensjonskasser og en konsolidert forsikringslov. Ny pensjonskasselovgivning og ny forsikringslov ble vedtatt ved lov 10. juni 2005 nr. 44 som i Finansdepartementets høringsbrev av 3. april 2006 er foreslått skal tre i kraft 1. juli 2006. Utredningen bør også ses i sammenheng med lov av 21. desember 2005 nr. 124 om obligatorisk tjenstepensjon som trådte i kraft 1. januar 2006.

0.1.2 Banklovkommisjonens vurderinger og forslag

Etter *Banklovkommisjonens* vurdering er det kun nødvendig å foreta enkelte endringer i forsikringsloven kapittel 7 om pensjonskasser for at lovgivningen skal gi adgang til å etablere fellespensjonskasse. *Banklovkommisjonen* har lagt til grunn at de generelle reglene om pensjonskasser i forsikrings-

loven kapittel 7 vil gjelde også for fellespensjonskasser. Den særskilte reguleringen det er behov for i forhold til fellespensjonskasser, kommer i tillegg til de alminnelige bestemmelsene for pensjonskasser i kapittel 7. De nærmere vurderingene er inntatt i utredningens kapittel 5. Det dreier seg her om regulering av institusjonsrettslige forhold. De pensjonsrettslige forhold for de mest utbredte pensjonsordninger for foretak, er regulert i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, og det er etter *Banklovkommisjonens* vurdering ikke behov for særskilte regler eller endringer i disse lovene i forbindelse med en åpning for adgang til etablering av fellespensjonskasse.

Pensjonskasser skiller seg fra livsforsikringselskaper blant annet ved at pensjonskassene etter sin konsesjon ikke har adgang til å tilby pensjonsprodukter til andre enn en forhåndsfastlagt, definitiv og lukket kundekrets. *Banklovkommisjonen* foreslår at denne kundekretsen skal angis i vedtekten. Dette til forskjell fra livsforsikringsselskaper som etter sin konsesjon har en ubestemt kundekrets. Selv om et livselskap skulle være etablert med en begrenset konsesjon som innebærer at selskapet bare kan overta direkte forsikringer for en nærmere angitt krets av forsikringstakere (såkalte livcaptive), vil ikke kundekretsen være lukket på samme måte som for en pensjonskasse. På bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak og Banklovkommisjonens mandat, har *Banklovkommisjonens flertall* tatt som utgangspunkt at det skal opprettholdes et rettslig skille mellom pensjonskasser som omfatter flere foretak og livsforsikringsselskap, herunder selskaper som etter sine vedtekter og konsesjon bare kan overta forsikringer for en begrenset kundekrets. *Et mindretall i Banklovkommisjonen* mener at et samarbeid mellom flere foretak om en pensjonsleverandør mer hensiktsmessig bør skje i form av et livcaptive.

Banklovkommisjonen har lagt til grunn at en fellespensjonskasse vil bli etablert dersom ulike foretak finner at de har en egeninteresse i å gå sammen om å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse. *Banklovkommisjonen* har ikke sett grunnlag for å kreve at det skal foreligge ytterligere sammenheng mellom foretakene utover dette interes-

sefellesskapet for å kunne etablere en fellespensjonskasse.

Avtalen mellom foretakene om å etablere en fellespensjonskasse vil være stiftelsesgrunnlaget for denne pensjonskassen. *Banklovkommissjonen* foreslår at denne avtalen skal etableres som en samarbeidsavtale mellom alle foretakene som inngår i fellespensjonskassen, og at loven stiller særskilte ordens- og innholdsmessige krav til denne avtalen. Andre foretak enn de som er en del av samarbeidsavtalen kan ikke ha sin pensjonsordning i pensjonskassen. Dersom nye foretak skal omfattes av fellespensjonskassen, må samarbeidsavtalen endres slik at den også omfatter det nye foretaket. For å sikre at det er en økonomisk atskillelse mellom foretakene som har sine pensjonsordninger i en fellespensjonskasse, foreslår *Banklovkommissjonen* at bestemmelsene om økonomisk atskillelse i konsernpensjonsordninger i foretakspensjonsloven §§ 12-2 til 12-4 og innskuddspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4 gis tilsvarende anvendelse.

For å sikre klarhet i hvilken virksomhet en pensjonskasse skal drive, foreslår *Banklovkommissjonen* videre at det innføres et krav om at vedtektene skal angi hvilke pensjonsprodukter pensjonskassen skal tilby. Det foreslås videre at det stilles enkelte særlige krav til vedtektene i fellespensjonskasser som innebærer at viktige ordens- og institusjonelle forhold tilknyttet et slikt samarbeid mellom flere foretak er regulert i vedtektene.

Banklovkommissjonens flertall er kommet til at det ikke er behov for å fastsette særlige regler om grunnkapitalens størrelse i fellespensjonskasser. Forsikringsloven § 7-5 åpner for at konsesjonsmyndighetene kan fastsette konsesjonsvilkår som stiller høyere minstekrav enn 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) som fremgår av loven. Et *mindretall* i *Banklovkommissjonen* mener at minstekravet til grunnkapital i fellespensjonskasser bør settes til minst 100 G.

Regler for sammensetning og valg av styre i pensjonskasser skal i henhold til forsikringsloven § 7-4 første ledd bokstav d) og e), fremgå av vedtektene. Reglene om styret i forsikringsloven § 7-6 som et overordnet organ i en pensjonskasse, synes imidlertid ikke i alle tilfeller å være tilstrekkelig for å kunne løse mulige konflikter og ivareta interessene til forskjellige foretak i en større fellespensjonskasse. *Banklovkommissjonen* foreslår derfor at det åpnes for at fellespensjonskasser og interkommunale pensjonskasser kan ha et representantskap som pensjonskassens øverste organ. *Banklovkommissjonen* mener at det må være opp til foretakene i samarbeidsavtalen å avgjøre om pensjons-

kassen skal ledes av et styre eller om et representantskap skal være det øverste organet.

Banklovkommissjonen har lagt til grunn at en rekke endringer vil kunne skje over tid i forhold til de foretakene som inngår i samarbeidet om en fellespensjonskasse. Dette gjør at det allerede ved stiftelsen vil være behov for å tenke igjennom og bli enige om hva som skal skje ved mulige fremtidige endringer av forskjellig art. *Banklovkommissjonen* foreslår derfor at det tas inn en ny § 7-13 i forsikringsloven som regulerer hva som skal skje dersom nye foretak ønsker å slutte seg til pensjons-samarbeidet, foretak ønsker å tre ut av samarbeidet, virksomheten i foretak opphører eller det foreligger forhold som medfører at samarbeidet med ett eller flere foretak ikke kan fortsette.

De administrative og økonomiske konsekvensene av forslaget er vurdert i kapittel 6 i utredningen. Merknadene til de enkelte lovforslagene og lovforslaget er inntatt i henholdsvis kapittel 7 og 8.

0.2 Summary

0.2.1 Introduction

The Banking Law Commission's Report No. 14, NOU 2006: 12 Joint Pension Funds, discusses the changes in the law that must and should be made to enable a group of independent enterprises to establish a joint pension fund for these enterprises' occupational pension schemes.

The background of the Banking Law Commission's terms of reference dated 26 August 2005 (Chapter 1 of the Report) is the resolution of the Storting of 10 June 2005 requesting the Government to submit a bill concerning «joint pension funds for more than one private enterprise, without a joint scheme for calculating premiums, patterned on inter-municipal pension funds.» In a *letter dated 2 March 2006* the Ministry of Finance clarified that the terms of reference do not include the question of whether a group of independent enterprises should be able to establish a joint pension scheme for all employees of the enterprises, but only the question of whether a group of enterprises should be able to establish a joint pension fund for the pension schemes of the individual enterprises. This delimitation is elaborated further in Chapter 2 of the report.

The report must be seen in the context of *the Banking Law Commission's* recommendations in Report no. 12, NOU 2004: 24 on new legislation for pension funds and a consolidated insurance act. New pension fund and insurance legislation (Act

No. 44 relating to insurance companies, pension companies and their activities etc.) was passed on 10 June 2005, which according to the Ministry of Finance's consultation circular of 3 April 2006 is proposed to enter into force on 1 July 2006. The report should also be seen in the context of Act No. 124 of 21 December 2005 relating to mandatory occupational pensions, which entered into force on 1 January 2006.

0.2.2 The Banking Law Commission's evaluations and proposals

In the assessment of *the Banking Law Commission*, it will be necessary to make only a few changes to Chapter 7 of the Insurance Act regarding pension funds for the legislation to permit the establishment of joint pension funds. *The Banking Law Commission* finds that the general rules on pension funds in Chapter 7 of the Insurance Act will also apply to joint pension funds. The specific regulations necessary with regard to joint pension funds come in addition to the general provisions for pension funds in Chapter 7. Detailed evaluations on these regulations are found in Chapter 5 of the report. They involve regulations of matters concerning institutional law. Matters concerning pension law for the most widespread pension schemes for enterprises are regulated in the Companies Pension Act and the Defined Contribution Act, and in the assessment of *the Banking Law Commission* there is no need for special rules or amendments to these Acts in connection with authorising the establishment of joint pension funds.

Pension funds differ from insurance companies inter alia in that pursuant to their licences pension funds are not permitted to offer pension products to persons other than in a predetermined, defined and closed clientele. *The Banking Law Commission* proposes that this clientele be specified in the articles of association. This is unlike insurance companies, which according to their licences have an unspecified clientele. Even if a life insurer were to be established with a limited licence whereby the company can only underwrite direct insurance for a specific circle of policyholders (so-called life captives), the clientele will not be closed in the same way as for a pension fund. In light of the Storting's request and the terms of *The Banking Law Commission's* reference, a majority of *the Banking Law Commission* finds that a legal distinction must be maintained between pension funds that cover more than one enterprise and life insurance companies, including companies that pursuant to their articles of association and licences may underwrite insu-

rance only for a limited clientele. A minority of *the Banking Law Commission* believes that a collaboration among several enterprises on a pension provider should more appropriately take the form of a life captive.

The Banking Law Commission has assumed that a joint pension fund will be established when various enterprises find they have an interest in having their pension schemes in the same pension fund jointly. *The Banking Law Commission* has not seen any reason for requiring a further connection between the enterprises beyond this community of interest in order to establish a joint pension fund.

The agreement between the enterprises to establish a joint pension fund will be the basis for founding such a pension fund. *The Banking Law Commission* proposes that this agreement shall be established as a cooperation agreement for all the enterprises in the joint pension fund and for the Act to set specific requirements for form and content for such an agreement. Enterprises other than those that are party to the cooperation agreement may not have their pension scheme in the pension fund. If a new enterprise is to be covered by the joint pension fund, the cooperation agreement must be amended to cover the new enterprise. To ensure that there is a financial separation between the companies that have their pension schemes in a joint pension fund, *the Banking Law Commission* proposes that the provisions on financial separation in Sections 12-2 to 12-4 of the Companies Pension Act and Sections 10-2 to 10-4 of the Defined Contribution Act apply correspondingly.

To ensure clarity on what activities a pension fund is to engage in, *the Banking Law Commission* further proposes that a requirement be introduced for the articles of association to spell out which pension products the pension fund is going to offer. *The Commission* also proposes that specific requirements be set for the articles of associations of joint pension funds whereby crucial formal and institutional matters relating to such a cooperation among several enterprises is regulated by the articles of association.

A majority of *the Banking Law Commission* has concluded that there is no need to stipulate specific rules on the amount of basic capital in joint pension funds. Section 7-5 of the Insurance Act permits licensing authorities to stipulate licence terms that set a higher minimum requirement than ten times the National Insurance's basic pension (G) as appears in the Act. A minority of *the Banking Law Commission* is of the opinion that the minimum basic capital in joint pensions funds should be set at least at 100 G.

Pursuant to Section 7-4 first paragraph litra d) and e) of the Insurance Act, rules regarding the composition and election of the board of directors of a pension fund shall appear in the articles of association. However, the rules in Section 7-6 of the Insurance Act on the board as an executive body of a pension fund do not seem in all cases to be sufficient for resolving possible conflicts and protecting the interests of various enterprises in a larger joint pension fund. *The Banking Law Commission* proposes therefore allowing joint pension funds and inter-municipal pension funds to have a committee of shareholders' representatives as the pension fund's executive body. *The Banking Law Commission* is of the opinion that it must be up to the enterprises party to the cooperation agreement whether the pension fund is to be headed by a board of directors or by a committee of shareholders' representatives.

The Banking Law Commission finds that a number of changes may take place in respect of the enterprises party to a collaboration on a joint pension fund. This means that there will be a need as early as when the fund is founded to think through and agree on what is to happen in the event of possible future changes of various kinds. *The Banking Law Commission* therefore proposes adding a Section 7-13 to the Insurance Act to regulate what is to happen if new enterprises wish to join the pension collaboration, enterprises wish to withdraw from the collaboration, activities in enterprises are closed down or circumstances exist that imply that cooperation with one or more enterprises cannot continue.

The administrative and financial consequences of the proposal are assessed in Chapter 6 of the Report. Remarks on the individual proposed pieces of legislation and the proposed legislation itself are contained in Chapters 7 and 8, respectively.

0.3 Banklovkommisjonens sammensetning

Banklovkommisjonen har ved avgivelsen av denne utredning følgende 19 medlemmer:

- Professor dr. juris Erling Selvig, leder (Universitetet i Oslo)
- Avdelingsdirektør Olav Breck (Sparebankforeningen i Norge)
- Banksjef Ottar Dalsøren (Sparebanken Sogn og Fjordane/Finansforbundet)
- Direktør Sverre Dyrhaug (Finansnæringens Hovedorganisasjon)
- Seksjonssjef Kjersti Elvestad (Kredittilsynet)
- Seksjonssjef Jo Gjødrem (Forbrukerombudet)
- Økonomisk rådgiver Eystein Gjelsvik (Landsorganisasjonen i Norge)
- Advokat Arnhild Dordi Gjønnnes (Næringslivets Hovedorganisasjon)
- Advokat Øivind Fegth Knutsen (Advokatfirmaet Fegth Knutsen & Co. DA)
- Avdelingsdirektør Øystein Løining (Finansdepartementet)
- Direktør Per Melsom, Oslo
- Autorisert regnskapsfører Solveig Nordkvist (Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon)
- Rådgiver Astrid Nyberget (Konkurransetilsynet)
- Avdelingsdirektør Erling G. Rikheim (Finansdepartementet)
- Generalsekretær Rolf A. Skomsvold (Norske Pensjonskassers Forening)
- Advokat Kristin Skrede (DnB NOR ASA)
- Seniorrådgiver Per Anders Stalheim (Barne- og likestillingsdepartementet)
- Tingrettsdommer Liv Synnøve Taraldsrud (Oslo Tingrett)
- Direktør Olav Vannebo (Finansnæringens Hovedorganisasjon).

I brev av 18. juli 2005 til Finansdepartementet ber Bernt Nyhagen om å bli løst fra sitt verv som medlem og nestleder i Banklovkommisjonen.

Sekretariatet har, ved utarbeidelsen av denne utredningen, bestått av:

- Seniorrådgiver Lise Ljungmann, hovedsekretær (Kredittilsynet).
- Seniorrådgiver Kristin Schjønby (Kredittilsynet).
- Bankrådgiver Kari Lærum (Norges Bank).

Kapittel 1

Utredningsoppdraget

1.1 Finansdepartementets brev 26. august 2005

I Finansdepartementets brev av 26. august 2005 til Banklovkommisjonen uttales det:

«Stortinget fattet 10. juni 2005 følgende anmodningsvedtak til Regjeringen:

«Stortinget ber Regjeringa snarast fremje lovforslag om felles pensjonskasse for fleire private verksemdar, utan fellesordning for premieutrekning, etter mønster av ein interkommunal pensjonskasse.»

Anmodningsvedtaket ble truffet etter Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 68 (2004-2005), jf. Innst. O. nr. 92 (2004-2005). Finanskomiteén omtalte felles pensjonskasser for flere private foretak i Innst. O. nr. 92 (2004-2005), jf. punkt 3.5.2.

Komiteen delte seg i et flertall og et mindretall. Flertallet uttalte blant annet:

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmen frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, viser til at felles pensjonskasse for fleire føretak vil vere eit viktig forslag for å få kostnadane ned.

For å avgrense kostnadane ved å opprette tenestepensjonsordningar for mindre og mellomstore føretak, gikk difor òg eit mindretal i Banklovkommisjonen inn for at ei gruppe føretak kan gå saman om å opprette ei felles pensjonskasse.

(...)

Fleirtalet vil òg peike på at ei rekke høyringsinstansar støtta forslaget [om adgang til å etablere felles pensjonskasse] i høyringsrunda.

Fleirtalet vil understreke at vegen om eit livsselskap har ein høgare etableringsterskel for mange små og mellomstore føretak, enn å opprette ei felles pensjonskasse. Felles pensjonskasse for fleire føretak vil kunne redusere administrasjonskostnadane ved ei tenestepensjonsordning for slike små og mellomstore føretak vesentleg.»

Mindretallet i komiteen uttaler blant annet:

Eit anna spørsmål som er reist i samband med lovforslaget er om ei einskild pensjonskasse skal

kunne administrere fleire pensjonsordningar for fleire uavhengige føretak. Hovudproblemstillinga i så måte er kvar ein skal trekke skiljet mellom eit livsforsikringsselskap og ein pensjonskasse. Spørsmålet har òg samanheng med framlegget om at fleire kommunar skal ha tilgang til å etablere såkalla interkommunal pensjonskasse.

(...)

Desse medlemene kan slutte seg til ei oppmoding om at det vert utreda moglegheit for felles pensjonskasse for fleire private verksemdar, utan fellesordning for premieutrekning, etter mønster av ein interkommunal pensjonskasse, men finn likevel grunn til å peike på at eit eventuelt framlegg om regler som gjer pensjonskasse tilgang til å administrere mange ulike pensjonsordningar for fleire uavhengige føretak vil utfordre dei reguleringsmessige skilnadene ein nå har mellom pensjonskasser og livsselskap.»

Under behandlingen av finanskomiteens innstilling i Odelstinget 24. mai 2005, uttalte finansministeren følgende om bl.a. oppfølgingen av spørsmålet om felles pensjonskasse for flere private foretak:

«Både spørsmålet om det bør gis adgang for uavhengige foretak som har hver sin pensjonsordning, til å gå sammen om å opprette en felles pensjonskasse, og spørsmålet om det bør gis adgang til at flere uavhengige foretak går sammen om å opprette én felles pensjonsordning, er etter departementets syn spørsmål som naturlig bør vurderes i forlengelsen av utredningen om og deretter Stortingets behandling av obligatoriske supplerende pensjonsordninger, altså tjenestepensjonsordninger. Vi tar altså først sikte på en utredning av dette.

I og med at det neppe vil være noen forskjell mellom et livsselskap som bare tilbyr pensjonsforsikring til forskjellige uavhengige foretak, og en pensjonskasse som gjør det samme, vil et mulig svar på dette kunne være å foreslå at reglene for pensjonskasser som skal kunne administrere flere pensjonsordninger for flere uavhengige foretak, må gjøres identiske med lovreglene for livsselskap, f.eks ved at det blir to konsesjonsklasser for pensjonskasser, henholdsvis konsesjon som vanlig

kasse og konsesjon som det vi må kunne kalle livselskapskasse.

Det viktige ved disse reglene er at man sikrer innskyter. Den problemstillingen som er der når private foretak går sammen i én pensjonskasse, er jo at et foretak kan gå konkurs og sette pensjonskassen og andres innskudd i fare. Det må sikres bl.a gjennom et lovverk og et regelverk.

Banklovkommisjonen kommer for sin del nå til å være opptatt med utredningen av obligatorisk supplerende pensjon, slik jeg ser et mulig forslag til vedtak i finanskomiteens innstilling om pensjonsreformen nå på torsdag denne uken.

(...)

I kjølvannet av dette vil spørsmålet om bl.a felles pensjonskasser bli utredet av Banklovkommisjonen, men jeg gir uttrykk for at Banklovkommisjonen nå av hensyn til Stortingets ventede vedtak må prioritere tjenestepensjonsordninger og der nest felles pensjonskasseregler. Det kan jeg si om fremdriften. [...]»

Banklovkommisjonen bes på denne bakgrunn om å utrede spørsmålet, herunder lovforslag, om felles pensjonskasse for flere private foretak. Det bes om at Banklovkommisjonen foretar en særskilt vurdering av behovet for nærmere regulering av forholdet mellom de enkelte forsikringstakerne i en slik eventuell felles pensjonskasse, samt en vurdering av den nærmere avgrensningen mot regelverket for livsforsikringsselskaper, herunder om dette bør være en spesiell type livsforsikringsselskap.

Banklovkommisjonen bes særskilt vurdere hva som er en hensiktsmessig organisering av felles pensjonskasse, herunder på hvilken måte en skal sikre de ulike arbeidsgivere hensiktsmessige innflytelse over pensjonskassen. Banklovkommisjonen bes videre vurdere om det er behov for særskilte bestemmelser ved opphør av kundeforhold, og ved avvikling av pensjonskassen, herunder om det er behov for særskilte regler om de ulike arbeidsgiveres/ordningers rett til midler som er samlet opp i pensjonskassen. Kommisjonen bes for øvrig også vurdere om det er særskilte tilsynsbehov for felles pensjonskasser, herunder om slike pensjonskasser bør underlegges tilsyn også fra Stiftelsestilsynet.

Banklovkommisjonen bes om å oversende sin utredning til Finansdepartementet senest 1. mai 2006.»

1.2 Opplegget for utredningen

Utbyggingen og organiseringen av supplerende tjenestepensjonsordninger har aktualisert spørsmål om ulike former for avtalt pensjonssamarbeid mellom foretak og arbeidsgivere i så vel kommunal som privat sektor som ikke inngår i ett og samme konsernforhold. I forbindelse med den nye pensjonskasselovgivningen ble det åpnet for slikt samarbeid i form av interkommunale pensjonskasser, og lov om obligatorisk tjenestepensjon § 6 inneholder bestemmelser om pensjonssamarbeid i form av innkjøpsordning for uavhengige foretak og arbeidsgivere. Under Stortingets behandling av den nye pensjonskasselovgivningen ble det vedtatt en anmodning til Regjeringen om å «fremje lovforslag om felles pensjonskasse for flere private virksomheter etter mønster av ein interkommunal pensjonskasse.»

Når det gjelder utredningsarbeidet i oppfølgingen av denne anmodningen, ble det under stortingsbehandlingen fra finansministeren vist til spørsmålene om så vel samarbeid i form av felles pensjonskasse for flere foretak som samarbeid i form av felles pensjonsordning for flere foretak, burde vurderes i denne sammenheng:

«Både spørsmålet om det bør gis adgang for uavhengige foretak som har hver sin pensjonsordning, til å gå sammen om å opprette en felles pensjonskasse, og spørsmålet om det bør gis adgang til at flere uavhengige foretak går sammen om å opprette én felles pensjonsordning, er etter departementets syn spørsmål som naturlig bør vurderes i forlengelsen av utredningen om og deretter Stortingets behandling av obligatoriske supplerende pensjonsordninger, altså tjenestepensjonsordninger. Vi tar altså først sikte på en utredning av dette.»

Utviklingen av ulike former for avtalt pensjonssamarbeid mellom uavhengige foretak og arbeidsgivere er begrunnet først og fremst i kostnadshensyn. Supplerende tjenestepensjonsordninger vil vanskelig kunne fylle sin tiltenkte rolle innenfor et nytt samlet pensjonssystem med mindre det vil være mulig å holde kostnadene ved administrasjon av pensjonsordningene på et så lavt nivå som mulig, blant annet ved tiltak som kan gi stordriftsfordeler, og ved tiltak som kan bidra til at konkurransen innenfor pensjonsmarkedet virker på en god måte. Fellespensjonskasser og felles pensjonsordninger for flere foretak vil her kunne være attraktive alternativer, ganske særlig for det betydelige antall foretak som nå skal etablere nye pensjonsordninger for sine ansatte i samsvar med lov

om obligatorisk tjenstepensjon, jf. Innst. O. nr. 17 (2005-2006) side 15, hvor flertallet i finanskomiteen fremhever at «det er viktig å begrense de administrative kostnadene ved obligatorisk tjenstepensjon».

Banklovkommisjonen har ut fra stortingsbehandlingen av den nye pensjonskasselovgivningen, herunder finansministerens uttalelse i Stortinget, drøftet om det var forutsatt at utredningen skulle omfatte spørsmål knyttet både til fellespensjonskasse for pensjonsordninger for flere foretak og til pensjonskasse med felles pensjonsordning for flere foretak. I *brev av 2. mars 2006* har Finansdepartementet presisert at utredningen her skal avgrenses til spørsmålet vedrørende fellespensjonskasse for flere private foretak:

«Det vises til departementets brev av 26. august 2005. I brevet heter det blant annet: «Banklovkommisjonen bes på denne bakgrunn om å utrede spørsmålet, herunder lovforslag, om felles pensjonskasse for flere private foretak. (...)» På bakgrunn av diskusjonen i møtet 15. desember 2005, jf. utkast til referat utsendt 24. februar 2005, finner departementet grunn

til å påpeke at kommisjonen ikke er bedt om å utrede spørsmål knyttet til felles pensjonsordning for flere uavhengige foretak.»

I samsvar med dette er utredningen begrenset til spørsmålet om hvilke lovendringer som er påkrevd for at fellespensjonskasse for pensjonsordningene for flere uavhengige foretak skal kunne etableres. Dette er et spørsmål om å etablere ren institusjonell lovgivning som gjør at pensjonsordninger for flere ulike foretak kan plasseres i samme pensjonskasse.

Banklovkommisjonen har i tilknytning til arbeidet med denne utredningen, organisert sitt arbeid på samme måte som ved utarbeidelse av sine tidligere utredninger på livsforsikrings- og pensjonsområdet. For at Banklovkommisjonen skulle få et best mulig grunnlag for sin behandling og vurdering av utkast til lovbestemmelser, ble det forberedende arbeid overlatt til en arbeidsgruppe sammensatt av representanter fra de store livsforsikringsselskapene, Norske Pensjonskassers Forening, Næringslivets Hovedorganisasjon og Landsorganisasjonen.

Kapittel 2

Organisering av pensjonsordninger

2.1 Begrepsmessige skiller

De drøftelser i Stortinget som er bakgrunn for oppdraget fra Finansdepartementet, samt Finansdepartementets presisering av Banklovkommisjonens oppgave, viser for det første at det er behov for å etablere så vidt mulig klare begrepsmessige skiller mellom en pensjonskasse for et foretak og ulike typer av felles pensjonskasse for flere foretak. For det annet, må det skilles mellom fellespensjonskasse og felles pensjonsordning for flere foretak og dermed skilles mellom pensjonsordning for det enkelte foretak og pensjonsordning felles for flere foretak.

Til grunn for utredningen ligger således et begrepsapparat som markerer 1) de institusjonelle skiller, dvs. mellom ulike typer av pensjonskasser, og 2) et pensjonsrettslig skille mellom en pensjonsordning for et enkelt foretak og en pensjonsordning felles for flere foretak, uavhengig av i hvilken institusjon pensjonsordningen er etablert:

(1) En pensjonskasse kan omfatte pensjonsordningen for ett foretak/rettssubjekt, men kan etter gjeldende lovgivning også omfatte de enkelte pensjonsordninger for flere foretak/rettssubjekt i samme konsern eller et kommunalt konsernlignende forhold (konsernpensjonskasse). Etter gjeldende lovgivning har derimot flere uavhengige foretak ikke adgang til ved avtale å etablere en fellespensjonskasse som skal omfatte pensjonsordningene til de enkelte foretak som omfattes av avtalen. En fellespensjonskasse vil i tilfelle – på samme måte som en konsernpensjonskasse – kunne omfatte flere like eller ulike pensjonsordninger. Fellesskapet vil ligge i at det er et felles opplegg for pensjonsordningen for flere foretak etter den modell som pensjonslovene benytter for «felles pensjonsordning for konsernforetak». Dette er et opplegg basert på prinsippet om at ethvert foretak som omfattes, har en egen pensjonsordning for sin gruppe av arbeidstakere. Reglene for felles pensjonsordning for konsernforetak etter foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven åpner for samordning av regelverkene for de enkelte foretaks pensjonsordninger, for eksempel ved at det benyttes samme medlemskapsregler og pensjons-

plan for samtlige arbeidstakere uavhengig av i hvilket foretak de er ansatt. Formelt har likevel hvert foretak egen pensjonsordning for sine ansatte. Det er en slik pensjonskasse som i privat sektor vil være motstykket til interkommunale pensjonskasser som beskrives nærmere i avsnitt 3.1. Her skilles det således mellom de ulike typer av institusjoner som foretak og arbeidsgivere skal kunne plassere sine tjenestepensjonsordninger i.

(2) Dette må atskilles fra spørsmålet om en pensjonsordning for ett foretak og en pensjonsordning som dekker ansatte i flere forskjellige foretak. Dette er ikke et spørsmål om pensjonsleverandør, men et rent pensjonsrettslig spørsmål om hvordan pensjonsordningen skal kunne utformes og hvilket omfang den enkelte pensjonsordning kan ha. En pensjonsordning vil være etablert av en arbeidsgiver for arbeidstakerne i ett foretak, i form av enten kommunal pensjonsordning eller pensjonsordning i samsvar med reglene i foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven (samt andre kollektive pensjonsordninger).

En felles pensjonsordning i denne forstand vil dekke alle arbeidstakere i de foretak som omfattes. Disse vil inngå som medlemmer av én og samme pensjonsordning og utgjør derfor – pensjonsrettslig – en samlet gruppe. En slik felles pensjonsordning vil ha ett regelverk som gjelder likt for alle ansatte i de foretak som omfattes, det vil si med samme medlemsvilkår, pensjonsplan, beregningsgrunnlag mv. Det felles regelverk vil i tilfelle måtte utformes i samsvar med de krav som gjelder for kommunale pensjonsordninger eller for pensjonsordninger i henhold til foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven (samt andre kollektive pensjonsordninger). Gjeldende lovgivning gir ikke adgang til å etablere denne type pensjonsordning, og en nærmere behandling av de spørsmål som knytter seg til slik pensjonsordning faller utenfor rammen av utredningen her.

(3) Uavhengig av utformingen av et pensjonsrettlig fellesskap mellom flere foretak, vil imidlertid finansieringsordningen for pensjonsordning(e) ha innbygget et klart skille mellom de enkelte foretak. Både selskapsrettslige og skatterettslige regler krever at hvert foretak som omfat-

tes, må dekke de pensjonskostnadene som kan henføres til de av medlemmene som er dets ansatte, det vil si på samme måte som om foretaket hadde helt egen pensjonsordning. Finansieringsordningen må utformes slik at det ikke innenfor rammen av fellespensjonskassen vil kunne skje økonomiske overføringer mellom de foretak som omfattes av fellespensjonskassen. Foretaks- og innskuddspensjonslovens regler om felles pensjonsordning for konsernforetak inneholder regler som gjennomfører et slikt økonomisk separasjonsprinsipp (f.eks. foretakspensjonsloven §§ 12-3 og 12-4). Dette er ikke til hinder for at alle ansatte fra de forskjellige foretakene vurderes som et risikofelleskap i forhold til risikovurderingen og premietarifieringen.

2.2 Institusjonsrettslig organisering av pensjonsordninger

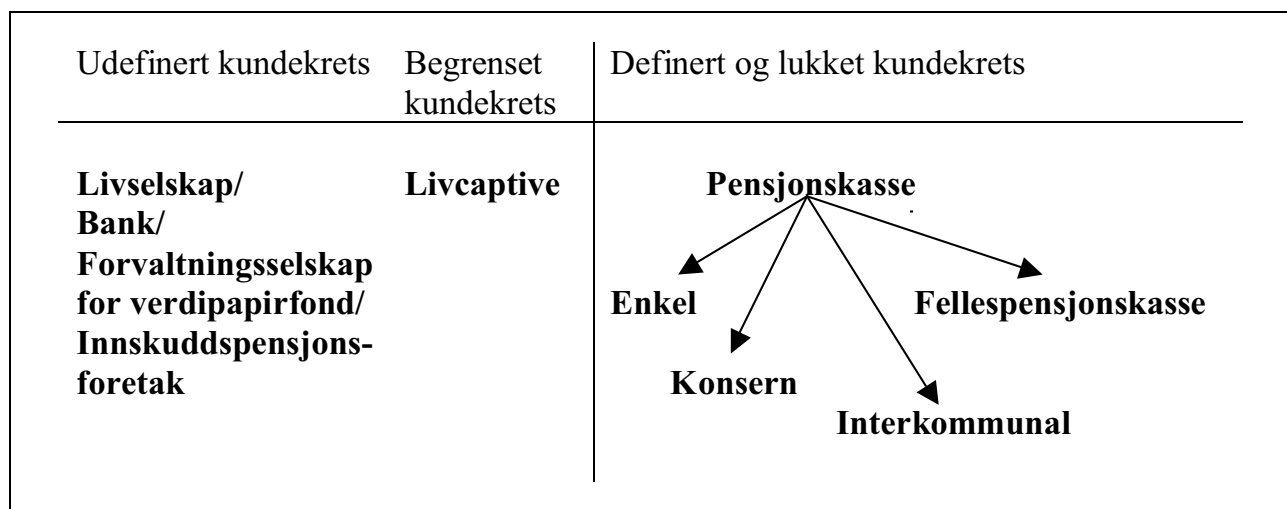
Innenfor gjeldende finans- og forsikringslovgivning i dag åpnes det for ulike muligheter for organisering av tjenstepensjonsordninger. Forsikringsloven vil, når den trer i kraft, åpne for etablering av tjenstepensjonsordning i livsforsikringsselskap, pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak. Forsikringsloven er inntatt som vedlegg 1. Innskuddspensjonsforetakene vil være et supplement i forhold til de muligheter som foreligger i gjeldende forsikringsvirksomhetslov. I tillegg til dette åpner innskuddspensjonsloven for at innskuddspensjonsordninger kan organiseres i bank eller forvaltningsselskap for verdipapirfond, jf. innskuddspensjonsloven § 2-2. Livsforsikringsselskaper, innskuddspensjonsforetak, banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond vil alle henvende

seg til et udefinert marked av kunder. Et unntak finnes imidlertid i såkalte livcaptive.

Et livcaptive vil være et livsforsikringsselskap som etter sin konsesjon bare vil kunne tilby pensjonsordninger til en på forhånd avgrenset, snever kundekrets, men vil etter hvert kunne få nye kunder innenfor den rammen som er angitt i konsesjonen. På bakgrunn av begrensningene i konsesjonen for livcaptive, åpner forsikringsloven § 15-8 for at det kan gjøres unntak fra bestemmelser i loven som gjelder livsforsikringsselskaper forøvrig.

En pensjonskasse vil derimot bare kunne tilby foretakspensjonsordninger og/eller innskuddspensjonsordninger til en forhåndsfastlagt, lukket kundekrets som er angitt i pensjonskassens vedtekter. Denne kundekretsen kan bestå av ett enkelt foretak eller arbeidsgiver (enkel pensjonskasse), flere foretak innenfor samme konsern (konsernpensjonskasse) eller flere kommuner (interkommunale pensjonskasse). Dersom man åpner for fellespensjonskasse, vil kundekretsen også kunne bestå av flere uavhengige foretak utenfor konsernforhold basert på en avtale mellom disse foretakene.

I mandatet inntatt ovenfor i avsnitt 1.1, er Banklovkommisjonen bedt om å vurdere spørsmålet om «felles pensjonskasse for flere private foretak». Det er imidlertid ikke bare private foretak som kan etablere pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven og således være aktuelle som deltakere i en fellespensjonskasse. Også kommunalt eide eller andre offentlig eide foretak vil kunne være selvstendige rettssubjekter som kan etablere pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. På bakgrunn av at finanskomiteen i sin Innst. O. nr. 92 pkt. 3.5.2 som er referert i mandatet, snakker om

Figur 2.1 Organisering av pensjonsordninger.

«fleire føretak» og finansministeren under behandlingen av finanskomiteens innstilling, også referert i mandatet, snakket om «flere uavhengige foretak», legger *Banklovkommisjonen* til grunn at det ikke har vært meningen i mandatet å utelukke andre selvstendige rettssubjekter enn privat eide foretak fra å delta i fellespensjonskasse. I utrednin-

gen her har *Banklovkommisjonen* derfor valgt å bruke betegnelsen «flere foretak».

De ulike institusjonsrettslige mulighetene for organisering av pensjonsordninger kan illustreres på følgende måte forutsatt at det åpnes for fellespensjonskasser, se ovenfor fig. 2.1.

Kapittel 3

Utviklingen av pensjonskasselovgivningen

3.1 Arbeid med ny pensjonskasse-lovgivning

En pensjonskasses virksomhet har tradisjonelt vært begrenset til å omfatte én kollektiv pensjonsordning for én arbeidsgiver. Flere arbeidsgivere har som hovedregel ikke kunnet ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse. Før vedtaket av foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven var det imidlertid i praksis lagt til grunn at det eksisterte en adgang til felles pensjonsordning i konsernforhold, såkalte konsernpensjonsordninger og at disse også kunne etableres i én pensjonskasse (konsernpensjonskasse). Pensjonskasseforskriften av 19. februar 1993 nr. 117 §§ 10, 14 og 15 forutsatte også at det forelå en slik adgang. De nevnte reglene i pensjonskasseforskriften skulle søke å forhindre at konsernpensjonskasser blandet sammen midler tilhørende de enkelte foretak og deres ansatte og pensjonister. I foretakspensjonsloven kapittel 12 og innskuddspensjonsloven kapittel 10, som begge trådte i kraft 1. januar 2001, ble det fastsatt uttrykkelige regler om konsernpensjonsordninger, herunder regler om konsernpensjonsordninger i pensjonskasser.

I brev av 27. januar 2004 fra Finansdepartementet ble Banklovkommisjonen gitt i oppgave å gå igjennom virksomhetsreglene for pensjonskasser. Fra brevet siteres:

«Banklovkommisjonen bes i denne sammenheng vurdere regelstrukturen, herunder om hovedprinsippene i regelverket for pensjonskasser bør nedfelles i lov.

Finansdepartementet ber Banklovkommisjonen ved gjennomgangen om å legge vekt på at regelverket bør gi insentiver til at pensjonsmidler forvaltes på en best mulig måte, slik at de samlede kostnadene ved pensjonsytelser blir lavest mulig, samtidig som nødvendig soliditet i pensjonskassene sikres. Forvaltning av pensjonsordninger utgjør en vesentlig del av norske livsforsikringsselskapers virksomhet, og Banklovkommisjonen bes derfor om å ta utgangspunkt i at både pensjonskasser og livsforsikringsselskaper bør kunne forvalte pensjonsmidler på likeverdige vilkår. I de tilfeller

Banklovkommisjonen foreslår andre regler for pensjonskasser enn for livsforsikringsselskaper, anmodes kommisjonen om å gi en begrunnelse for hvorfor dette er formålstjenlig.

(...)

3. Interkommunale pensjonskasser

I høringsrunden til Banklovkommisjonens utredning nr. 10, NOU 2003: 11 Konkurransen i kollektiv livsforsikring, tok enkelte høringsinstanser til orde for at det skulle åpnes for å opprette interkommunale pensjonskasser. I Ot.prp. nr. 11 (2003-2004) pekte Finansdepartementet på at dette spørsmålet ikke var utredet av kommisjonen, og at kommisjonen ikke hadde foreslått en slik adgang. På denne bakgrunn fant ikke departementet det hensiktsmessig å foreslå eventuelle lovregler om interkommunale pensjonskasser i proposisjonen.

(...)

I Innst. 0 nr. 44 (2003-2004) skrev Finanskomiteen på side 10:

«Komiteen viser til brev fra departementet av 27. november 2003 hvor det opplyses at Banklovkommisjonen har påbegynt et arbeid med å utrede regelverket omkring pensjonskasser. Departementet opplyser videre at de vil be Kommisjonen om å utrede spørsmålet vedrørende etablering av interkommunale pensjonskasser. Komiteen er tilfreds med at Kommisjonen skal utrede spørsmålet og ber om at utredningen gis prioritet.»

Finansdepartementet ber på denne bakgrunn Banklovkommisjonen vurdere om det bør åpnes for interkommunale pensjonskasser.

Finansdepartementet antar at det i denne sammenheng også vil være naturlig å vurdere om det innenfor privat sektor bør være adgang til å etablere tverrgående pensjonskasser som dekker flere foretak som ikke har konserntilknytning, eventuelt bestemte yrkesgrupper eller selvstendig næringsdrivende. Banklovkommisjonen bes om å drøfte også denne problemstillingen.»

Finansdepartementet presiserte noe senere hva departementet siktet til når det gjaldt «å vurdere om det innenfor privat sektor bør være adgang til å etablere tverrgående pensjonskasser som dekker flere foretak som ikke har konserntilknytning, eventuelt bestemte yrkesgrupper eller selvstendig næringsdrivende». Departementet uttalte i *brev av 23. september 2004* blant annet at:

«... Banklovkommisjonens mandat vedrørende private tverrgående pensjonskasser er knyttet opp til vurderingen av interkommunale pensjonskasser, og utjevning ved «kjønns- og aldersnøytrale premier». Mandatet omfatter ikke en vurdering av de sentrale prinsipper i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven om forholdsmessighet og om at pensjonsordninger som hovedregel skal omfatte alle arbeidstakere i et foretak.»

I Utredning nr. 12, NOU 2004: 24, avsnitt 8.2.3 vises det til at det under Banklovkommisjonens arbeid med ny pensjonskasselovgivning er blitt påpekt at det – i lys av adgangen til avtalebasert pensjonssamarbeid med felles pensjonsordning for flere kommuner – bør åpnes for tilsvarende avtalebaserte felles pensjonsordninger for foretak i privat sektor.

Banklovkommisjonen uttaler videre blant annet følgende (side 76-78):

«Hovedbegrunnelsen for slike pensjonsprodukter antas å være den samme som for felles pensjonsordninger i konsernforhold og interkommunale forhold. Behovet for ordninger som kan gi slike samordningsgevinster, er også til stede i privat sektor, og det er fra forsikringsforhold vist til at kostnadene ved å administrere små pensjonsordninger utgjør en langt større del av de samlede pensjonskostnader enn tilfellet er for de store foretakenes pensjonsordninger. Det antas derfor at mange mindre foretak med et begrenset antall ansatte ut fra kostnads-hensyn har avstått fra å etablere egen pensjonsordning for sine arbeidstakere. En adgang for slike foretak til å ha avtalebasert felles pensjonsordning, antas å gi samordningsgevinster som kan føre til at flere foretak i privat sektor etablerer pensjonsordning. Dette gjelder uavhengig av om den felles pensjonsordning i tilfelle etableres i pensjonskasse eller livsforsikringsselskap.

(...)

Banklovkommisjonen legger til grunn at også en felles pensjonsordning for flere foretak i tilfelle måtte omfatte samtlige arbeidstakere i hvert av foretakenes og dessuten – på samme måte som konsernforetak og kommuner i interkommunalt pensjonssamarbeid – bør være

undergitt regler tilsvarende de som foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven inneholder for konsernpensjonsordninger (foran avsnitt 8.2.1). Arbeidstakerne i hvert foretak vil dermed utgjøre en egen gruppe i forhold til reglene om medlemskap og pensjoner i disse lovene, og reglene der om de økonomiske forhold, blant annet krav om separat regnskapsføring for hvert foretak, vil hindre at det skjer en sammenblanding av de enkelte foretaks økonomi (foretakspensjonsloven §§ 12-2 til 12-4). På samme måte som felles pensjonsordning i konsernforhold vil således avtalebasert felles pensjonsordning i seg selv ikke innvirke på rekkevidden av de sentrale prinsipper som ligger til grunn for regelverket i de to lovene.

Banklovkommisjonens flertall viser til at spørsmålet om det skal innføres en adgang til et slikt avtalebasert pensjonssamarbeid mellom foretak i privat sektor, er et spørsmål som ikke bare angår lovgivningen om pensjonskasser. Det vil gi liten sammenheng i regelverket dersom det i denne omgang ble åpnet adgang til å etablere slike felles pensjonsordninger i pensjonskasser uten at en samtidig foretok de endringer i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven som er påkrevd for at slike pensjonsordninger også skal kunne etableres i livsforsikringsselskaper. Hensynet til konkurranseforholdene i pensjonsmarkedet må her tillegges vesentlig vekt. Det vil i tilfelle knytte seg en del spørsmål til hvordan slike endringer best kan utformes og innpasses i de to pensjonslovene. Det er imidlertid satt forholdsvis stramme tidsfrister for Banklovkommisjonens slutføring av utredningen om pensjonskasser, og dette taler mot at en i denne omgang også tar opp spørsmål som ikke er direkte knyttet til lovgivningen om pensjonskasser.

Banklovkommisjonens flertall mener at utforming av generelle regler om avtalebaserte felles pensjonsordninger i privat sektor vil kunne reise spørsmål som det innenfor den tid som står til rådighet, kan vise seg vanskelig å få vurdert og avklart i Banklovkommisjonen på en tilfredsstillende måte, eller som ellers kan komplisere slutføringen av utredningen. Dersom det er ønskelig sett fra Finansdepartementets side, vil det være mulig for Banklovkommisjonen å ta opp disse spørsmålene senere i tilknytning til en annen utredning. I denne omgang tar en således bare opp de spørsmål som gjelder forholdet mellom den nye lovgivningen om pensjonskasser og det utkast til nye lovregler om fellesordninger for premieberegning som Banklovkommisjonen tidligere har fremlagt. For øvrig ble spørsmålet omtalt av finanskomiteen i Innst. O. nr. 4 (2004-2005) side 21 og 22.

Et mindretall, medlemmene Gjelsvik, Gjønnas og Skomsvold, mener at lovutkastet bør åpne for en generell adgang for at to eller flere foretak kan avtale å ha felles pensjonsordning i en pensjonskasse. Disse medlemmene viser til at etter sammenslutningen mellom Vital og Gjensidige NOR Spareforsikring har to livsforsikringsselskap 90 prosent av markedet for private tjenstepensjoner i Norge utenom pensjonskassene. Muligheten for å opprette egen pensjonskasse er på denne bakgrunn et helt nødvendig konkurransemessig korrektiv i dette markedet. Disse medlemmene viser også til at driftskostnadene i pensjonskasser ligger om lag på det halve av kostnadene i livsforsikring.

For mindre og mellomstore foretak medfører administrative kostnader imidlertid en vesentlig innvending mot å opprette og drive egen pensjonskasse. Administrasjonskostnader i prosent av forvaltningskapital ligger opp mot 2 prosent for pensjonskasser med en forvaltningskapital på mindre enn 10 mill. kroner. Øker forvaltningskapitalen til 50 mill. kroner synker kostnadsprosenten til 0,7-0,8 prosent og for pensjonskasser med mer enn en milliard kroner i forvaltningskapital tilsvarende kostnadene ikke mer enn ca 0,35 prosent. Det vises også til at lovutkastets forslag til minste grunnkapital, se nedenfor avsnitt 9.6.2 og lovutkastet § 6a-5, samtidig vil gjøre det vanskelig for mindre foretak å starte egen pensjonskasse.

For å kunne begrense kostnadene ved å opprette tjenstepensjonsordninger for mindre og mellomstore foretak, er *disse medlemmene* av den oppfatning at det er av avgjørende betydning, at en gruppe foretak kan gå sammen om å opprette en felles pensjonskasse. Banklovkommisjonen har ovenfor i dette avsnitt ikke funnet at etablering av felles pensjonskasser medfører særskilte reguleringsmessige problemer.»

I Ot.prp. nr. 68 (2004-2005) avsnitt 4.5.4 viste Finansdepartementet til at spørsmålet om flere uavhengige foretak skal kunne opprette felles pensjonsordning ble vurdert i forbindelse med arbeidet med foretakspensjonsloven. I forarbeidene til foretakspensjonsloven (Ot.prp. nr. 47 (1998-1999)) ble det blant annet vist til at foretak uten annen tilknytning enn at de for eksempel drev innen samme bransje, vil «være langt mindre ensartet enn de foretak som inngår i et konsern, og de vil heller ikke ha noen felles styringsorganer som kan fatte beslutninger som vil gjelde for hele sammenslutningen og pensjonsordningen. Denne typen ordninger vil også normalt være langt mindre stabile over tid». Departementet påpekte at en felles pensjonsordning for flere foretak kan føre til at det enkelte foretak mister innfly-

telse over pensjonsordningen. For foretak med dårlig økonomi kan slik manglende innflytelse være uheldig i tilfeller hvor pensjonsutgiftene i den felles pensjonsordningen øker. Etter departementets vurdering tilsa disse forhold at man ikke skulle fravike gjeldende retts hovedregel om at en pensjonsordning må være knyttet til ett enkelt foretak. Departementet foreslo således ikke regler som åpner for at det kan opprettes en felles pensjonsordning for flere foretak.

Under avsnitt 4.5.4 reiste departementet videre spørsmål om det skal være adgang for flere uavhengige foretak til å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse. Det ble vist til forslaget om at flere kommuner kan ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse, jf. forsikringsloven § 7-2. Denne bestemmelsen er som nevnt begrunnet med at kommunale pensjonsordninger på denne måten kan etableres i pensjonskasser og samtidig omfattes av reglene for fellesordning for premieberegning i henhold til forsikringsloven kapittel 10. Departementet påpekte at en adgang for private pensjonskasser til å omfatte flere pensjonsordninger ikke vil oppfylle et tilsvarende formål, da det ikke er åpnet for fellesordning for premieberegning for private pensjonsordninger. Det ble også vist til at en privat pensjonskasse som omfatter flere pensjonsordninger, vil grense tett opp mot såkalte livcaptives. På denne bakgrunn kom departementet til at det ikke skulle gis adgang til å opprette pensjonskasser som driver virksomhet knyttet til flere pensjonsordninger for forskjellige uavhengige foretak.

Departementet viste til at det i St. meld. nr. 12 (2004-2005) om pensjonsreform (Pensjonsmeldingen) er skissert alternative modeller for obligatoriske supplerende pensjonsordninger. Både spørsmålet om det bør gis adgang til at uavhengige foretak som har hver sin pensjonsordning, går sammen om å opprette en fellespensjonskasse, og spørsmålet om det bør gis adgang til at flere uavhengige foretak går sammen om å opprette én felles pensjonsordning, vil, etter departementets syn, kunne vurderes i forbindelse med, eller i forlengelsen av oppfølgingen av Pensjonsmeldingen med hensyn til behandlingen av spørsmålet om obligatoriske supplerende pensjonsordninger. Departementet påpekte at både en modell med flere uavhengige pensjonsordninger i én kasse og en modell med én pensjonsordning for flere uavhengige foretak, reiser mange spørsmål som vil kreve nærmere utredning. En modell med en pensjonsordning for flere uavhengige foretak reiser blant annet kompliserte spørsmål i forhold til foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven.

3.2 Stortingets behandling av forslaget til ny pensjonskasselovgivning

Ved sin behandling av Ot.prp. nr. 68 (2004-2005) viste finanskomiteen i Innst. O. nr. 92 (2004-2005) avsnitt 3.5.2 til at Regjeringen i St.meld. nr. 12 (2004-2005) gikk inn for at det blir etablert en obligatorisk supplerende pensjonsordning på toppen av folketrygden. Dette vil føre til at svært mange, i hovedsak små og mellomstore foretak, må opprette en obligatorisk tjenstepensjonsordning. Etter komiteens oppfatning må rammevilkårene da ligge til rette for at pensjonsmidlene kan forvaltes på en sikker måte, med lavest mulige kostnader. Flertallet i finanskomiteen, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viste til at fellespensjonskasse for flere foretak vil være et viktig forslag for å få kostnadene ned. Flertallet i finanskomiteen bygget således på uttalelsene fra mindretallet i Banklovkommisjonen (se sitat ovenfor avsnitt i 3.1). Flertallet viste til uttalelsene fra mindretallet i Banklovkommisjonen, men understreket også at veien om et livselskap har en høyere etableringssterskel for mange små og mellomstore foretak, enn å opprette en fellespensjonskasse. Fellespensjonskasse for flere foretak vil kunne redusere administrasjonskostnadene ved

en tjenstepensjonsordning for slike små og mellomstore foretak vesentlig. Flertallet pekte videre på følgende:

«Fleirtallet vil peike på at reglane om captives gir lite rettleiing då det ikkje er klart definerte reglar for eit captive. Når ein no føreslår regelverk for pensjonskasser, og opnar for å nytte pensjonskasseregelverket for interkommunale pensjonskasser, vil det vere naturleg at ein òg la til grunn det same for pensjonskasser for fleire private føretak. Fleirtallet vil difor fremje forslag om et generelt høve til å opprette felles pensjonskasse for fleire private føretak, utan felles premieberekning.»

Finanskomiteen traff følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber Regjeringa snarast fremje lovforslag om felles pensjonskasse for fleire private verksemdar, utan fellesordning for premieutrekning, etter mønster av ein interkommunal pensjonskasse.»

Også mindretallet i komiteen stilte seg bak dette vedtaket, men pekte på at et eventuelt forslag som gir pensjonskasser tilgang til å administrere mange ulike pensjonsordninger for flere uavhengige foretak vil utfordre de reguleringsmessige forskjellene mellom pensjonskasser og livselskap.

Kapittel 4

Internasjonale forhold

Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2003/41/EF «on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision» ble vedtatt 3. juni 2003. I den danske versjon er direktivets navn «om arbejdsmarkedsrelaterede pensionskassers aktiviteter og tilsynet hermed». Direktivet gjelder pensjonsinnretninger hvis virksomhet er begrenset til tjenestepensjonsordninger i arbeidsforhold, og i kortform blir direktivet omtalt som «pensjonskassedirektivet». Direktivet er tatt inn som vedlegg 2 i utredningen. I Norge vil direktivet først og fremst omfatte pensjonsinnretninger i form av fondsbaserte pensjonskasser i privat, kommunal og - i en viss utstrekning - i annen offentlig sektor.

Det fremgår av ulike deler av formålsparagrafene at det ved utformingen av direktivet nødvendigvis må tas hensyn til de betydelige forskjeller som foreligger når det gjelder gjeldende regulering av pensjonsinnretninger i EU-landene. Det erkjennes at medlemslandene selv har hovedansvaret når det gjelder å fastlegge hvilke oppgaver de ulike typer av institusjoner skal ha innenfor det nasjonale pensjonssystem (formålsparagraf 9). I samsvar med dette tas det også forbehold for de krav som følger av «national social and labour legislation on the organisation of the pension system» og av «the outcomes of collective bargaining agreements» (formålsparagraf 36). Selve utformingen av de ulike typer av pensjonsordninger for tjenestepensjon er derfor overlatt til nasjonal lovgivning (artikkel 20).

Pensjonskassedirektivet gjelder ikke alle institusjoner som kan tilby tjenestepensjonsordninger, men direktivet fastsetter et viktig hovedprinsipp om at det er opp til det enkelte land å gi regler om organiseringen av pensjonssystemet. Heller ikke øvrige direktiver, som gjelder de andre pensjonsleverandørenes virksomhet, setter begrensninger for det enkelte lands adgang til å regulere organiseringen av pensjonssystemet. *Banklovkommissjonen* kan på denne bakgrunn ikke se at pensjonskassedirektivet eller andre EØS-rettslige forpliktelser setter grenser for eventuell innføring av regler om fellespensjonskasser.

Pensjonskassedirektivet er gjennomført i norsk rett i forsikringsloven kapitlene 7 og 8 om pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak. Direktivets bestemmelser omfatter også fellespensjonskasser for tjenestepensjonsordninger, herunder interkommunale pensjonskasser. *Banklovkommissjonen* legger generelt til grunn at reglene i lovens kapittel 7 i tilfelle også skal gjelde for fellespensjonskasse for flere uavhengige foretak. Hovedspørsmålet i utredningen vil således bli i hvilken utstrekning det er behov for særlige regler for fellespensjonskasser for flere foretak, eller i tilfelle endringer i bestemmelser i forsikringsloven kapittel 7 om pensjonskasser.

Det følger av formålsparagraf 12 at pensjonskassedirektivet er basert på prinsippet om at finansinstitusjoner «which already benefit from a Community legislative framework should in general be excluded from the scope of this Directive», selv om slike institusjoner også tilbyr kollektive pensjonsordninger. Dette innebærer blant annet at banker, forvaltningsselskaper for verdipapirfond og livsforsikringsselskaper som alle dekkes av andre EU/EØS-direktivet, ikke faller inn under pensjonskassedirektivets anvendelsesområde, jf. art. 2 nr. 2. I forhold til de viktigste grupper av leverandører av kollektive pensjonsordninger i det norske marked – livsforsikringsselskapene og pensjonskassene - fremtrer derfor EUs sekundærlovgivning som et i hovedsak to-sporet system. Livsforsikringsselskapene omfattes av det konsoliderte livsforsikringsdirektivet (2002/83/EF) mens pensjonsinnretninger i form av pensjonskasser er undergitt reglene i pensjonskassedirektivet. Direktivet artikkel 2 nr. 2 bokstav a) fastsetter uttrykkelig at direktivet ikke gjelder for pensjonsinnretninger som er omfattet av livsforsikringsdirektivet.

Betydningen av det rettslige skillet mellom de to typer av institusjoner er imidlertid vesentlig redusert ved utformingen av den nye norske lovgivningen om pensjonskasser i forsikringsloven kapittel 7. Dette skyldes først og fremst at forsikringsloven § 7-10 generelt fastslår at reglene for livsforsikringsvirksomhet også skal gjelde for den livsforsikringsvirksomhet som drives av pensjonskasser, og at kravene til ansvarlig kapital og sol-

vensmarginkapital, sett i forhold til omfanget av den virksomhet som pensjonsinnretningen driver, prinsipielt bestemmes ut fra de samme regler (forsikringsloven § 7-9). De rettslige ulikheter knytter seg derfor i hovedsak til en del av reglene om vilkår for konsesjon og organisatoriske forhold. Særlig viktig er det at konsesjon ikke kan meddeles et livsforsikringsselskap med mindre dette har en startkapital (grunnkapital) på minst 3 millioner euro (livdirektivet art. 29), mens det fremgår uttrykkelig av pensjonskassedirektivet art. 17 nr. 2 at dette kravet ikke gjelder for pensjonsinnretninger som omfattes av dette direktivet, herunder pensjonskasser. Etter forsikringsloven § 7-5 er minstekravet for pensjonskasser et beløp tilsvarende 10 G, men forutsetningen er at et høyere minstekrav kan fastsettes i vedtektene eller i konsesjonsvilkår. Det er således opp til konsesjonsmyndigheten å vurdere, ut fra den virksomhet pensjonskassen skal drive, og å fastsette et annet minstekrav for å sikre at startkapitalen og deretter minstekapitalen er på et forsvarlig nivå. For øvrig vil minstekravet til kapital i pensjonskassen bli bestemt etter reglene om ansvarlig kapital og solvensmarginkapital ut fra virksomhetens omfang til enhver tid på samme måte som for livsforsikringsselskaper.

Banklovkommisjonen drøfter nedenfor i avsnitt 5.2 om man i stedet for å åpne adgang til å etablere fellespensjonskasser burde kreve at virksomhet basert på pensjonsordninger for flere uavhengig foretak etableres som livsforsikringsselskap med begrenset kundekrets (jf. forsikringsloven § 15-8), det vil si etableres som livcaptive. Dette ville i så fall innebære at minstekravene for livsforsikringskonsesjon i livsforsikringsdirektivet art. 4 flg. vil komme til anvendelse på slike pensjonsinnretninger, noe som særlig vil ha betydning i forhold til minstekravet til startkapital og grunnkapital.

Hovedregelen i livsforsikringsdirektivet er i og for seg at vilkårene for konsesjon bestemmes av lovgivningen i hjemlandet, men vilkårene må i alle

tilfelle være i samsvar med de minstekrav til medlemslandenes lovgivning som følger av livsforsikringsdirektivet. Det er etter direktivet ikke adgang til å dispensere fra disse minstekravene, og dispensasjonshjemmelen for livcaptive i forsikringsloven § 15-8 vil således ikke kunne benyttes som hjemmel for å dispensere fra det minstekrav til grunnkapital som livsforsikringsdirektivet art. 29 fastsetter for selskaper som meddeles konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet. En annen sak er at § 15-8 vil gi adgang til å gjøre unntak fra en del av de organisatoriske bestemmelser i forsikringsloven kapittel 3 til 5. På bakgrunn av forsikringsloven § 7-10 vil det derimot neppe være aktuelt å benytte hjemmelen i forsikringsloven som grunnlag for unntak for livcaptive når det gjelder anvendelsen av de alminnelige regler om livsforsikringsvirksomhet.

Pensjonskassedirektivet inneholder ikke noe tilsvarende minstekrav til grunnkapital som livsforsikringsdirektivet art. 29. Dette er omtalt ovenfor. En adgang til å opprette fellespensjonskasser innenfor rammen av regelverket i pensjonskassedirektivet og forsikringsloven kapittel 7 vil derfor innebære at det minstekrav til grunnkapital som følger av forsikringsloven § 7-5 eller særskilt fastsatte konsesjonsvilkår, vil kunne legges til grunn ved meddelelse av konsesjon og senere, med mindre omfanget av den virksomhet som fellespensjonskasser driver til enhver tid skulle medføre et høyere krav til ansvarlig kapital eller solvensmarginkapital. Hvilken vekt det i tilfelle bør legges på dette i forhold til spørsmålet om det i norsk rett skal åpnes adgang til å etablere fellespensjonskasser, kommer en nærmere tilbake til nedenfor i avsnitt 5.2. Som det fremgår ovenfor, inneholder verken livsforsikringsdirektivet eller pensjonskassedirektivet bestemte føringer eller grenser av betydning for dette valget eller ulike andre valg ved utformingen av det nasjonale pensjonssystem.

Kapittel 5

Fellespensjonskasse for flere foretak (avtalebasert pensjonssamarbeid)

5.1 Hva er en fellespensjonskasse

En fellespensjonskasse vil være en pensjonskasse etablert av to eller flere uavhengige foretak i fellesskap i henhold til avtale som blant annet forutsetter at fellespensjonskassen skal overta pensjonsordningene til de enkelte foretak som omfattes av avtalen. Fellespensjonskassen vil – på samme måte som en konsernpensjonskasse – omfatte flere like eller ulike pensjonsordninger, se foran avsnitt 2.1. En fellespensjonskasse vil være det private motstykket til en interkommunal pensjonskasse med pensjonsordninger for to eller flere kommuner. Fellespensjonskassen kan bare tilby pensjonsordninger med tilknyttet virksomhet til en forhåndsfastlagt, lukket kundekrets som er angitt i pensjonskassens vedtekter (se nedenfor avsnitt 5.2). Denne kundekretsen vil bestå av flere uavhengige foretak utenfor konsernforhold som alle – i henhold til samarbeidsavtalen mellom dem – skal ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen.

5.2 Forholdet til andre pensjonsinstitusjoner

Tjenestepensjonsordninger opprettet i henhold til foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, kan plasseres i ulike pensjonsinnretninger avhengig av om pensjonsordningen er ytelsesbasert eller innskuddsbasert. Pensjonsordninger med forsikringselement kan plasseres enten i livsforsikringsselskap eller i pensjonskasse som er forsikringsteknisk oppbygget. Hva som vil være tilstrekkelig forsikringselement i denne sammenheng ble vurdert av Finansdepartementet i Ot.prp. nr. 74 (2003-2004) side 99 flg. Innskuddsbaserte pensjonsordninger som ikke har tilstrekkelig forsikringselement (rene innskuddspensjonsordninger), kan etableres i bank, forvaltningsselskap for verdipapirfond eller pensjonskasse. I tillegg åpner forsikringsloven § 8-1 for at slike pensjonsordninger kan plasseres i innskuddspensjonsforetak. Rene innskuddspensjonsordninger kan imidlertid

normalt ikke - som følge av de virksomhetsbegrensninger som gjelder for livsforsikringsselskaper - plasseres i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse som har adgang til å drive virksomhet som regnes som livsforsikring (forsikringsloven §§ 1-3 og 1-4). De nærmere grenser for hvilken virksomhet den enkelte pensjonsinnretningen kan drive, vil følge av pensjonsinnretningens konsekjon.

Banklovkommissjonens flertall (alle medlemmene unntatt Dyrhaug, Skrede og Vannebo) legger til grunn at livsforsikringsselskaper i henhold til konsesjonen vil ha en *ubestemt kundekrets*, og således ha generell adgang til å overta pensjonsordninger for nye kunder. Unntak gjelder for såkalte livcaptive, det vil si livsforsikringsselskaper som i henhold til sine vedtekter bare kan overta direkte forsikringer for en nærmere angitt krets av forsikringstakere, jf. forsikringsloven § 15-8 første ledd. Som andre livsforsikringsselskaper, kan et livcaptive bare drive virksomhet i henhold til konsesjon. Men i motsetning til vanlige livsforsikringsselskaper er livcaptivets konsesjon begrenset til livsforsikringer for eierne av selskapet eller en annen på forhånd *avgrenset krets* av forsikringstakere, jf. forsikringsloven § 15-8 første ledd. Det vises til figur 2.1 foran i avsnitt 2.2. Et livcaptive har imidlertid adgang til senere å overta forsikringer for nye kunder som oppfyller de vilkår eller har de egenskaper som fremgår av de rammer som er fastsatt i konsesjonen, for eksempel nye foretak i konsernet. Konsesjonen kan også være begrenset til bestemte typer av livsforsikrings- og pensjonsprodukter.

Med enkelte unntak (forsikringsloven §§ 3-5 og 5-1) gjelder regelverket for livsforsikringsselskaper også for livcaptive, men forsikringsloven § 15-8 inneholder en unntakshjemmel for livcaptive. Som nevnt foran i avsnitt 4, vil det her først og fremst dreie seg om unntak fra bestemmelser av organisatorisk art, og at det sjelden vil være aktuelt å gjøre unntak fra de alminnelige virksomhetsreglene for livsforsikring. *Banklovkommissjonens flertall* legger til grunn at andre unntak bare kan skje innenfor

rammene av minstekravene for konsesjon som følger av livsforsikringsdirektivet, se ovenfor kapittel 4. Dette innebærer blant annet at det ikke kan gjøres unntak fra direktivets minstekrav til garanti-fond på 3 millioner euro.

Livsforsikringsselskaper kan tilby sine produkter til allmennheten (en ubestemt krets), med mindre virksomheten ved særskilte konsesjonsvilkår er begrenset til en på forhånd avgrenset krets av forsikringstakere (livcaptive-konsesjon). I en konsesjon til å drive virksomhet som pensjonskasse – eller fellespensjonskasse – vil derimot kundekretsen være entydig fastlagt på forhånd.

Banklovkommisjonens flertall legger videre til grunn at pensjonskassene ifølge konsesjonen, ikke har adgang til å tilby pensjonsprodukter til andre enn en forhåndsfastlagt, *definitiv og lukket kundekrets* som er angitt i pensjonskassens vedtekter, jf. forsikringsloven § 7-1, jf. § 7-3. Kundekretsen består av det foretaket eller den kommunen som har opprettet pensjonskassen eller den avgrensede gruppen av foretak (arbeidsgivere) innenfor et konsern eller kommunalt konsernlignende forhold som har opprettet konsernpensjonskasse. Forsikringsloven § 7-2 åpner også for at det kan opprettes såkalte interkommunale pensjonskasser. Dette innebærer at to eller flere kommuner kan avtale å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse. Kundekretsen i en slik pensjonskasse vil således bestå av de kommunene som har opprettet pensjonskassen, eventuelt også foretak som inngår i et kommunalt konsernlignende forhold.

Dersom flere foretak eller kommuner skal omfattes av en eksisterende pensjonskasse, det være seg konsernpensjonskasse, interkommunal pensjonskasse eller fellespensjonskasse, må vedtektene endres. Pensjonskassenes konsesjon er videre begrenset til bestemte typer av liv- og pensjonsprodukter. Dersom pensjonskassen har til hensikt å tilby flere produkter, må vedtektene endres.

De nærmere regler om organiseringen av, og virksomheten i, pensjonskasser er gitt i forsikringsloven kapittel 7, som i tilfelle også vil gjelde for fellespensjonskasser. Dette er et moderne regelverk, utformet i samsvar med de krav som stilles til pensjonsinnretninger i pensjonskassedirektivet. Forsikringsloven har utførlige regler om konsesjon, vedtekter, kapitalforhold og krav til ansvarlig kapital i pensjonskasser. Det vises blant annet til § 7-3 tredje ledd som gir bestemmelsene om konsesjon, tilbakekall av konsesjon og søknad om konsesjon i forsikringsloven §§ 2-1 annet til femte ledd, 2-2 og 2-3 tilsvarende anvendelse på pensjonskasser. Videre er det gitt regler om styret

og daglig leder, organisering av virksomheten, forholdet til pensjonsordningene og arbeidsgiver samt regler om informasjon til medlemmer. Det er også gitt bestemmelser om sammenslåing, deling og opphør av pensjonskasse. Hva gjelder de forsikringsmessige krav til pensjonskassers virksomhet, er bestemmelsene for livsforsikringsselskaper i all hovedsak gitt tilsvarende anvendelse for pensjonskasser, jf. forsikringsloven § 7-10. Samlet sett vil dette regelverket gi en fullt ut forsvarlig regulering også av fellespensjonskasser som pensjonsinnretning som bare på enkelte punkter vil atskille seg fra de regler som i tilfelle ville gjelde dersom pensjonsinnretninger i stedet organiseres som livcaptive. Den vesentligste forskjell vil knytte seg til minstekrav til startkapital og senere grunnkapital (foran avsnitt 4).

Også en fellespensjonskassers virksomhet vil være basert på en sluttet og forhåndsfastsatt krets av arbeidsgivere og foretak, mens et livcaptive vil ha en begrenset, men ikke fastlåst, kundekrets. I et livcaptive vil det ligge en forhåndbestemt åpning for nye kunder innenfor den kundekrets som er beskrevet i formålet, og det vil således generelt være lettere å inkludere nye foretak i et livcaptive enn i en pensjonskasse. Selv om det definisjonsmessig således er et klart skille mellom pensjonskasser og livcaptive, kan det imidlertid tenkes at det i praksis i enkelte tilfelle vil kunne bli en glidende overgang når det gjelder arten og omfanget av den virksomhet som drives av en pensjonskasse, og den virksomhet som drives av et livcaptive eller annet livselskap. Omfanget av virksomheten i en fellespensjonskasse vil i tilfelle bero på det antall av foretak som omfattes av pensjonssamarbeidet og ganske særlig på hvor mange arbeidstakere hver av foretakenes pensjonsordning omfatter. Selv om virksomheten i de fleste pensjonskasser tradisjonelt har vært – og nok må ventes fortsatt å bli – av forholdsvis begrenset omfang, kan det ikke utelukkes at en fellespensjonskassers virksomhet kan tenkes å bli vel så omfattende hva gjelder produkter som tilbys, størrelsen på den kapital som forvaltes og antall foretak med pensjonsordning i pensjonskassen som i et livcaptive. *Banklovkommisjonens flertall* viser til at det også i dag finnes enkelte (konsern)pensjonskasser med virksomhet som reelt tilsvarer et mindre eller mellomstort livsforsikringsselskap. På den annen side kan en ikke anta at det forhold at en pensjonskasse omfatter flere pensjonsordninger for uavhengige foretak, generelt er ensbetydende med at virksomhetsomfanget også vil bli vesentlig større enn det som hittil har vært vanlig for pensjonskasser.

På denne bakgrunn er det reist spørsmål om det egentlig er behov for noen adgang til å etablere fellespensjonskasser, og om ikke denne form for pensjonssamarbeid og virksomhet i en slik pensjonsinnretning bør kreves drevet med utgangspunkt i konsesjon som livsforsikringsselskap i stedet for etter konsesjon som fellespensjonskasse. *Banklovkommisjonens flertall* finner ikke at det er påkrevd å foreta en omfattende nærmere vurdering av dette spørsmålet. En viser til at Stortinget har anmodet Regjeringen om at det blir forelagt forslag til ny lovgivning om fellespensjonskasser for flere foretak, og til det oppdrag Banklovkommisjonen har mottatt fra Finansdepartementet (se foran kapittel 1). *Banklovkommisjonens flertall* tar derfor som utgangspunkt for utredningen at det skal opprettholdes et rettslig skille mellom pensjonskasser som omfatter flere foretak og livsforsikringsselskap, herunder livsforsikringsselskaper som etter sine vedtekter og konsesjon bare kan overta forsikringer for en begrenset kundekrets.

Banklovkommisjonens flertall finner heller ikke grunn til å gå nærmere inn på de til dels omtvistede spørsmål om kostnadsnivået for pensjonsordninger i pensjonskasser som vil kunne avvike noe fra kostnadsnivået ved pensjonsordninger i livsforsikringsselskaper. Andre forhold enn den institusjonelle løsning vil således også kunne innvirke på kostnadsnivået i de enkelte tilfeller. Dette gjelder også i forhold til fellespensjonskasser. Om administrasjonskostnadene for det enkelte foretak blir mindre enn om hvert foretak viderefører eller etablerer egne pensjonskasser eller velger å ha ordningen i et livsforsikringsselskap, vil avhenge blant annet av størrelsen på foretaket, eller eventuelt størrelsen på de foretak som velger å etablere pensjonssamarbeid i form av en fellespensjonskasse samt variasjoner i, og omfanget av, den virksomhet som skal drives. Andre relevante forhold vil være kapitalbehovet ved en pensjonskasseløsning, kompetanse og erfaring i de enkelte foretak, og den vekt foretakene legger på kontroll over egen pensjonsordning og dennes økonomiske rammer. Egen pensjonskasse kan være langt mer aktuell for et stort foretak med administrative ressurser, og kompetanse innenfor kapitalforvaltning. Omvendt vil en fellespensjonskasse kunne vurderes som mer attraktiv av mindre og mellomstore foretak. Det vil også ha betydning i hvilken utstrekning manglende kompetanse kan avhjelpes ved kjøp av de nødvendige tjenester fra livsforsikringsselskap eller andre leverandører av slike tjenester.

Det er derfor vanskelig generelt å bedømme med rimelig sikkerhet i hvilken utstrekning foretak som vurderer pensjonssamarbeid innenfor en

fellespensjonskasse, vil kunne oppnå ulike stor driftsfordeler eller andre kostnadsbesparelser sammenliknet med pensjonsordning i egen pensjonskasse eller i livsforsikringsselskap. Det vesentlige i denne sammenheng er imidlertid at det ikke foreligger særlige grunner som tilsier at lovgivningen fortsatt bør stenge for at foretak som mener at pensjonssamarbeid innenfor en fellespensjonskasse vil gi kostnadsfordeler eller andre fordeler, kan velge å etablere en fellespensjonskasse med felles administrasjon av foretakenes pensjonsordninger. *Banklovkommisjonens flertall* viser videre til at en adgang til avtalt pensjonssamarbeid i form av fellespensjonskasse for flere foretak generelt sett vil gjøre pensjonskassen til en pensjonsinnretning med bredere og mer variert bruksområde enn hittil. En antar at dette vil kunne ha en gunstig innvirkning på konkurranseforholdene i pensjonsmarkedet.

Banklovkommisjonens flertall viser videre til at de formelle konsesjonsforhold ikke nødvendigvis vil ha påviselig reell betydning i praksis, og til at alternativet til konsesjon som pensjonskasse i så fall vil være konsesjon som livcaptive, jf. forsikringsloven § 15-8 første ledd. For det første, konsesjonsreglene for pensjonskasser er de samme som for livsforsikringsselskaper (forsikringsloven § 7-3). For det annet, virksomhetsreglene for livsforsikring vil generelt finne anvendelse også i forhold til en fellespensjonskasses virksomhet (forsikringsloven § 7-10). Pensjonskasselovgivningen i forsikringsloven kapittel 7 er i samsvar med EU-direktivets krav på dette område (se foran kapittel 4), og inneholder virksomhetsregler som reelt etablerer en likestilling mellom livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Den viktigste forskjell knytter seg til kravet til startkapital og senere grunnkapital i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser.

I pensjonskasser som i livsforsikringsselskaper, vil kravene til ansvarlig kapital og til solvensmarginkapital i virksomhetsperioden bli bestemt først og fremst ut fra omfanget og karakteren av virksomheten i institusjonen og ikke av konsesjonsgrunnlaget. Minstekravet til startkapital og senere grunnkapital i pensjonskasser etter forsikringsloven § 7-5 er riktignok beskjedent og er tilpasset de mange mindre pensjonskasser som er etablert og i virksomhet. Men for pensjonskasser som ventes å få en omfattende virksomhet, vil konsesjonsmyndighetene – med utgangspunkt i virksomhetens omfang og karakter – i tilfelle kunne tilpasse kravet ved fastsettelse av konsesjonsvilkår, jf. forsikringsloven § 7-5. Dette innebærer at konsesjonsmyndighetene ut fra en vurdering av den planlagte virksomhet i fellespensjonskassen kan

velge å stille et vesentlig høyere minstekrav til grunnkapital enn lovens minimum. I praksis vil imidlertid et høyt minstekrav for fellespensjonskasser utgjøre en etableringshindring, særlig i tilfeller hvor fellespensjonskassens virksomhet ikke atskiller seg vesentlig fra det som hittil har vært vanlig for pensjonskasser flest (se også nedenfor avsnitt 5.5.3).

For livcaptive derimot vil konsesjonsmyndighetene ikke ha en tilsvarende adgang til å tilpasse minstekrav til kapital ved å gjøre unntak fra det minstekrav på 3 millioner euro som gjelder for alle livsforsikringsselskaper etter livsforsikringsdirektivet (2002/83/EF), se foran kapittel 4. Dette medfører at etableringsterskelen for etablering av et livcaptive med begrenset omfang vil være langt høyere enn for en fellespensjonskasse med et tilsvarende omfang. *Banklovkommisjonens flertall* antar at antallet av fellespensjonskasser som vil kunne få et virksomhetsomfang som kan begrunne et kapitalkrav av denne størrelsesorden, vil bli meget begrenset, og at et generelt krav om at denne form for pensjonssamarbeid mellom uavhengige foretak bare skal kunne organiseres som livcaptive, derfor vil fremtre som klart ubegrunnet og urimelig.

Banklovkommisjonens flertall antar ut fra dette at det i utgangspunktet bør være opp til de foretak som deltar i pensjonssamarbeidet å avgjøre om den organisatoriske ramme for pensjonssamarbeidet skal være en fellespensjonskasse eller et livcaptive. Uavhengig av om organisasjonsformen er fellespensjonskasse, vil de offentligrettslige hensyn som måtte gjøre seg gjeldende kunne ivaretas av konsesjonsmyndighetene ved utformingen av konsesjonsvilkårene på bakgrunn av omfanget og karakteren av den virksomhet som institusjonen skal drive. Ved konsesjonsbehandlingen vil konsesjonsmyndighetene kunne vurdere om den virksomhet som skal drives, i utgangspunktet helt eller delvis bør være undergitt særlige organisatoriske krav eller særlige kapitalkrav tilsvarende de som gjelder for livsforsikringsselskaper. Dette er en vurdering som bør foretas ut fra forholdene i det enkelte tilfellet, og konsesjonsmyndighetene vil i tilfelle kunne tilpasse vilkårene i konsesjonen til virksomhetens omfang. Om det over tid viser seg å være særlige behov for mer presise regler om dette, kan slike regler gis i forskrift med hjemmel i forsikringsloven § 7-2 fjerde ledd.

Banklovkommisjonens flertall viser også til at EU/EØS-direktivene bygger på et rettslig skille mellom livsforsikringsselskaper og pensjonsinnsretninger. *Banklovkommisjonen* mener at i forhold til dette skillet vil pensjonsinnsretninger med de særtrekk som fellespensjonskasser i sin alminne-

lige må ventes å ha, normalt måtte betraktes som «institutions for occupational retirement provision», dvs. pensjonsforetak og ikke livsforsikrings-selskap. Pensjonssamarbeid i form av fellespensjonskasse bør derfor også i konsesjonssammenheng være undergitt forsikringslovens regler om pensjonsforetak.

Et mindretall, medlemmene Dyrhaug, Skrede og Vannebo, har forståelse for at en samling av foretak vil kunne se det som hensiktsmessig å samarbeide om å plassere sine pensjonsordninger hos en leverandør for gjennom dette å søke å oppnå billigere løsninger, herunder å etablere et selskap som kan tjene som pensjonsleverandør.

Disse medlemmene kan imidlertid ikke se at etablering av en pensjonskasse i den form som flertallet foreslår representerer noen god løsning. *Disse medlemmene* mener at den selskapsrettslige reguleringen for den foreslåtte selskapsformen er for løs til å være egnet til å håndtere de interessekonflikter som naturlig vil kunne oppstå i et slikt samarbeid mellom selvstendige og uavhengige foretak. Dette gjelder i særlig grad styringsstrukturen. Dette må ses på bakgrunn av at styring av foretak tillegges generelt stor vekt for å ivareta hensynet til ulike interessentgrupper, og ikke minst på bakgrunn av den vekt dette er tillagt i tilknytning til finansforetak (jf. tidligere utredninger fra Banklovkommisjonen).

Disse medlemmene mener at et samarbeide om et pensjonsforetak vil kunne skje mer hensiktsmessig med en selskapsform enten som gjensidig selskap eller aksjeselskap, uten at dette bryter med Stortingets forutsetninger. En mulighet i så måte er at pensjonsforetaket regnes som et forsikrings-selskap, det vil si som et livcaptive. Mindretallet har imidlertid merket seg at minstekravet til startkapital i så fall må settes i samsvar med livdirektivets bestemmelser, hvilket kan fremstå som prohibitivt høyt. Et annet alternativ er at pensjonsforetaket regnes som en pensjonskasse i øvrige sammenhenger (herunder når det gjelder kapitalkrav), men underlegges selskapsrettslige regler som et forsikringsselskap. *Disse medlemmer* mener at dette vil gi en fullgod løsning.

Flertallets forslag innebærer en betydelig forskjellsbehandling i forhold til livselskapene når det gjelder minstekrav til startkapital, som *disse medlemmene* ikke kan se har noen reell begrunnelse. Det vises til særmerknad fra det samme mindretall nedenfor i avsnitt 5.5.3.

Banklovkommisjonen vil i det følgende se nærmere på hvilke lovregler som er nødvendige dersom det åpnes for at flere uavhengige foretak skal kunne etablere fellespensjonskasse.

5.3 Behovet for lovregulering

Banklovkommisjonen legger til grunn at de alminnelige regler om pensjonskasser i forsikringsloven kapittel 7 også vil komme til anvendelse på fellespensjonskasser. De alminnelige reglene i lovens kapittel 7 gjennomfører kravene til nasjonal lovgivning i pensjonskassedirektivet, se foran kapittel 4. Behovet for utbygging av regelverket begrenser seg således til de særlige regler som trengs når det gjelder etablering, drift, uttreden og i tilfelle avvikling av pensjonskassen innenfor samarbeidet mellom de deltakende foretak.

Forsikringsloven inneholder bare regler om pensjonskasser for én arbeidsgiver, konsernpensjonskasser og interkommunale pensjonskasser. Gjeldende regler for konsernpensjonskasser vil på viktige områder kunne benyttes som forbilde for reglene for fellespensjonskasser. Det vil imidlertid også være behov for enkelte tilleggsbestemmelser for fellespensjonskasser. Tilknytningen mellom de uavhengige foretak som omfattes i fellespensjonskassen, vil normalt være atskillig løsere enn tilknytningen mellom konsernforetak mv. Det er følgelig behov for et skille innenfor regelverket mellom fellespensjonskasser og pensjonskasser for konsernpensjonsordninger.

En adgang for flere uavhengige foretak til å etablere avtalebasert pensjonssamarbeid i form av fellespensjonskasse, forutsetter endring av forsikringsloven § 7-1. Videre vil det være behov for regulering av det avtalerettslige grunnlaget for fellesskapet. Det kan i denne sammenheng reises spørsmål om det bør stilles ytterligere krav til interessefellesskap mellom foretakene som inngår i en fellespensjonskasse utover den tilknytning som ligger i selve inngåelsen av avtalen, se nedenfor avsnitt 5.4.1. At flere foretak har sine pensjonsordninger innenfor en fellespensjonskasse, er imidlertid ikke det samme som at foretakene har en felles pensjonsordning for samtlige ansatte i foretakene (se foran avsnitt 2). Ut fra pensjonsrettslige, skatterettslige og aksjerettslige hensyn er det derfor behov for regler som etablerer nødvendige skiller mellom de enkelte pensjonsordninger og foretak, ikke minst når det gjelder økonomiske forhold. For kommuner som inngår i et interkommunalt pensjonssamarbeid, er slike spørsmål regulert ved at reglene for konsernpensjonskasser i foretakspensjonsloven §§ 12-3 og 12-4 er gitt tilsvarende anvendelse, jf. forsikringsloven § 10-2 annet ledd annet punktum. *Banklovkommisjonen* mener at en tilsvarende løsning generelt også passer for fellespensjonskasser.

Dersom de prinsipper som ligger til grunn for konsernpensjonsordninger legges til grunn for de nye reglene for fellespensjonskasser, vil arbeidstakerne i hvert foretak utgjøre en egen gruppe i forhold til reglene om medlemskap og pensjoner i pensjonslovene. Videre vil det etableres et egnet rettslig grunnlag som skille mellom foretakene i økonomiske henseender, blant annet som følge av at krav om separat regnskapsføring for hvert foretak vil hindre at det skjer en sammenblanding av de enkelte foretaks økonomi (se avsnitt 5.4.2). Det er videre behov for regler om minstekrav til grunnkapital i fellespensjonskasser. Fordi virksomheten i en fellespensjonskasse vil bestå av flere uavhengige foretak, også med mulighet for uttreden og omskiftninger i pensjonskassen, har *Banklovkommisjonen* vurdert om minstekravet til grunnkapital i en fellespensjonskasse bør være høyere enn minstekravet i en pensjonskasse som bare omfatter ett foretak, se avsnitt 5.5.3. For å sikre at interessene til alle foretakene i fellespensjonskassen ivaretas, bør fellespensjonskassens øverste organ reflektere alle foretakene i pensjonskassen. *Banklovkommisjonen* har i denne sammenheng blant annet vurdert om det skal gis regler om en utvidelse av styret, eller om fellespensjonskassen skal kunne opprette et representantskap som øverste organ (se avsnitt 5.6.3). I en fellespensjonskasse er det også behov for regler i forbindelse med endringer i pensjonssamarbeidet, herunder uttreden, utelukkelse og oppsigelse (se avsnitt 5.7).

5.4 Forholdet mellom de enkelte foretak i en fellespensjonskasse

5.4.1 Samarbeidsavtale

En fellespensjonskasse vil etableres fordi de ulike foretakene ser egeninteresse i å gå sammen om å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse. Samarbeidet vil ikke - som i en konsernpensjonskasse - bero på strategiske valg i holdingsselskapet eller lignende. Det vil således være snakk om et avtalebasert samarbeid mellom foretak som mener å oppnå kostnadsfordeler eller andre fordele ved å ha sine pensjonsordninger i en fellespensjonskasse. Dette utelukker ikke at selve initiativet til etableringen av fellespensjonskassen kan ligge for eksempel i et bransjeorgan eller et annet interesseorgan for foretakene. Samarbeidsavtalen mellom foretakene vil være stiftelsesgrunnlaget for fellespensjonskassen, og grunnlaget for virksomheten.

Det kan reises spørsmål om det bør stilles som vilkår for å etablere en fellespensjonskasse at det

foreligger et visst interessefellesskap mellom foretakene utover den tilknytning som ligger i selve inngåelsen av avtalen om pensjonssamarbeid. Et alternativ kan for eksempel være å kreve at foretakene er tilsluttet en sammenslutning eller gruppering, eller at foretakene har felles geografisk eller annen tilknytning, for eksempel et forretningsmessig samarbeid. Det at foretakene for eksempel er etablert i samme kommune, tilhører samme bransje eller har et forretningsmessig samarbeid, vil imidlertid i seg selv ikke gi noen sikkerhet for at det ikke senere vil kunne oppstå uønskede interessemotsetninger mellom foretakene i pensjonskassen. Det er i så fall viktig at det enkelte foretak har rett til å tre ut av pensjonskassen for derved å velge andre pensjonsløsninger, og – omvendt – også et foretaksflertall vil i visse tilfeller kunne ha en berettiget interesse i å få utelukket en deltaker som ikke følger de spilleregler samarbeidsavtalen inneholder.

Generelt sett er det interessefellesskapet i pensjonssammenheng som vil være grunnlaget for samarbeidet, og fellespensjonskassen vil bare være et aktuelt alternativ så lenge dette består. *Banklovkommisjonen* mener derfor at samarbeidsavtalen i seg selv vil etablere og dokumentere tilstrekkelig felles interesse hos foretakene, og at det ikke er behov for særskilt etterprøving fra konsjonsmyndighetenes side om den felles interesse i et pensjonssamarbeid også underbygges av andre forbindelser mellom foretakene. I praksis vil nok et slikt samarbeid neppe bli etablert uten at det også foreligger andre former for kontakt, samarbeid eller fellesinteresser mellom foretakene. *Banklovkommisjonen* mener at de enkelte foretakenes interesser og behov for styring av egen pensjonsordning vil være tilstrekkelig ivaretatt ved bestemmelser som sikrer det enkelte foretak adgang til å tre ut av fellespensjonskassen når foretaket finner at samarbeidet ikke lenger er i foretakets interesse, se nedenfor avsnitt 5.7.2. I lovutkastet § 7-2 tredje ledd foreslås i samsvar med dette at to eller flere uavhengige foretak kan inngå samarbeidsavtale om å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse, såkalt fellespensjonskasse. *Banklovkommisjonen* foreslår at «samarbeidsavtale» anvendes i lovteksten for å markere at det foreligger en form for fellesskap mellom foretakene i en fellespensjonskasse.

Når det gjelder innholdet av samarbeidsavtalen, legger *Banklovkommisjonen* til grunn at denne må angi hvilke foretak som omfattes av avtalen. Kundeaktsen for fellespensjonskassen låses således i samarbeidsavtalen, og det vil på denne måten trekkes opp grenser for pensjonskassens virksom-

het i form av angivelse av de enkelte rettssubjekter som skal omfattes. Det vises til lovutkastet § 7-2 bokstav a) og til avsnitt 5.2 foran. Andre foretak enn de som er omfattet av samarbeidsavtalen og nevnt i vedtektene, bør ikke kunne omfattes av fellespensjonskassen.

Samarbeidsavtalen vil i første omgang omfatte de foretakene som er med på å etablere fellespensjonskassen. Dersom ett nytt foretak senere ønsker å ha sin pensjonsordning i pensjonskassen, må foretaket slutte seg til samarbeidsavtalen, og til hva som er avtalt der om for eksempel plikt til å skyte inn kapital. Det vises til lovutkastet § 7-13 første ledd annet punktum hvor *Banklovkommisjonen* foreslår at foretakene ved enstemmighet kan beslutte å gi et bestemt foretak adgang til å slutte seg til samarbeidsavtalen og i den forbindelse foreta de nødvendige vedtektsendringer, se nedenfor avsnitt 5.7.1.

Banklovkommisjonen mener at samarbeidsavtalen også bør inneholde en del ordensregler for samarbeidet. Dette vil være grunnprinsipper som det vil være helt avgjørende å ha enighet om for at pensjonskassen skal fungere. For det første bør avtalen angi grunnkapitalen i fellespensjonskassen. På bakgrunn av at en fellespensjonskasse består av flere foretak uten økonomisk eller eiermessig tilknytning, bør avtalen også angi hvor stor andel hvert foretak skal skyte inn i pensjonskassen, og i tilfelle plikt til senere å skyte inn kapital (lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav b)). Dette har sin bakgrunn i at omfanget av virksomheten i de enkelte foretakene i en fellespensjonskasse kan endres i forhold til situasjonen ved etablering. Hvor stor grunnkapitalen i en fellespensjonskasse bør være drøftes nedenfor i avsnitt 5.5.3.

I en pensjonskasse med flere uavhengige foretak vil det lettere kunne oppstå interessekonflikter enn mellom foretakene i en konsernpensjonskasse. I tillegg til et styre kan derfor fellespensjonskassen også ha behov for regler om et overordnet organ hvor alle foretakene er representert og kan ivareta sine interesser. For å sikre at alle foretakene får innflytelse, må det også gis stemmerettsregler (lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav c). Det vises til drøftelsen nedenfor i avsnitt 5.6.3.

Samarbeidsavtalen bør videre angi hvilke pensjonsprodukter som fellespensjonskassen har til hensikt å tilby (lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav d)). I Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 side 85 drøftet *Banklovkommisjonen* blant annet om en pensjonskasse bør kunne tilby gruppelebensforsikring til et foretak, enten som et separat produkt eller som et tilknyttet produkt til foretak som har sin pensjonsordning i pensjonskassen. Grupplebens-

forsikringer er et årlig risikoprodukt som utformes slik at den dekker arbeidstakere mot uførhet og/eller dekker deres etterlatte ved død, normalt i form av engangsutbetaling. Foretakspensjonsloven § 2-1, jf. §§ 6-1, 7-1 og 7-2 innebærer at en foretakspensjonsordning kan omfatte uførepensjon, barnepensjon og/eller etterlattepensjon, og det vanlige har hittil vært at en foretakspensjonsordning omfatter samtlige typer av ytelser. Dette vil være fondsbaserte ytelser som omfattes av den rett til pensjon den enkelte arbeidstaker til enhver tid har opptjent, og er sikret ved tilhørende premieserve. Slike rettigheter omfattes også av en fripolise utstedt ved fratreden før nådd pensjonsalder. Ved gruppelivsforsikring som et årlig risikoprodukt skjer det derimot ingen opptjening av rettigheter for medlemmene til uførepensjon og/eller etterlattepensjon, og forsikringen vil normalt opphøre for en arbeidstaker ved fratreden før eller ved oppnådd pensjonsalder. Av kostnadmessige grunner er det imidlertid en del foretak som unntar uføre- og/eller etterlatteytelser fra pensjonsordningen og i stedet velger å skaffe arbeidstakerne dekning av uføre- og etterlatteytelser ved særskilt gruppelivsforsikring. I sin vurdering i Utredning nr. 12 side 85 la *Banklovkommissjonen* til grunn følgende:

«At en pensjonskasse er forsikringsteknisk oppbygget, og har adgang til å overta kollektiv pensjonsordning som anses som livsforsikring, innebærer imidlertid ikke at pensjonskassen også vil ha forutsetninger for å overta gruppelivsforsikring knyttet til medlemmene av pensjonsordningen. Gruppelivsforsikringer krever at pensjonskassens virksomhet omfatter et kollektiv som er stort nok til å sikre forsvarlig risikoutjevning, eventuelt i kombinasjon med egnet reassuransedekning av risiko knyttet til en gruppelivsdekning. I tillegg vil pensjonskassen måtte ha økonomiske og administrative ressurser til å kunne drive slik virksomhet i tillegg til pensjonsordningene. En del pensjonskasser i både privat og kommunal sektor har et betydelig omfang og en stor medlemsmasse. *Banklovkommissjonen* mener derfor at lovgivningen om pensjonskasser ikke bør generelt stenge for at pensjonskasser overtar gruppelivsforsikring knyttet til medlemmer av pensjonsordningen i pensjonskassen, jf. lovutkastet § 6a-1 tredje ledd.

Om den enkelte pensjonskasses virksomhet skal kunne omfatte gruppelivsforsikring, er imidlertid et spørsmål som bør undergis særskilt vurdering under konsesjonsbehandlingen. Ved vurderingen bør det legges vekt på pensjonskassens økonomiske og faglige res-

surser og særlig på om det kan oppnås tilstrekkelig risikoutjevning innenfor det kollektiv av arbeidstakere som pensjonskassen omfatter, samt hvilken reassuransedekning pensjonskassen i tilfelle har. For konsesjonsmyndigheten vil det således være aktuelt å fastsette konsesjonsvilkår som helt utelukker adgangen til å overta gruppelivsforsikringer, eller konsesjonsvilkår som stiller nærmere krav til reassuransedekning før pensjonskassen overtar gruppelivsforsikringer.»

Banklovkommissjonen legger til grunn at den samme vurdering gjør seg gjeldende for fellespensjonskasser. Det bør imidlertid ikke være aktuelt for en pensjonskasse, selv om det dreier seg om en fellespensjonskasse, å kunne tilby separate gruppelivsordninger til foretak som ikke har annen pensjonsordning i pensjonskassen. Gruppelivsforsikring i en pensjonskasse bør således bare være aktuelt som et tilknyttet produkt til en tjenstepensjonsordning plassert i pensjonskassen. Dersom fellespensjonskassen akter å tilby et vidt produktspekter og/eller en rekke tilleggsprodukter, legges det til grunn at det kan gi grunnlag for å kreve at foretakene i stedet søker om konsesjon for et livcaptive, se foran avsnitt 5.2. Dersom pensjonskassen senere vil tilby andre produkter, må vedtektene endres. Vedtektsendringer skal godkjennes, jf. forsikringsloven § 7-4, og konsesjonsmyndighetene vil derfor kunne kontrollere om den planlagte virksomheten ligger innenfor pensjonskassens konsesjon. *Banklovkommissjonen* viser i denne sammenheng til at pensjonskassedirektivet som gjennomføres i forsikringsloven kapittel 7, bygger på et prinsipp om at konsesjonen fra hjemlandsmyndighetene også gir grunnlag for å drive tilsvarende virksomhet som konsesjonen tillater i andre EØS-land i form av grenseoverskridende virksomhet. Begrensningene i vedtektene hva gjelder produktomfang og hvilke foretak pensjonskassen skal kunne omfatte, vil således også være bestemmende for hvilken virksomhet pensjonskassen kan drive i andre land.

I forhold til avtalen er det også behov for regler ved endringer i pensjonssamarbeidet, herunder oppsigelse/uttreden, utelukkelse samt avvikling av en fellespensjonskasse (lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav e)). Det vises til nærmere omtale i avsnitt 5.7.

Fordi samarbeidsavtalen er grunnlaget for fellespensjonskassens virksomhet, må samarbeidsavtalen inneholde vedtektene for fellespensjonskassen (lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav f)). I forhold til vedtektene i en vanlig pensjonskasse eller en konsernpensjonskasse, er det behov for enkelte

tilleggsbestemmelser i vedtektene for en fellespensjonskasse. Når det gjelder det nærmere innholdet i vedtektene, vises det til avsnitt 5.5.2 nedenfor.

5.4.2 Økonomisk atskillelse

I en fellespensjonskasse reiser det seg spørsmål om hvor utstrakt fellesskapet mellom de enkelte foretakene i fellespensjonskassen kan eller skal være. Det kan ikke foreligge et økonomisk fellesskap mellom foretakene slik at det i realiteten overføres midler fra et foretak til et annet, og pensjonskostnadene må håndteres i hver enkelt økonomiske enhet. Grunnlaget for en fellespensjonskasse er det pensjonsrettslige samarbeid. I økonomiske forhold går det et prinsipielt skille mellom de enkelte foretakene, og fellespensjonskassen må derfor være undergitt regler som hindrer økonomisk sammenblanding mellom foretakene. Bidrag til pensjonsordningene, som premieinnbetalinger og andre innbetalinger til for eksempel premiefond, må således knyttes direkte opp mot den enkelte pensjonsordning for det enkelte foretak. Dette er imidlertid ikke til hinder for at alle pensjonsordningene kan inngå i samme risikofellesskap og at man på denne bakgrunn anvender en felles premietariff for alle pensjonsordningene i pensjonskassen. Dette er heller ikke til hinder for at foretakene velger en felles pensjonsplan, felles medlemskapsregler mv.

I konsernforhold er disse spørsmålene løst ved bestemmelsene i foretakspensjonsloven §§ 12-2 til 12-4 og innskuddspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4. Foretakspensjonsloven kapittel 12 og innskuddspensjonsloven kapittel 10 er tatt inn som vedlegg 3 og 4 i denne utredningen. Disse bestemmelsene er tilpasset prinsippene om obligatorisk medlemskap og forholdsmessighet i pensjonslovene. Etter foretakspensjonsloven § 12-2 skal arbeidstakerne i hvert av foretakene utgjøre én gruppe, og lovens bestemmelser om medlemskap og pensjonsytelser gjelder for hver gruppe. Også i økonomiske forhold skilles det mellom de enkelte foretakene, jf. foretakspensjonsloven §§ 12-3 og 12-4. Skatte- og selskapsrettslig er det viktig at det opprettholdes et klart skille mellom midlene som er tilført pensjonsordningen fra det enkelte foretak, og de nevnte bestemmelsene er blant annet utformet med sikte på å hindre andre konserninterne overføringer enn hva som er tillatt etter skatte- og selskapslovgivningen. Eksempelvis krever foretakspensjonsloven § 12-4 annet ledd at det føres særskilt regnskap for hvert enkelt foretak.

Banklovkommisjonen legger til grunn at tilsvarende regler bør gjelde i forhold til uavhengige

foretak som inngår i en fellespensjonskasse. For å hindre at det skjer overføringer av midler eller kostnader mellom de enkelte foretakene i en fellespensjonskasse, har *Banklovkommisjonen* på denne bakgrunn foreslått at foretakspensjonsloven §§ 12-2 til 12-4 og innskuddspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4 skal gjelde tilsvarende for fellespensjonskasser (lovutkastet § 7-13 første ledd første punktum). Disse reglene er kjent for aktørene i pensjonsmarkedet, og det er etter *Banklovkommisjonens* oppfatning ikke noe som skulle tilsi at reglene ikke også vil fungere for en fellespensjonskasse for flere uavhengige foretak.

5.5 Etablering av fellespensjonskasse

5.5.1 Konsesjon

De alminnelige regler om pensjonskasser i forsikringsloven kapittel 7 forutsettes også å komme til anvendelse på fellespensjonskasser, se foran avsnitt 5.1. Dette innebærer blant annet at en slik pensjonskasse ikke kan drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen (forsikringsloven § 7-3). Pensjonskassen kan gis tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, eller kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Bestemmelsene om konsesjon for forsikringsselskaper i forsikringsloven §§ 2-1 annet til femte ledd, 2-2 og 2-3 gjelder tilsvarende. I henhold til § 2-1 annet ledd skal tillatelse nektes dersom styremedlemmene, administrerende direktør eller annen person som faktisk leder virksomheten, ikke antas å ha nødvendig erfaring eller vandel til å ivareta stillingen på en forsvarlig måte. Etter tredje ledd skal tillatelse gis med mindre det er grunn til å tro at selskapet ikke vil oppfylle de krav som stilles i lov eller i medhold av lov, at startkapitalen ikke står i rimelig forhold til den planlagte virksomhet eller at tillatelse på annen måte vil få uheldige virkninger for forsikringstakere eller grupper av forsikringstakere. Forsikringsloven § 2-2 gir Kongen adgang til å tilbakekalle konsesjonen i en del tilfeller, og § 2-3 fastsetter hva konsesjonssøknaden skal inneholde.

Konsesjonsmyndighetene vil ut fra det opplegg for pensjonssamarbeid som foreligger, kunne sette vilkår for å sikre en egnet avgrensning av pensjonskassens virksomhet, samt kreve en startkapital tilpasset forventet virksomhetsomfang. Pensjonskassens virksomhet må ligge innenfor de rammene som konsesjonen angir. Dersom pensjonskassen ønsker å utvide virksomhet utover det konsesjonen dekker, må pensjonskassen søke om utvidelse av konsesjonen. Dette gjelder både hvilke produk-

ter pensjonskassen tilbyr og virksomhetens omfang for øvrig.

Forsikringsloven § 7-3 fastsetter at pensjonskassens vedtekter skal vurderes og godkjennes ved konsesjonsbehandlingen. For å sikre at visse institusjonsrettslige forhold av stor betydning for virksomheten blir gjenstand for konsesjonsbehandling bør disse forholdene reguleres i vedtektene (se nedenfor avsnitt 5.5.2).

Forholdet mellom fellespensjonskassen og foretakene som har opprettet fellespensjonskassen, reguleres i forsikringsavtale og forsikringsvilkår og er ikke undergitt krav om forhåndsgodkjenning. Etter *Banklovkommisjonens* vurdering bør heller ikke samarbeidsavtalen mellom foretakene i fellespensjonskassen konsesjonsbehandles. Avtalen regulerer forholdet mellom foretakene som sådan, og dette er normalt ikke noe konsesjonsmyndighetene har behov for å kontrollere. Det kan imidlertid tenkes at samarbeidsavtalen ikke regulerer alle de forhold som loven krever (lovutkastet § 7-2 tredje ledd). Samarbeidsavtalen må i så tilfelle endres. Etter forsikringsloven § 2-3 annet ledd skal «stiftelsesdokumentet» vedlegges konsesjonssøknaden, og for fellespensjonskasser betyr det at samarbeidsavtalen skal følge med som vedlegg.

5.5.2 Vedtekter

Forsikringsloven § 7-4 fastsetter minstekravene til vedtektenes innhold. Foruten pensjonskassens navn og forretningskontor (bokstav a)), skal vedtektene inneholde en angivelse av pensjonskassens virksomhet (bokstav b)). Dette omfatter for det første hvilke foretak eller arbeidsgivere som pensjonskassen skal omfatte. For det andre omfatter dette en angivelse av hvilke typer pensjonsordninger og eventuelt tilknyttet virksomhet pensjonskassen skal drive, jf. lovens § 7-1. Vedtektene skal videre inneholde en angivelse av minstekrav til grunnkapital i pensjonskassen (bokstav c)). Dette kravet kan ikke settes lavere enn det generelle minstekravet i § 7-5, og må stå i forhold til den virksomhet som vedtektene angir at pensjonskassen skal drive. Vedtektene skal også ha regler om styret, daglig leder og eventuelt andre organer som etableres i pensjonskassen (bokstav d)), og regler om fremgangsmåten for valg av styremedlemmer, styreleder, eventuelle andre organer samt revisor (bokstav e)). Tilsvarende gjelder for fremgangsmåten og beslutningsprosessen ved endring av vedtekter og sammenslutning, deling eller avvikling av pensjonskassen (bokstav f)). Endelig skal vedtektene fastsette regler om utbytte på grunnkapital og andre kapitalinnskudd (bokstav g)).

Banklovkommisjonen foreslår en endring i § 7-4 bokstav b) slik at vedtektene også skal angi hvilke pensjonsprodukter fellespensjonskassen skal tilby (se ovenfor avsnitt 5.4.1).

Pensjonskassens vedtekter skal i henhold til forsikringsloven § 7-3 vurderes og godkjennes ved konsesjonsbehandlingen. Etter *Banklovkommisjonens* vurdering bør vedtektene i en fellespensjonskasse – i tillegg til de forhold som angis i vanlige pensjonskassers vedtekter – også angi hvilke foretak som omfattes av avtalen, kapitalforhold og regler vedrørende pensjonskassens øverste organ, herunder stemmeregler (se ovenfor avsnitt 5.4.1). Disse institusjonsrettslige forholdene vil dermed bli gjenstand for konsesjonsbehandling. Dersom det er variasjoner av en viss grad med hensyn til hvilke typer foretak som skal være med i fellespensjonskassen eller hvilke produkter fellespensjonskassen har til hensikt å tilby, kan konsesjonsmyndighetene kreve søknad om konsesjon for livcapative, eventuelt livkonsesjon (se nedenfor i avsnitt 5.2). Også senere endringer i vedtektene skal godkjennes og kan medføre at konsesjonsmyndighetene setter vilkår for tillatelsen, eller eventuelt krever søknad om ny konsesjon.

5.5.3 Grunnkapital

I henhold til forsikringsloven § 7-5 skal pensjonskassen til enhver tid ha en minste grunnkapital tilsvarende 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Dette gjelder med mindre høyere minstekrav er fastsatt i vedtekter eller konsesjonsvilkår. På bakgrunn av at virksomheten i en fellespensjonskasse vil avhenge av flere uavhengige foretak, og det derfor vil måtte påregnes omskiftninger i pensjonskassen, har *Banklovkommisjonen* drøftet om minstekravet til grunnkapital i en fellespensjonskasse bør være høyere enn minstekravet i en pensjonskasse som bare omfatter ett foretak.

Banklovkommisjonens flertall (alle medlemmene unntatt Dyrhaug, Skrede og Vannebo) legger til grunn at selv om minstekravet til grunnkapital er 10 ganger folketrygdens grunnbeløp, forutsetter loven uttrykkelig at det i pensjonskassens egne vedtekter eller i konsesjonsvilkårene kan fastsettes et høyere minstekrav. Konsesjonsmyndighetene er således gitt kompetanse og har plikt til i hvert enkelt tilfelle å vurdere om det av soliditets- eller forsvarlighetsgrunner skal settes høyere minstekrav for den enkelte pensjonskasse. Fastsettelse av hva som skal være et forsvarlig minstekrav til kapital for en pensjonskasse, vil bero på omfanget og arten av den virksomhet pensjonskassen har til hensikt å drive, herunder omfanget av pen-

sjonsrettigheter som skal sikres i pensjonskassen, antall pensjonsordninger, og eventuelle tilleggsprodukter pensjonskassen tenker å tilby. Den samme vurdering vil måtte gjøres ved søknad om konsesjon for en fellespensjonskasse. Konsesjonsmyndighetene kan sette et høyere minstekrav til kapital i fellespensjonskassen, og vil også ha mulighet til å kreve en gradvis oppbygging av kapitalen etter hvert som virksomheten eventuelt øker i omfang. *Banklovkommisjonens flertall* kan ikke se at det nødvendigvis foreligger behov for et høyere minstekrav til grunnkapital i en fellespensjonskasse enn i en vanlig pensjonskasse. En fellespensjonskasse som eksempelvis bare omfatter to mindre foretak med få ansatte, vil som regel ikke ha behov for høyere grunnkapital enn en pensjonskasse for ett større foretak. Det vil derfor være vanskelig å lage en bestemmelse for minstekrav til grunnkapital som skal passe for alle typer av fellespensjonskasser. Ovenfor i avsnitt 5.2 har *Banklovkommisjonens flertall* lagt til grunn at dersom det for fellespensjonskasser generelt fastsettes et vesentlig høyere minstekrav til grunnkapital enn kravet etter forsikringsloven § 7-5, vil dette i praksis kunne utgjøre en etableringshindring i tilfeller hvor fellespensjonskassens virksomhet ikke atskiller seg vesentlig fra det som alltid har vært vanlig for pensjonskasser flest.

Et mindretall, medlemmene Dyrhaug, Skrede og Vannebo, viser til at flertallet foreslår et minstekrav til egenkapital for fellespensjonskasser på 10 G, som per i dag tilsvarer noe over seks hundre tusen kroner. Dette forslaget har to viktige sider som gjør at det vanskelig kan aksepteres. Det ene er at det dreier seg om en ubegrunnet forskjell i konkurransevilkår mellom pensjonskasser og livsselskaper. Det andre er at flertallets forslag til startkapital uansett må anses for lavt, med mindre det legges betydelige restriksjoner på omfanget av virksomheten.

Et forsikringsselskap må til sammenligning ved oppstart ha en indeksregulert egenkapital som ved årsskiftet 2005/2006 utgjorde minst 35.6 millioner kroner. Denne minstekapitalen tillates i løpet av de to første driftsår å synke til 12.8 millioner kroner, og skal deretter til enhver tid utgjøre minst 22.8 mill. kroner. Minstekravet til startkapital for et livsselskap er med andre ord mer enn 35 ganger høyere enn det som flertallet har foreslått for fellespensjonskasser.

Disse medlemmene mener derfor at minstekravet til egenkapital for en fellespensjonskasse må settes betydelig høyere, og foreslår et minstekrav tilsvarende 100 G for pensjonsforetak som også skal dekke biometrisk risiko. For pensjonskasser som skal operere som rene innskuddspensjonskas-

ser som bare tilbyr innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement vil imidlertid flertallets forslag kunne aksepteres, jf. boks 8.1 nedenfor med mindretallets forslag til § 7-13 sjette ledd.

Banklovkommisjonen legger til grunn at på bakgrunn av at en fellespensjonskasse er etablert av flere foretak uten økonomisk eller eiermessig tilknytning, bør samarbeidsavtalen som nevnt ovenfor i avsnitt 5.4.1 også angi hvor stor andel av grunnkapitalen hvert foretak skal skyte inn i pensjonskassen, jf. lovutkastet § 7-2 bokstav b). Bestemmelsen medfører ingen endring i hovedregelen om at foretak med pensjonsordning i en pensjonskasse ikke har rettslig plikt til å skyte inn kapital i pensjonskassen, men dersom det på avtalemessig grunnlag etableres en plikt til å skyte inn kapital, skal bestemmelser om dette inntas i samarbeidsavtalen.

Man kan tenke seg ulike måter å fordele beregningen av hvilke innskudd av grunnkapital de ulike foretakene skal gjøre. Det kan for eksempel kreves likt innskudd/beløp fra de enkelte foretak, eller man kan tenke seg en forholdsmessig fordeling av innskuddene i forhold til størrelsen på forvaltningskapitalen eller eventuelt forvaltningsrisiko. Man kan også tenke seg forskjellige fordelingsnøkler ved etablering og ved eventuelt senere innskudd av kapital i pensjonskassen. Det legges til grunn at valget av fordelingsnøkkel på etableringstidspunktet og eventuelt ved senere innskudd av kapital, bør gjøres i, og klart fremgå av, samarbeidsavtalen. Lovgivningen bør ikke gi noen føringer her på hvilke fordelingsnøkkel som bør velges. Se boks 5.1 om kapitalbegrepene på neste side.

5.6 Organisering av virksomheten

5.6.1 Generelt

Regler for organiseringen av virksomheten i en fellespensjonskasse er allerede dekket av bestemmelser i forsikringsloven kapittel 7. Forsikringsloven § 7-7 fastsetter hovedprinsipper for hvordan virksomheten skal organiseres i en pensjonskasse, uavhengig av om pensjonskassen er forsikringsteknisk oppbygget eller ikke. Det kreves at pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til foretak som har pensjonsordning i pensjonskassen. Det kreves videre blant annet at styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder at det foreligger systemer for internkontroll. Styret skal videre sørge for at det til enhver tid foreligger fastsatte retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning. Videre følger det av forsikringsloven § 7-11 at medlemmene

Boks 5.1 Kapitalbegrepene

Ved vanlig virksomhet i en pensjonskasse vil virksomheten i større eller mindre grad, være utsatt for ulike typer risikoeksponering. For de pensjonskasser som tilbyr pensjonsordninger som anses som livsforsikring, vil den forsikringsmessige risiko være sentral. Dette er risiko knyttet til de beregninger og avsetninger som pensjonskassen foretar for å møte fremtidige forpliktelser, og således en risiko knyttet til passivasiden i balansen. Samtidig er det et generelt krav at pensjonsinnretningen til enhver tid skal ha eiendeler som minst tilsvare de forsikringsmessige avsetninger, og det knytter seg således markedsrisiko og kredittrisiko til aktivasiden i balansen. Risikoen knyttet til forvaltningskapitalen i pensjonskassen er imidlertid uavhengig av om pensjonskassen tilbyr pensjonsordninger som anses som livsforsikring eller innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement. I tillegg kommer en operasjonell risiko knyttet til datasystemer, betalingssystemer og lignende.

Ved utforming av soliditets- og sikkerhetskrav for pensjonsinnretninger må det sondres mellom kapitalkrav som gjelder (1) kapital pensjonsinnretningen må ha for i det hele tatt å kunne starte opp sin virksomhet (grunnkapital), (2) kapital som pensjonsinnretningen må oppfylle for å kunne drive sin virksomhet (ansvarlig kapital og solvensmarginkapital), og (3) regler om hvilken kapitalforvaltningsrisiko som en pensjonsinnretning kan ta innenfor den kapital som pensjonsinnretningen besitter (kapitalforvaltningsregler med stresstestregler).

Grunnkapital skal danne en bufferkapital mot risiko som virksomhet i enhver pensjonsinnretning vil medføre. Kravene til grunnkapital varierer en del for de ulike pensjonsinnretninger. For livsforsikringsselskaper følger det av livsforsikringsdirektivet (2002/83/EF) at garantifondet minst skal utgjøre 3 millioner euro. For verdipapirforetak, som ikke er kredittinstitusjoner, er startkapitalen satt til minst 730 000 euro, jf. verdipapirhandelloven § 8-9. Minstekravet i bankers grunnfond er satt til 5 millioner euro, jf. forretningsbankloven § 2 første ledd. For pensjonskasser er kravet til grunnkapital satt til 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G), jf. forsikringsloven § 7-5. Grunnkapitalen i en pensjonskasse vil bestå av innbetalt kapital, akkumulert overskudd, annen egenkapital godkjent av Kredittilsynet, og en viss andel av tilleggsavsetninger. Det vises til den nærmere redegjørelsen i NOU 2004: 24 side 98.

Solvensmarginkapital skal sikre selskapet/pensjonskassen en supplerende reserve i form av frie midler utover de forsikringstekniske reservene og med fradrag av immaterielle verdier, til beskyttelse mot negative svingninger i virksomheten. Bestemmelsene har sitt grunnlag i pensjonskassedirektivet (2003/41/EF) som gir de sentrale bestemmelsene om solvensmarginkrav i livdirektivet (2002/83/EF) tilsvarende anvendelse. Bestemmelsene om solvensmarginkapital legger til grunn at denne kapitalen skal stå i forhold til selskapets/pensjonskassens samlede forsikringsmessige risiko, risikoens art og risikoens størrelse innenfor de ulike former for forsikringsvirksomhet som utøves.

Solvensmarginkapitalen er lik summen av selskapets/pensjonskassens ansvarlige kapital og annen solvensmarginkapital. Det vises til den nærmere redegjørelse for beregning av denne kapitalen som er gitt i Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 side 99.

Ansvarlig kapital består av kjernekapital og tilleggskapital. Alle finansinstitusjonene i Norge er underlagt de samme kravene til ansvarlig kapital, de såkalte kapitaldekningskravene. De generelle bestemmelsene er tatt inn og gitt i medhold av blant annet finansinstitusjonsloven, men det er i særlovgivningen for de ulike institusjonene gitt enkelte særlige bestemmelser. Den ansvarlige kapital skal utgjøre minst 8 prosent av finansinstitusjonens samlede aktiva samt forpliktelser utenfor balansen beregnet etter prinsipper for risiko-veiling. For pensjonskasser med en forvaltningskapital på mindre enn 10 millioner kroner, er minstekravet satt til 10 prosent av beregningsgrunnlaget. De alminnelige minstekrav til kapitaldekning retter seg i første rekke mot kredittrisiko knyttet til forvaltningskapitalen, men inneholder også særlige regler for omregning av rente- og valutarisiko til kredittrisiko. Det vises til den nærmere redegjørelsen som er tatt inn i Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 side 101-102. Bruk av kapitaldekningskrav i tillegg til solvensmarginkrav fører imidlertid ikke til noen dobling av kravene til kapital. Den ansvarlige kapital teller med ved beregningen av minstekravene i begge tilfeller. De fleste år vil kapitaldekningskravet være atskillig mindre enn minstekravene til solvensmarginkapital. Dette medfører at det vil være solvensmarginkravet som normalt får reell betydning for livsforsikringsselskapene og pensjonskassene.

og pensjonistene skal sikres en del informasjon om pensjonskassen og pensjonskassens virksomhet. Blant annet skal de underrettes om endringer i regelverket for egen pensjonsordning, og det enkelte medlem eller pensjonist skal hvert år motta en oppgave med informasjon om nivået på vedkommendes opptjente rettigheter.

I dette avsnittet drøftes det om det er særskilte behov for å gi særlige regler for fellespensjonskasser på dette området enten i form av tilleggskrav eller unntak fra hovedreglene i lovens kapittel 7.

5.6.2 Uavhengighet til foretakene som har opprettet fellespensjonskasse

Som nevnt ovenfor i avsnitt 5.6.1 krever forsikringsloven § 7-7 første ledd at en pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen. I Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 side 94-95 gjorde *Banklovkommisjonen* en nærmere vurdering av denne uavhengigheten. *Banklovkommisjonen* la der til grunn følgende:

«Som omtalt ovenfor i avsnitt 5.3, stiller pensjonskassedirektivet artikkel 8 krav om at det skal foreligge et rettslig skille mellom pensjonsinnretningen og foretak og annen institusjon som har etablert pensjonsinnretningen. Skillet skal sikre at pensjonsinnretningens eiendeler er sikret for medlemmene, herunder pensjonsmottakerne, i tilfelle av foretakets konkurs. Prinsippet om uavhengighet mellom pensjonskassen og foretaket eller den/de institusjoner som har opprettet pensjonskassen, gjenspeiles også i direktivets artikkel 18 nr. 1 bokstav a der det fastsettes at pensjonskassens eiendeler skal investeres slik at medlemmenes interesser ivaretas på en best mulig måte. Hvor det er fare for interessekonflikt, skal pensjonskassen sikre at investeringene utelukkende foretas i medlemmenes interesse.

På denne bakgrunn foreslår *Banklovkommisjonen* i lovutkastet § 6a-7 første ledd, et krav om at pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen. Dette innebærer at pensjonskassen ikke hefter for forsikringstakernes forpliktelser og at det ikke skal skje annen økonomisk sammenblanding mellom rettssubjektene. Det vises til at et slikt krav hva gjelder den enkelte pensjonsordnings midler, fremgår av foretakspensjonsloven § 8-3 og innskuddspensjonsloven § 8-3.

Forslaget innebærer videre krav om at de enkelte vurderinger som gjøres i pensjonskassens virksomhet, alene skal skje ut i fra hensynet til pensjonskassens og medlemmenes interesser. At pensjonskassens økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra foretaket mv. innebærer også at pensjonskassens administrative kostnader skal bæres av pensjonskassen og fremkomme i pensjonskassens regnskaper. *Banklovkommisjonen* har ikke sett grunn til å kreve at pensjonskassen og dens administrasjon fysisk skal etableres utenfor foretakets eller institusjonens lokaler. Et slikt krav stilles heller ikke i dag.»

Etter *Banklovkommisjonens* vurdering vil prinsippet i § 7-7 første ledd også dekke behovet i en fellespensjonskasse. *Banklovkommisjonen* kan ikke se at det er behov for å gi særlige regler om dette for fellespensjonskasser.

5.6.3 Fellespensjonskassens øverste organ

På bakgrunn av at det i en pensjonskasse med flere uavhengige foretak lettere vil kunne oppstå interessemotsetninger enn mellom foretakene i en konsernpensjonskasse (se foran avsnitt 5.4.1.), har *Banklovkommisjonen* vurdert om det i fellespensjonskasser kan være behov for regler om en utvidelse av styret eller et overordnet organ som kan bidra til ivaretagelse av de enkelte foretaks interesser.

Regler for sammensetning og valg av styret i fellespensjonskassen er allerede dekket av forsikringsloven § 7-4 bokstav d) og e) som krever at vedtektene skal inneholde regler om «styre, daglig leder og andre organer» samt regler om «valg av styremedlemmer, styreleder, andre organer og revisor». Reglene i § 7-6 om styret som et overordnet organ i en pensjonskasse, synes imidlertid ikke i alle tilfelle å være tilstrekkelig for å kunne løse konflikter og ivareta interessene til mange forskjellige foretak i en større fellespensjonskasse der foretakene er uten eller har begrenset tilknytning til hverandre. Det vil kunne være mange foretak og alle disse har nødvendigvis ikke representanter i styret. For konsernpensjonskasser vil dette være annerledes idet disse foretakene i stor grad vil ha en felles plattform gjennom konserntilknytningen.

Etableringen av et overordnet organ fremfor utvidelse av styret, gjør det trolig lettere å sikre at mange foretak får innflytelse i et slikt organ, enn i et styre. En utvidelse av styret som sådan sikrer ikke nødvendigvis at man får en riktig balansering og representasjon av de ulike foretaks interesser i pensjonskassen. Et overordnet organ synes å sikre

en bedre balanse av de ulike interessene og en bedre kontroll av styrets arbeid.

Et alternativ er at det åpnes for at en pensjonskasse skal kunne etableres i form av et aksjeselskap idet aksjeformen vil medføre at aksjelovens bestemmelser kommer til anvendelse og generalforsamlingen blir således pensjonskassens øverste organ. For en pensjonskasse etablert som et aksjeselskap vil det i så tilfelle ikke være behov for regulering av et særskilt organ i forsikringsloven kapittel 7, og heller ikke være behov for en utvidelse av styret. Generalforsamlingen vil velge styret mv. Det som i tilfelle da gjenstår, er en regulering av valg av medlemsrepresentantene i styret. *Banklovkommissjonen* vurderte i Utredning nr. 12, NOU 2004: 24, avnitt 9.2 om det bør åpnes for at en pensjonskasse skal kunne etableres i form av et aksjeselskap. Det ble vist til at særlig i tilfeller hvor flere foretak eller institusjoner går sammen om å etablere en pensjonskasse uten at det foreligger et konsern eller konsernlignende forhold mellom dem, kan aksjeselskapsformen oppfattes som mer hensiktsmessig enn en selveiende institusjon. En slik pensjonskasse vil i realiteten ligge svært nær et livsforsikringsselskap med avgrenset kundekrets, et såkalt livcaptive, se foran avsnitt 5.2. Denne type livsforsikringsselskap kan etablere og drive virksomhet innenfor rammen av gjeldende lovgivning, og *Banklovkommissjonen* antok at det generelt sett derfor ikke vil være behov for særlige regler om pensjonskasser som aksjeselskap. En pensjonskasse som en selveiende finansinstitusjon vil gi et skarpere skille mellom livcaptive og pensjonskasser.

Banklovkommissjonen har foretatt en fornyet vurdering av spørsmålet om det bør åpnes for at en pensjonskasse skal kunne etableres i form av et aksjeselskap i forhold til fellespensjonskasser, men har kommet til at dette ikke vil stille seg annerledes for slike pensjonskasser.

Banklovkommissjonen har i stedet vurdert om fellespensjonskassen bør kunne opprette et representantskap som øverste organ. Dette organet vil kunne sammenlignes med generalforsamlingen i et aksjeselskap uten bedriftsforsamling. Representantskapet kan ha representanter fra samtlige foretak samt representanter for medlemmer, yrkesaktive og pensjonister i pensjonskassen, og således sikres de ulike foretaks interesser i fellespensjonskassen.

Banklovkommissjonen foreslår at det åpnes for at fellespensjonskasser og interkommunale pensjonskasser kan ha et representantskap som pensjonskassens øverste organ, jf. lovutkastet § 7-4 annet ledd bokstav c). Pensjonskassens vedtekter skal i tilfelle inneholde regler om sammensetningen og valg av et representantskap. Det legges til

grunn at representantskapet skal ha representanter for yrkesaktive medlemmer og pensjonister i pensjonskassen. Det er derfor nødvendig at samarbeidsavtalen inneholder stemmereglene som sikrer at alle foretakene kan påvirke hvem som blir sittende i pensjonskassens øverste organ.

Når det gjelder hvilke oppgaver som skal tillegges representantskapet, skal dette følge av vedtektene. *Banklovkommissjonen* legger til grunn at et representantskap som pensjonskassens øverste organ i hvert fall må ha som oppgave å velge styret og revisor. De nærmere reglene om hvordan styret skal velges og sammensettes av representantskapet må følge av vedtektene. Øvrige saker som kan tenkes behandlet av representantskapet, er for eksempel årsregnskapet og årsberetning. Aksjeloven § 5-5 om hva som skal behandles på ordinær generalforsamling i et aksjeselskap vil kunne gi en viss veiledning. I henhold til bestemmelsen skal generalforsamlingen behandle og avgjøre spørsmålet om godkjenning av årsregnskap og årsberetning, herunder utdeling av utbytte, samt andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen. Etter aksjeloven skal blant annet beslutning om å endre vedtektene og beslutning om å forhøye aksjekapitalen treffes av generalforsamlingen, jf. §§ 5-18 og 10-1. Også beslutning om at selskapet skal reise sak om utløsning, jf. § 4-25, samt beslutning om fusjon, fisjon og oppløsning av selskapet treffes av generalforsamlingen, jf. §§ 13-3, 14-6 og 16-1.

Banklovkommissjonen mener det må være opp til foretakene i samarbeidsavtalen å avgjøre om pensjonskassen skal ledes av et styre eller om et representantskap skal være det øverste organet. Bakgrunnen for at det ikke foreslås et absolutt krav om representantskap, er at det i fellespensjonskasser som for eksempel bare består av to mindre foretak ikke nødvendigvis vil være hensiktsmessig at pensjonskassen oppretter representantskap. Dersom styret skal være fellespensjonskassens øverste organ, må valgordninger for styreleder og styremedlemmer mv. fastsettes i vedtektene ut fra hva som er det beste for den enkelte pensjonskasse. Hvorvidt den valgte fremgangsmåten er betryggende, må bli opp til konsesjonsmyndighetene å vurdere ved godkjenningen av vedtektene.

5.7 Endringer i pensjonssamarbeidet

5.7.1 Innledning

Det vil i en fellespensjonskasse som omfatter flere uavhengige foretak, være behov for å regulere endringer i pensjonssamarbeidet. En rekke endringer

vil kunne skje over tid i forhold til de foretakene som inngår i samarbeidet om fellespensjonskassen. Dette gjør at det allerede ved stiftelsen vil være behov for å tenke igjennom og bli enige om hva som skal skje ved mulige fremtidige endringer av forskjellig art.

Samarbeidsavtalen vil i første omgang omfatte de foretakene som er med på å etablere fellespensjonskassen. Dersom et nytt foretak senere ønsker å ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen, må foretaket slutte seg til samarbeidsavtalen, og til hva som er avtalt der om grunnlaget for virksomheten herunder plikt til å skyte inn kapital (se foran avsnitt 5.4.1). De foretakene som omfattes av avtalen vil ikke nødvendigvis ønske at et nytt foretak skal inngå i samarbeidet. Det antas derfor at alle de foretakene som omfattes av avtalen bør være enige om at det nye foretaket kan slutte seg til avtalen. Fordi pensjonskassen i henhold til konsesjonen har en definitiv og lukket kundekrets, må vedtektene endres dersom nye foretak skal opptas i pensjonskassen. *Banklovkommisjonen* foreslår at foretakene ved enstemmighet kan beslutte å gi et bestemt foretak adgang til å slutte seg til samarbeidsavtalen og i den forbindelse foreta de nødvendige vedtektsendringer, jf. lovutkastet § 7-13 første ledd annet punktum.

Det vil også være behov for å regulere endringer i pensjonssamarbeidet som følge av oppsigelse/uttreden, utelukkelse og oppløsning. Både selskapsloven og aksjeloven sonder mellom disse begrepene, jf. aksjeloven §§ 4-24 til 4-26 om uttreden og utløsning, kapittel 16 om oppløsning og avvikling samt selskapsloven §§ 2-32 flg. om uttreden, utelukking, oppløsning og avvikling. Uttreden/oppsigelse innebærer at et foretak velger å si opp og tre ut av fellesskapet (se nedenfor avsnitt 5.7.2). Utelukkelse er en sikkerhetsventil der de øvrige deltakerne enstemmig kan avgjøre at de ønsker at et foretak skal trekke seg ut av samarbeidet dersom det foreligger vesentlig mislighold fra dennes side (se nedenfor avsnitt 5.7.3). Oppløsning vil man få dersom ingen av deltakerne ønsker å videreføre samarbeidet. Pensjonskassen må i så tilfelle avvikles (se nedenfor avsnitt 5.7.4).

Banklovkommisjonen er av den oppfatning at samtlige av disse situasjoner bør reguleres i samarbeidsavtalen. Foretakspensjonsloven kapittel 15 og innskuddspensjonsloven kapittel 13 inneholder en del bestemmelser om hva som skal skje med en foretakspensjonsordning når foretaket opphører eller ikke ønsker å videreføre pensjonsordningen. Blant annet reguleres fordeling av pensjonsordningens midler ved opphør. Disse reglene vil kunne gi støtte for hva som bør inntas i samarbeidsavtalen om slike situasjoner.

5.7.2 Uttreden

Et foretak kan ønske å tre ut av fellespensjonskassen fordi det ønsker å flytte pensjonsordningen til en annen pensjonsinnretning eller virksomheten skal opphøre slik at pensjonsordningen også skal avvikles. I begge disse tilfellene vil foretaket ha krav på å få med seg de midler som er tilknyttet pensjonsordningen, jf. forsikringsloven § 11-6, foretakspensjonsloven § 15-3 og innskuddspensjonsloven § 13-3. Videre er det et spørsmål om hva som skal skje med den kapital som foretaket i henhold til samarbeidsavtalen har skutt inn i fellespensjonskassen. Foretakene i en pensjonskasse har i utgangspunktet ikke rettslig plikt til å skyte inn kapital. Dersom uttreden skal medføre at et foretak får med seg sin andel av den innskutte grunnkapital og dette fører til at grunnkapitalen blir liggende under minstekravet, vil de gjenværende foretakene derfor måtte bli enige om å tilføre pensjonskassen ytterligere grunnkapital eller så må pensjonskassen avvikles. For å unngå konflikter og ulik risikovilje mellom foretakene, bør samarbeidsavtalen ha regler som forutser denne situasjonen og tilfeller hvor det skjer endringer over tid. Dette innebærer at det på avtalerettslig grunnlag kan inngås en forpliktelse for de enkelte foretak til å skyte inn kapital i pensjonskassen (se ovenfor avsnitt 5.5.3).

Banklovkommisjonen foreslår at et foretak skal ha rett til å tre ut av fellespensjonskassen i samsvar med bestemmelsene i samarbeidsavtalen (lovutkastet § 7-13 annet ledd første punktum).

Fellespensjonskassen er en selveiende enhet etablert med det formål å administrere og tilby pensjonsordninger for foretakene som har opprettet den. Foretakene i fellespensjonskassen har således en fellesinteresse knyttet til behovet for pensjonsordning. Det kan også tenkes at enkelte foretak kan ha særinteresser knyttet til fellespensjonskassen uavhengig av interesser knyttet til foretakets pensjonsordning, og som vil kunne gjøre at foretaket ønsker å fortsette å være med i pensjonskassen selv om det ikke lenger har pensjonsordning i fellespensjonskassen. Dette kan for eksempel være interesse knyttet til kapitalplasse- ring og lignende. Dersom et foretak skal flytte eller avvikle sin pensjonsordning, vil imidlertid ikke slike eventuelle særlige interesser tilsi at foretaket fortsatt skal kunne være med i fellespensjonskassen og være en *del* av samarbeidsavtalen. Det foreslås derfor at et foretak ikke kan flytte eller avvikle sin pensjonsordning uten å tre ut av fellespensjonskassen (lovutkastet § 7-13 annet ledd annet punktum).

Medlemmenes rettigheter til opptjente midler bortfaller ikke selv om pensjonsordningen flyttes eller avvikles. I forbindelse med uttreden skal medlemmenes opptjente rettigheter sikres i en annen pensjonsinnretning, enten ved at pensjonsordningen flyttes til en annen pensjonsinnretning eller dersom virksomheten i foretaket skal avvikles slik at pensjonsordningen skal opphøre, ved at det utstedes fripoliser/pensjonskapitalbevis etter reglene i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. Når et foretak ikke lenger skal ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen, bør derfor den del av pensjonskassens midler som knytter seg til foretakets gruppe av medlemmer på opphørstidspunktet, tilordnes foretaket (lovutkastet § 7-13 fjerde ledd).

I konsernforhold har foretakspensjonsloven § 12-7 regler om anvendelsen av de midler som foretaket og dets gruppe av medlemmer tilordnes ved utskillelse av foretaket fra den felles pensjonsordningen. I henhold til bestemmelsen skal medlemmene i foretakets gruppe ikke bli sikret større ytelser enn de hadde i den felles pensjonsordning. For øvrig vil anvendelsen av midlene bero på om medlemmene i foretakets gruppe fortsatt skal ha pensjonsordning etter utskillelsen, enten ved at det opprettes en ny ordning eller ved at gruppen knyttes til en annen pensjonsordning. I slike tilfeller er utgangspunktet at midler som er tilordnet foretaket, skal overføres til den pensjonsinnretningen hvor den nye pensjonsordningen etableres. I de tilfeller hvor pensjonsordningen for foretakets gruppe av medlemmer skal opphøre, kommer reglene for avvikling av pensjonsordning tilsvarende til anvendelse. Tilsvarende regulerer innskuddspensjonsloven § 10-5 fjerde ledd anvendelsen av midler som tilordnes foretak som skilles ut fra konsernet ved opphør av konsernforhold. Dersom medlemmene av foretakets gruppe skal sikres pensjon i en ny pensjonsordning i annen institusjon, skal de tilordnede midler overføres til institusjonen i samsvar med foretakspensjonsloven § 8-7 og innskuddspensjonsloven § 8-5 om flytting av en pensjonsordnings midler til annen institusjon. Dersom pensjonsordningen for foretakets gruppe ikke skal flyttes i forbindelse med utskillelsen, skal pensjonsordningen for denne gruppen avvikles etter reglene i pensjonslovene. Dette innebærer at det skal utstedes fripoliser eller pensjonskapitalbevis til medlemmene av pensjonsordningen. Dersom pensjonsordningens midler ikke skulle være tilstrekkelig til å dekke premiereserven eller pensjonskapitalen, herunder administrasjonsreserve, til sikring av opptjente rettigheter i fripolisen/pensjonskapitalbeviset for den enkelte ansatte, vil mid-

ler i premiefond/innskuddsfond eller eventuelt pensjonskassens kapital måtte anvendes til å dekke det som mangler. *Banklovkommisjonen* foreslår at reglene om konsernforhold i foretakspensjonsloven § 12-7 og innskuddspensjonsloven § 10-5 fjerde ledd gis tilsvarende anvendelse ved uttreden av fellespensjonskasse.

Etter lovutkastet §§ 7-2 og 7-4 vil foretakene i fellespensjonskassen kunne ha plikt til å skyte inn kapital i henhold til avtale, se ovenfor avsnitt 5.4.1 og 5.5.3. Når et foretak trer ut av fellesskapet, tilsier den økonomiske uavhengigheten mellom foretakene at foretaket som trer ut også bør tilordnes en del av egenkapitalen i fellespensjonskassen. *Banklovkommisjonen* foreslår at foretaket skal tilordnes en del av egenkapitalen i pensjonskassen på opphørstidspunktet, beregnet etter forholdet mellom premiereserven eller alderspensjonskapitalen for foretakets gruppe av medlemmer og premiereserven eller alderspensjonskapitalen for de øvrige grupper av medlemmer i pensjonskassen (lovutkastet § 7-13 fjerde ledd). Den samme nøkkel til fordeling er anvendt i foretakspensjonsloven § 12-6 annet ledd bokstav b. om tilordning av egenkapital til et utskilt foretak. *Banklovkommisjonen* ser det som en fordel at samme fordelingsnøkkel anvendes i begge tilfeller.

Etter *Banklovkommisjonens* oppfatning bør samarbeidsavtalen angi hvilket tidspunkt oppsigelsen får virkning fra, og oppsigelsesfristen for foretak som vil tre ut av samarbeidsavtalen. Det antas at det for pensjonskassen vil være mest praktisk å kunne avtale et skjæringstidspunkt knyttet opp til regnskapsavlutningen og årsskiftet fordi foretaket skal ha med en andel av kapitalen, og beregningen av renter og overskudd på kapitalen vil være enklest i forbindelse med regnskapsavlutningen. Dette har sammenheng med flyttereglene i forsikringsloven kapittel 11. I enkelte tilfeller gir flyttereglene en viss avtalefrihet hva gjelder oppsigelsesfristen. Som en ytre grense for avtalefriheten på dette punkt foreslås det at oppsigelse skal kunne skje ved årsskifte og med minst tre måneders varsel (lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav e)). Bestemmelsen innebærer at et foretak ikke kan bindes til pensjonskassen lenger enn til årsskiftet. *Banklovkommisjonen* understreker at bestemmelsen ikke innebærer en begrensning i avtalefriheten til å avtale andre oppsigelsestidspunkter så lenge disse ikke strekker seg utover et årsskifte, og eventuelt en kortere oppsigelsesfrist enn tre måneder. Forslaget fastsetter således maksimalrammer for avtalemessig begrensning av opphør som følge av flytting.

Det er videre behov for å regulere følgen av at et foretak eller dets virksomhet blir kjøpt opp av, eller sammenslått med, et foretak som ikke har sin pensjonsordning i pensjonskassen. Dette fordi eierforhold i et foretak kan påvirke samarbeidet om pensjonsordningene. Ved oppkjøp av et foretak vil man praktisk sett kunne stå ovenfor et nytt foretak, selv om det dreier seg om den samme juridiske person i rettslig forstand. En mulig følge er at det nye foretaket slutter seg til samarbeidsavtalen. Fordi de øvrige foretakene bør stå fritt med hensyn til om de ønsker å samarbeide med det nye foretaket, bør man etablere en form for sikkerhetsventil enten i form av at de andre foretakene kan nekte at det nye foretaket slutter seg til avtalen, eller det nye foretaket i utgangspunktet automatisk trer ut av avtalen med mindre de øvrige foretakene samtykker i at foretaket fortsatt omfattes av avtalen. Sistnevnte løsning medfører at det ikke er elementer av tvang i samarbeidet. *Banklovkommisjonen* mener at dette vil være den mest hensiktsmessige løsningen i forhold til fellespensjonskasser.

Det er under Banklovkommisjonenes arbeid reist spørsmål om foretaket skal anses for å være kjøpt opp dersom det for eksempel skifter eiere eller majoritetsaksjonær. Etter *Banklovkommisjonens* oppfatning kan man ved denne grensedragningen benytte seg av aksjelovens datterselskapsbegrep og således praksisen rundt «bestemmende innflytelse». Tilknytningen mellom mor- og datterselskap er generelt angitt i aksje- og allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd. I henhold til bestemmelsene må morselskapet ha bestemmende innflytelse over datterselskapet, og innflytelsen må tilkomme morselskapet på grunn av avtale eller som eier. Bestemmende innflytelse foreligger hvis morselskapet eier aksjer som representerer flertallet av stemmene i datterselskapet. Det er ikke tilstrekkelig at en minoritetsaksjonær rent faktisk kan kontrollere selskapet. At morselskapet har kapitalflertall vil imidlertid heller ikke nødvendigvis være tilstrekkelig da det kan tenkes tilfeller hvor stemmeretten er begrenset slik at ingen kan avgi stemme for mer enn for eksempel 10 prosent av stemmene. Ved beregning av krav til stemmeflertall gjelder identifikasjonsreglene i aksje- og allmennaksjeloven § 1-3 fjerde ledd. Ifølge bestemmelsen skal både mor- og datterselskaps rettigheter regnes med, og det samme gjelder for rettigheter som noen innehar i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning. Morselskapet kan også ved aksjonæravtale sikre seg bestemmende innflytelse over datterselskapet. Aksjonæravtalen har således på dette punkt selskapsrettslig virkning selv om en formelt ikke hindrer den forplik-

tede i å stemme i strid med avtalen. Et foretak i fellespensjonskassen vil etter dette anses for å være kjøpt opp dersom et foretak, som ikke har sin pensjonsordning i pensjonskassen, får bestemmende innflytelse i foretaket og innflytelsen har grunnlag i avtale eller eierskap.

Banklovkommisjonen foreslår at et foretak skal tre ut av fellespensjonskassen dersom foretaket eller dets virksomhet blir kjøpt opp av, eller sammenslått med, et foretak som ikke har sin pensjonsordning i pensjonskassen. Det åpnes imidlertid for at de øvrige foretakene i pensjonskassen kan samtykke i at det oppkjøpte foretaket fortsetter å være part i samarbeidsavtalen eller at det sammenslåtte foretaket får slutte seg til samarbeidsavtalen (lovutkastet § 7-13 annet ledd tredje punktum). *Banklovkommisjonen* mener at det i denne sammenheng bør være tilstrekkelig å ta hensyn til oppkjøp eller sammenslåing av foretak som har sin pensjonsordning i pensjonskasse. Det er neppe nødvendig å ta hensyn til og la bestemmelsen omfatte eiermessige endringer i foretak som inngår i eierstrukturen til de foretak som omfattes av fellespensjonskassen.

Ved sammenslåing av flere foretak som omfattes av en fellespensjonskasse, eller av virksomhet i foretakene, foreslår *Banklovkommisjonen* at samarbeidsavtalens bestemmelser om stemmerett og kapitalforhold skal tilpasses de endrede forhold. Tilsvarende gjelder ved deling av foretak som omfattes av pensjonsordningen (lovutkastet § 7-13 femte ledd).

5.7.3 Utelukkelse

Dersom et foretak vesentlig misligholder sine forpliktelser i fellespensjonskassen, for eksempel en plikt etter samarbeidsavtalen til å skyte inn kapital, vil det være behov for å kunne utelukke foretaket fra pensjonskassen. Utelukkelse vil således være en sikkerhetsventil for de øvrige deltakerne i fellespensjonskassen. Som nevnt i avsnitt 5.7.1, har også aksjeloven § 4-25 og selskapsloven § 2-36 bestemmelser om adgang til utelukkelse av en eier/deltaker. I henhold til aksjeloven § 5-20 krever en beslutning om utelukkelse tilslutning fra samtlige aksjeeiere dersom aksjene selv fastsetter at de kan være gjenstand for tvungen innløsning. Etter selskapsloven § 2-12 må samtlige som har stemmerett, ha stemt for utelukkelse dersom forslag til beslutning om utelukkelse skal anses vedtatt. Etter *Banklovkommisjonens* oppfatning er selskapslovenes krav om enstemmighet ved utelukkelse for strenge i denne sammenheng. Det må være opp til foretakene i fellespensjonskassen å avgjøre hvilket

flertallskrav som skal gjelde ved beslutning om utelukkelse. *Banklovkommissjonen* foreslår at dersom et foretak vesentlig misligholder sine forpliktelser i pensjonskassen, kan de øvrige foretakene beslutte å utelukke foretaket fra pensjonskassen, og herunder fastsette opphørstidspunktet (lovutkastet § 7-13 tredje ledd). Det vesentlige her vil være hvilke stemmerettsregler foretakene har avtalt i samarbeidsavtalen, jf. lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav e). Utelukkelse forutsetter således vesentlig mislighold og at flertallskravet i samarbeidsavtalen er oppfylt. Ett eller flere av de øvrige foretakene i fellespensjonskassen må dessuten påberope misligholdet. Dersom et forslag til beslutning om utelukkelse ikke får nødvendig flertall, og ett eller flere foretak ikke ønsker å videreføre samarbeidet, kan dette foretaket eller disse foretakene tre ut av samarbeidet. Eventuelt kan samarbeidet som ligger til grunn for fellespensjonskassen opphøre og fellespensjonskassen vil da måtte avvikles.

5.7.4 Avvikling av fellespensjonskasse

Det kan tenkes ulike situasjoner som gjør det aktuelt at en fellespensjonskasse må avvikles. Dersom ingen av de deltakende foretakene ønsker å videreføre samarbeidet, er det klart at pensjonskassen må avvikles. Men også hvis bare ett foretak ønsker å tre ut av pensjonskassen, og dette resulterer i at grunnkapitalen blir mindre enn minstekravet, må pensjonskassen avvikles med mindre de øvrige foretakene har evne, og er villige til, å skyte inn den nødvendige kapital. Det samme gjelder dersom et foretak må tre ut av pensjonskassen som følge av at foretaket avvikler eller flytter sin pensjonsordning, eller foretaket er tvunget til å tre ut av samarbeidet fordi de øvrige foretakene har besluttet å utelukke foretaket fra pensjonskassen, og dette har som følge at grunnkapitalen blir mindre enn minstekravet. Det kan også være aktuelt å avvikle fellespensjonskassen dersom ett eller flere foretak eller deres virksomhet blir kjøpt opp av, eller sammen slått med, et foretak som ikke har sin pensjonsordning i pensjonskassen, og de gjenværende foretakene ikke ønsker at dette foretaket skal få slutte seg til samarbeidsavtalen.

Etter alminnelige selskapsrettslige prinsipper er det vanlig at den egenkapital som er igjen i selskapet ved opphør, fordeles mellom eierne av selskapet. I tråd med et slikt prinsipp foreslår *Banklovkommissjonen* at vedtektene til fellespensjonskassen skal angi regler om vedtak vedrørende avvikling av pensjonskassen, jf. forsikringsloven

§ 7-4 bokstav f). Dette skal også angis i samarbeidsavtalen, jf. lovutkastet § 7-2 tredje ledd bokstav f). Hva som skal skje hvis pensjonskassen avvikles vil således være avtalt og inntatt i vedtektene. For øvrig følger det av forsikringsloven § 7-12 at bestemmelsene om opphør og avvikling i foretaks-pensjonsloven kapittel 15 og innskuddspensjonsloven kapittel 13 gjelder tilsvarende så langt de passer med mindre Kongen i sitt samtykke til opphøret, fastsetter andre vilkår.

5.8 Tilsynsforhold

Kredittilsynet fører tilsyn med pensjonskasser i henhold til lov av 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel mv. (kredittilsynsloven) § 1, og dette vil også gjelde fellespensjonskasser som blir opprettet i medhold av lovutkastet her. Antar Kredittilsynet at noen som ikke har nødvendig tilatelse driver slik virksomhet, kan Kredittilsynet gi pålegg om å stanse virksomheten, jf. loven § 4 a. Kredittilsynet har videre tilsyn med pensjonsordninger opprettet i medhold av pensjonslovene, jf. foretaks-pensjonsloven § 2-7 og innskuddspensjonsloven § 2-9. Finner Kredittilsynet at en pensjonsordning er, eller forvaltes, i strid med lov eller forskrift, kan det gis pålegg til fellespensjonskassen om å rette på forholdet innen fastsatt frist. Etter innskuddspensjonsloven § 2-9 kan pålegg også gis til foretakene som har opprettet fellespensjonskassen. Dersom fristen ikke overholdes, kan Kredittilsynet gi nærmere retningslinjer for virksomheten, oppnevne nytt styre eller styringsgruppe for pensjonsordningene, eller bestemme at pensjonsordningene skal opphøre og avvikles.

Banklovkommissjonen har, slik som det er anmodet om i mandatet, vurdert om fellespensjonskasser også bør underlegges kontroll av Lotteri- og stiftelsestilsynet etter stiftelsesloven § 7. I henhold til stiftelsesloven § 6 bokstav b) gjelder ikke stiftelsesloven for pensjonskasser og pensjonsfond som er underlagt Kredittilsynets tilsyn. Etter *Banklovkommissjonens* vurdering er det ikke noe ved fellespensjonskasser som skiller disse fra andre pensjonskasser i denne sammenheng. Det forhold at en fellespensjonskasse omfatter flere uavhengige foretak, gjør ikke at behovet for tilsyn øker i forhold til andre pensjonskasser med tilsvarende størrelse. *Banklovkommissjonen* er derfor av den oppfatning at det ikke er behov for at fellespensjonskasser underlegges Lotteri- og stiftelsestilsynets kontroll i tillegg til tilsyn fra Kredittilsynet.

Kapittel 6

Administrative og økonomiske konsekvenser

6.1 Innledning

Forslaget til lovendringer i forsikringsloven kapittel 7 i denne utredningen innebærer at det gis en adgang til etablering av fellespensjonskasser. Ved gjennomføring av lovendringsforslaget vil flere uavhengige foretak kunne gå sammen om å etablere en fellespensjonskasse som kan administrere og forvalte tjenstepensjonsordningene for de ulike foretakene som inngår i samarbeidet. Andre foretak enn de som inngår i samarbeidsavtalen som danner det organisatoriske grunnlaget for fellespensjonskassen, vil ikke kunne ha pensjonsordning i pensjonskassen. Tilsvarende vil ikke foretak som ikke har pensjonsordning i pensjonskassen, kunne inngå i samarbeidsavtalen.

Banklovkommissjonen har lagt vekt på å begrense lovendringene til det som anses nødvendig for at det skal kunne åpnes for fellespensjonskasser og for at dette skal kunne fungere på en sikker og tilfredsstillende måte for både foretakene, fellespensjonskassen og myndighetene. For å gjøre regelverket for fellespensjonskasser så enkelt som mulig, har *Banklovkommissjonen* også valgt å bygge på systemer som allerede er etablert i gjeldende regelverk der dette gir tilfredsstillende løsninger. En del av bestemmelsene om konsernpensjonsordning og konsernpensjonskasser i foretakspensjonsloven kapittel 12 og innskuddspensjonsloven kapittel 10 er derfor gitt tilsvarende anvendelse.

Banklovkommissjonen har valgt å plassere de særlige reglene om fellespensjonskasser i forsikringsloven kapittel 7, for å kunne beholde de særlige virksomhetsreglene for alle pensjonskasser på ett sted i lovgivningen. Dette gjør tilgangen til regelverket enklere og mer oversiktlig.

Det forhold at forslaget til lovendring innebærer at det åpnes en adgang til at flere uavhengige foretak går sammen og etablerer en fellespensjonskasse, gir en mulighet for foretak som det er opp til dem og eventuelt deres organisasjoner om de vil gjøre bruk av eller ikke. Om adgangen vil bli benyttet og i hvilket omfang, er avhengig av konkurransen fra øvrige pensjonsinnretninger til enhver tid og hvilke foretak som finner felles inter-

esse i å gå sammen for å etablere fellespensjonskasse. Allerede det forhold at lovgivningen åpner for en slik organisering av pensjonsordning vil kunne være et konkurranseinsentiv i forhold til andre pensjonsinnretninger i form av at dersom kostnadene i disse innretningene blir for høye, vil etablering av fellespensjonskasse kunne bli aktuelt for flere foretak.

6.2 Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Etter *Banklovkommissjonens* vurdering innebærer ikke forslaget til lovendringer behov for utfyllende regulering i form av forskrifter eller lignende. Det påregnes derfor ikke at lovgivningsmyndighetene vil bli pålagt noe merarbeid i den sammenheng. Fellespensjonskasser vil kunne underlegges de samme forskriftsbestemmelser som vil gjelde for pensjonskasser i henhold til forsikringsloven kapittel 7. *Banklovkommissjonen* kan heller ikke se at det er behov for å foreta lovendringer i andre lover. Fellespensjonskasser vil være underlagt de samme bestemmelser som andre pensjonskasser i lovgivningen for øvrig.

Ny lovgivning eller endringer av eksisterende lovgivning vil alltid kunne reise tolkningsspørsmål og spørsmål i forhold til den konkrete gjennomføring av bestemmelsene. Merarbeidet for myndighetene som forvalter regelverket for pensjonskasser antas imidlertid i denne sammenheng å være meget begrenset.

Når det gjaldt konsesjonsmyndighetene, la *Banklovkommissjonen* til grunn i Utredning 12 del I om pensjonskasser side 117 følgende:

«I tillegg til dette vil konsesjonssøknader fra eksisterende pensjonskasser kreve merarbeid fra konsesjonsmyndighetene i en overgangsperiode. I en periode før og etter regelverkets ikrafttredelse, vil det derfor måtte påregnes at arbeidet med pensjonskasser legger noe mer beslag på økonomiske og administrative ressurser hos myndighetene enn det som er vanlig. Hvor store ressurser det vil bli snakk om er det vanskelig å si noe om. Dette vil blant annet

avhenge av om alle eksisterende pensjonskasser velger å søke om konsesjon etter det nye regelverket og eventuelt hvor mange som vil søke om dispensasjon fra lovens krav der det åpnes for dette. Innføringen av et konsesjonssystem for pensjonskasser som svarer til det som gjelder for andre finansinstitusjoner, bør også kunne gi muligheter for samordning av rutiner hos tilsynsmyndighetene og overordnede myndigheter som kan bidra til en enklere og raskere behandling.»

Man kan tenke seg muligheter for at flere foretak med eksisterende pensjonskasser går sammen og etablerer en fellespensjonskasse i stedet. Det er imidlertid ikke mulig å si noe om i hvilken grad dette vil kunne skje, fordi dette vil avhenge av en rekke konkrete og mer tilfeldige forhold. Det er videre vanskelig å si noe generelt om åpningen i lovgivningen for etablering av fellespensjonskasser vil innebærer at myndighetene vil motta flere konsesjonssøknader for pensjonskasser samlet sett enn de ellers ville gjort. *Banklovkommissjonen* mener at sannsynligheten for dette er forholdsvis liten og at det neppe er behov for at konsesjonsmyndighetene må tilføres ekstra økonomiske og administrative ressurser som følge av lovforslaget i denne utredning, og utover det som allerede ble lagt til grunn i Banklovkommissjonens utredning nr. 12. Det forhold at det i konsesjonsvurderingen av en fellespensjonskasse, kan bli aktuelt å vurdere grensedragningen mot livselskaper, herunder livcaptive, vil ikke endre på dette etter *Banklovkommissjonens* vurdering.

Når det gjelder tilsynsmyndighetene, er *Banklovkommissjonen* av den samme oppfatning som når det gjelder konsesjonsmyndighetene. Lovendringene vil neppe medføre etablering av så mange fellespensjonskasser at det er behov for å tilføre Kredittilsynet mer økonomiske og administrative ressurser. De foretak som går sammen om etablering av en fellespensjonskasse, ville i nesten alle tilfelle hatt plikt til å ha en pensjonsordning for sine ansatte etter reglene i lov om obligatorisk tjenestepensjon, og lovforslaget vil således heller ikke medføre merarbeid for tilsynet hva gjelder kontrollen med pensjonsordninger etablert i medhold av foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, jf. lov om obligatorisk tjenestepensjon. Det vises i denne sammenheng til Banklovkommissjonens utredning nr. 13, NOU 2005: 15 side 138.

6.3 Økonomiske og administrative konsekvenser for det private

I Innst. O. nr. 92 (2004-2005) uttaler flertallet i finanskomiteen følgende, jf. mandatet ovenfor avsnitt 1.1:

«Fleirtalet vil understreke at vegen om eit livselskap har ein høgare etableringsterskel for mange små og mellomstore føretak, enn å opprette ei felles pensjonskasse. Felles pensjonskasse for fleire føretak vil kunne redusere administrasjonskostnadane ved ei tenestepensjonsordning for slike små og mellomstore føretak vesentleg.»

Om etablering av en fellespensjonskasse og eventuelt for hvilke foretak en slik pensjonskasse vil kunne redusere administrasjonskostnadene i forhold til plassering av pensjonsordningen i et livselskap eller en annen pensjonsinnretning enn en pensjonskasse, vil avhenge av en rekke forhold. Dette vil blant annet bero på størrelsen av det kollektiv av foretak som etableres i pensjonskassen, og hvor store ressurser foretakene som etablerer pensjonskassen besitter i forhold til kunnskap og lignende som kan begrense behovet for å hente inn ressurser utenfra. Videre vil det bero på stordriftsfordelene man kan oppnå for eksempel ved at foretakenes pensjonsordninger er like.

Den statistikk man til nå har når det gjelder forskjell i kostnader hva gjelder plassering av pensjonsordning i livsforsikring eller annen pensjonsinnretning med udefinert konsesjon og pensjonskasser, er ikke direkte sammenlignbar. Livsforsikringsselskapene har blant annet til nå ikke hatt mulighet til å tilby pensjonsordninger med investeringsvalg, noe foretakene i realiteten har hatt ved etablering av pensjonskasse. Det er på dette grunnlaget ikke mulig å si på generell basis om og når en fellespensjonskasse vil være et billigere alternativ enn plassering av pensjonsordningene i andre pensjonsinnretninger.

Hva som vil være lønnsomt i det enkelte tilfelle, vil måtte være opp til det enkelte foretak å vurdere. I forslaget til lovendring ligger det ikke noe som vil påføre foretaket ekstra kostnader eller administrativ belastning utover de kostnader som ligger i enhver etablering og tegning av en pensjonsordning og valget av pensjonsinnretning i denne forbindelse. Deltakelse i en fellespensjonskasse vil innebære at foretaket må skyte kapital inn i pensjonskassen. Dette er imidlertid ett av mange forhold som må inngå i foretakets vurdering av hvilken plassering av foretakets pensjonsordning som vil være mest lønnsom.

Kapittel 7

Merknader til de enkelte bestemmelser

Merknader til forslag til lov om endringer i lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven).

Forslaget til lovendringer som *Banklovkommissjonen* har ansett som nødvendig for å kunne åpne for at flere uavhengige foretak kan gå sammen og etablere en fellepensjonskasse, er tatt inn i forsikringslovens kapittel 7 om pensjonskasser. Det vises til nærmere kommentarer i alminnelige motiver avsnitt 5.3. Etter *Banklovkommisjonens* vurdering er behovet for endringer begrenset til kun fire forskjellige paragrafer i loven, nemlig §§ 7-1, 7-2, 7-4 og en ny § 7-13.

/

Til § 7-1. Pensjonskasse

Endringene i *første ledd første punktum* fra «har opprettet» til «deltar i» er gjort for å markere at det ved endringer av samarbeidsavtale og vedtekter kan komme til nye foretak etter at pensjonskassen er opprettet. Et foretak trenger således ikke å ha vært med på opprettelsen av pensjonskassen for å kunne ha pensjonsordning i den. Hvilke endringer opptak av et nytt foretak i en pensjonskasse krever, vil blant annet følge av forslag til bestemmelse om samarbeidsavtale i forsikringsloven § 7-2 og bestemmelsene om vedtekter i forsikringsloven § 7-4.

Forslaget til nytt *annet ledd første punktum* er tatt inn for å unngå eventuell tvil om hva som i denne sammenheng er å anse som et rettssubjekt som kan delta i en pensjonskasse. Med foretak menes her også foretak som er eid av kommuner eller fylkeskommuner, men som er organisert som egne rettssubjekter. Dette punktet vil også omfatte ideelle organisasjoner, jf. «ethvert annet rettssubjekt», etter vedtakelsen av lov av 21. desember 2005 nr. 124 om obligatorisk tjenestepensjon og de samtidige utvidelsene av innskuddspensjonsloven og foretakspensjonsloven til også å omfatte ikke-skattepliktige foretak.

Det vises for øvrig til de alminnelige motiver avsnitt 2.1, 2.2 og 5.4.1.

Til § 7-2. Pensjonskasser for flere foretak/ arbeidsgivere

De foreslåtte endringene i forsikringsloven § 7-2 er gjort for å skape et klart begrepsmessig skille mellom de tre typer av pensjonskasser som kan omfatte flere foretak/arbeidsgivere, nemlig konsernpensjonskasse, interkommunal pensjonskasse og fellespensjonskasse. I tillegg er det foreslått en nærmere regulering av avtalegrunnlaget for fellespensjonskasse.

Forslaget til endring i *første ledd* definerer konsernpensjonsordning til pensjonsordning som i henhold til bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 12 og innskuddspensjonsloven kapittel 10 omfatter flere foretak/arbeidsgivere som inngår i samme konsern. Det samme gjelder foretak/arbeidsgivere og kommuner som inngår i et konsernlignende forhold i henhold til bestemmelsene i forsikringsloven § 10-2. Første ledd stadfester at slike konsernpensjonsordninger kan etableres i pensjonskasse. Forslaget til endring er forsøkt formulert slik at en begrepsmessig sammenblanding med felles pensjonsordning kan unngås.

Annet ledd om interkommunale pensjonskasser er ikke foreslått endret, men det er foreslått lagt til et nytt annet punktum. *Annet ledd annet punktum* markerer gjennom henvisningen til lovens § 10-2 annet og tredje ledd at kommunene i den interkommunale pensjonskassen kan inngå i samme fellesordning for premieberegning etter lovens § 10-6, samt at bestemmelsene om konsernpensjonsordning i foretakspensjonsloven §§ 12-3 til 12-7 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Tredje ledd er nytt og gjelder bare fellespensjonskasse. *Tredje ledd første punktum* introduserer begrepet «fellespensjonskasse» og angir hva dette er. En fellespensjonskasse vil være basert på den samarbeidsavtale som inngås mellom de foretakene som skal ha pensjonsordning i pensjonskassen. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 2.2 og 5.2. Samarbeidsavtalen må omfatte alle de foretakene som har pensjonsordning i pensjonskassen, jf. forslaget til ny forsikringslov § 7-13 første ledd annet punktum som innebærer at nye foretak som

skal ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen må slutte seg til samarbeidsavtalen.

De nærmere krav til hva samarbeidsavtalen må inneholde følger av *tredje ledd annet punktum*. *Tredje ledd annet punktum bokstav a)* vil innebære at det skal trekkes opp grenser for virksomheten i form av angivelse av de enkelte rettssubjekter som skal omfattes. Kundekretsen for pensjonskassen skal låses i samarbeidsavtalen. Bestemmelsen må ses i sammenheng med konsesjonsbestemmelsene, jf. forsikringsloven § 7-3. Bestemmelsen må også ses i sammenheng med forslaget til § 7-13 om uttreden, oppløsning mv. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.4.1.

Fordi en fellespensjonskasse vil bestå av flere uavhengige foretak uten økonomisk eller eiermessig tilknytning og fordi samarbeidet mellom disse foretakene vil være basert på avtale, vil spørsmålene rundt grunnkapitalen i pensjonskassen være sentrale. *Tredje ledd annet punktum bokstav b)* legger til grunn at samarbeidsavtalen både skal fastsette hvor stor grunnkapitalen i pensjonskassen skal være og hvor stor andel hvert foretak skal skyte inn i pensjonskassen. Det er således tatt høyde for at sammensetningen av foretak i en fellespensjonskasse kan endres over tid i forhold til den sammensetningen som var da pensjonskassen ble etablert. Selv om sammensetningen av foretak ikke endres, kan det også tenkes at utviklingen i foretakene blir forskjellig og at styrkeforholdet mellom foretakene endres over tid, noe som kan gjøre det naturlig at kapitalbyrden for et foretak økes i forhold til de andre foretakene. Også slike endringer kan reguleres i samarbeidsavtalen. Det vil i en slik sammenheng være naturlig for partene å se hen til de tilordningsregler som er foreslått fastsatt i § 7-13 fjerde ledd. Bestemmelsen i bokstav b) endrer ikke hovedregelen om at foretak med pensjonsordning i en pensjonskasse ikke har *rettslig* plikt til å skyte inn kapital i pensjonskassen, jf. forsikringsloven § 7-9 tredje ledd og kommentarer til denne bestemmelsen i Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 side 125. Det sies imidlertid uttrykkelig i bokstav b) at dersom det på *avtalemessig* grunnlag etableres en slikt plikt mellom foretakene, skal bestemmelsene om dette tas inn i samarbeidsavtalen. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.4.1 og 5.5.3.

Tredje ledd annet punktum bokstav c) bygger på det forholdet at flere foretak i en pensjonskasse gir et større behov for regulering av organiseringen og ledelsen av pensjonskassen og hvordan disse organene skal velges. Bestemmelsen reflekterer

det forholdet at det vil være nødvendig å ha en beslutningsmekanisme i en slik pensjonskasse. Samarbeidsavtalen må derfor inneholde bestemmelser om pensjonskassens øverste organ og stemmerettsregler for dette. Om det øverste organ er styre eller representantskap, vil bero på hva som fastsettes i vedtektene, jf. utkastet til endring av § 7-4 annet ledd bokstav c). Når det gjelder stemmerettsreglene vil disse også fremgå av vedtektene jf. forsikringsloven § 7-4 første ledd bokstav e). Det vises i denne forbindelse til Utredning nr. 12, NOU 2004: 24 side 89 og 123. Stemmerettsreglene i en fellespensjonskasse bør sikre at alle foretakene har en mulighet til å påvirke hvem som blir sittende i pensjonskassens øverste organ. Dette gjelder både de som representerer arbeidsgiversiden og de som representerer arbeidstakerne. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.4.1 og 5.6.3.

Tredje ledd annet punktum bokstav d) foreslår at det stilles krav om at samarbeidsavtalen skal fastsette hvilke produkter fellespensjonskassen skal tilby. Dette er en ordensregel for pensjonskassens virksomhet og omfang som bør fremgå klart av avtalen i tillegg til i vedtektene. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.4.1.

Tredje ledd annet punktum bokstav e) gjelder foretakenes mulighet til å tre ut av samarbeidsavtalen mm. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslaget til ny § 7-13 samt flyttereglene i forsikringsloven kapittel 11. Det vises til at forsikringsloven kapittel 11 gir en viss avtalefrihet med hensyn til oppsigelsesfristen. For fellespensjonskassene antas at det vil være mest praktisk å kunne avtale et skjæringstidspunkt knyttet opp til regnskapsavslutning og således årsskiftet, fordi det i tilfelle vil være snakk om en deling av grunnkapitalen. Som en ytre begrensning for avtalefriheten på dette punkt, foreslås det at oppsigelse skal kunne skje ved årsskiftet og med minst tre måneders varsel. Det er ingen ting i veien for at det i samarbeidsavtalen fastsettes andre oppsigelsestidspunkt som innebærer en friere adgang til oppsigelse og eventuelt en kortere oppsigelsesfrist enn tre måneder. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.7.2.

Tredje ledd annet punktum bokstav f) stiller krav om at samarbeidsavtalen skal inneholde vedtektene for pensjonskassen. Samarbeidsavtalen vil utgjøre stiftelsesdokumentet for pensjonskassen, og den bør derfor inneholde grunnlaget og rammene for den virksomhet som fellespensjonskassen skal drive. Dette vil fremgå av vedtektene, jf. § 7-4. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.5.2.

Til § 7-4. Vedtekter mv.

Banklovkommisjonen foreslår endringer i § 7-4 første ledd bokstav b) som innebærer at det stilles krav om at vedtektene ved angivelse av pensjonskassens virksomhet skal angi hvilke produkter pensjonskassen skal tilby. Dette vil i tillegg til å angi rammer for pensjonskassens virksomhet, gi konsesjonsmyndighetene grunnlag for å vurdere om den planlagte virksomhet står i forhold til pensjonskassens administrative ressurser og kunnskap. Dersom den angitte virksomhet omfatter en rekke ulike pensjonsordninger og tilleggsprodukter, vil dette også gi konsesjonsmyndighetene grunnlag for å vurdere om pensjonskassens virksomhet i stedet burde drives i form av et livsforsikringsselskap, jf. alminnelige motiver avsnitt 5.2, 5.4.1 og 5.5.1. Det vises også til forslaget til § 7-2 tredje ledd annet punktum bokstav d). Dersom fellespensjonskassen skal endre sin virksomhet ved å tilby andre produkter enn det som fremgår av vedtektene, vil vedtektene måtte endres. Vedtektsendringer skal godkjennes av Kongen, jf. § 7-4 nytt fjerde ledd (någjeldende annet ledd). Dette innebærer at konsesjonsmyndighetene vil kunne foreta en kontroll av omfanget av pensjonskassens virksomhet.

Videre foreslås et nytt *annet ledd* i § 7-4 som stiller særlige tilleggskrav til vedtektene i en fellespensjonskasse. *Annet ledd bokstav a)* krever at vedtektene skal angi hvilke foretak som omfattes av samarbeidsavtalen for fellespensjonskassen. Dette vil vise hvilke foretak som inngår i den lukkede og låste kundekretsen som pensjonskassen kan tilby sine produkter til. Det vises til kommentarene om dette inntatt i de alminnelige motiver avsnitt 2.2 og 5.2. Dersom flere foretak skal omfattes av fellespensjonskassen, vil vedtektene måtte endres. Noe som igjen innebærer at konsesjonsmyndighetene vil kunne foreta en kontroll av omfanget til pensjonskassens virksomhet i forhold til grensedragningen mot livselskap, jf. § 7-4 nytt fjerde ledd (någjeldende annet ledd).

Annet ledd bokstav b) svarer til forslaget til § 7-2 tredje ledd bokstav b). Dette innebærer at både samarbeidsavtalen og vedtektene skal angi størrelsen på pensjonskassens grunnkapital og hvor stor del av grunnkapitalen hvert foretak skal skyte inn. Dette forholdet vil være av så stor betydning for fellespensjonskassens eksistens at det bør fremgå av begge dokumenter. Det samme gjelder en eventuell avtale om at foretakene skal ha en plikt til senere å skyte inn kapital i fellespensjonskassen. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.5.3.

Annet ledd bokstav c) gjelder regler om sammensetning og valg av fellespensjonskassens øver-

ste organ dersom dette ikke skal være pensjonskassens styre. Det skal således fremgå av vedtektene om styret skal være pensjonskassens øverste organ, jf. kravene til samarbeidsavtale § 7-2 nytt tredje ledd bokstav c). Dersom ikke dette er tilfelle, skal vedtektene inneholde regler om et representantskap for fellespensjonskassen. Disse reglene skal omfatte sammensetningen av representantskapet, stemme- og valgeregler. Dette omfatter også valgeregler for representanter for de yrkesaktive medlemmene og pensjonistene i pensjonsordningene i fellespensjonskassen. Når det gjelder hvilke saker som skal behandles av representantskapet, foreslås det at det uttrykkelig presiseres at representantskapet skal velge styre og revisor. Når det gjelder andre saker, vil dette måtte bero på hva som avtales mellom foretakene ved etablering av samarbeidsavtalen. Dette kan for eksempel være årsregnskap og årsberetning. Aksjeloven § 5-5 om hva som skal behandles i ordinær generalforsamling i et aksjeselskap vil her kunne gi en viss veiledning. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.6.3.

Til § 7-13. Særlige regler for fellespensjonskasser

Denne paragrafen regulerer de særlige forhold som kan oppstå i en fellespensjonskasse knyttet til at nye foretak kan ønske å tre inn i fellesskapet, ett eller flere foretak kan ønske å tre ut av pensjonskassen eller samarbeidet som danner grunnlag for pensjonskassen, opphører.

Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.7.

Første ledd første punktum gir reglene om gruppeinndeling, beregning av premie og overskudd samt fellesfond i konsernpensjonsordninger i foretakspensjonsloven §§ 12-2 til 12-4 og innskuddspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4 tilsvarende anvendelse for fellespensjonskasser. Disse bestemmelsene sikrer blant annet økonomisk uavhengighet mellom de foretakene som har pensjonsordning i fellespensjonskasse. Det vises til de nærmere merknadene i alminnelige motiver avsnitt 5.4.2.

Første ledd annet punktum åpner for at det kan opptas nye foretak i fellespensjonskassen etter at pensjonskassen er etablert. På bakgrunn av at en fellespensjonskasse er basert på avtale mellom foretakene, er det lagt til grunn at det må være enighet mellom foretakene som allerede har pensjonsordning i pensjonskassen om at det nye foretaket kan slutte seg til pensjonskassen. Kravet til enstemmighet er begrunnet i at et nytt foretak kan påvirke maktstruktur og virksomhet i fellespensjonskassen. Opptak av nytt foretak i pensjonskas-

sen forutsetter også endring av samarbeidsavtalen, jf. utkastet til endringer i § 7-2 tredje ledd, og vedtektsendringer, jf. utkastet til § 7-4 annet ledd.

Annet ledd regulerer det tilfellet hvor et foretak ønsker å tre ut av fellespensjonskassen og således trekke seg fra det samarbeidet som pensjonskassen vil være basert på. Uttreden kan for eksempel være begrunnet i ønske om å flytte pensjonsordningen til en annen pensjonsinnretning eller opphør av foretaket. Uttreden skal etter utkastet § 7-2 tredje ledd bokstav e) være nærmere regulert i samarbeidsavtalen. *Annet ledd første punktum* henviser derfor til dette.

Annet ledd annet punktum fastsetter uttrykkelig at et foretak ikke kan inngå som en del av fellespensjonskassen og samarbeidsavtalen dersom foretaket flytter sin pensjonsordning til annen pensjonsinnretning eller avvikler sin pensjonsordning. Det vil således i en slik situasjon foreligge en plikt til å tre ut av pensjonskassen.

I *annet ledd tredje punktum* foreslås at det også skal være en plikt til å tre ut av fellespensjonskassen dersom et foretak eller dets virksomhet kjøpes opp eller slås sammen med et foretak utenfor fellespensjonskassen. Dette gjelder med mindre de andre foretakene i fellespensjonskassen enstemmig samtykker til at foretaket kan beholde sin pensjonsordning i pensjonskassen. «Kjøpt opp» er ikke et entydig begrep og kan omfatte en rekke situasjoner. Etter *Banklovkommisjonens* vurdering utløses samtykkekravet i tilfelle hvor det skjer endringer i hvem som har bestemmende innflytelse i foretaket etter de prinsipper som følger av aksje- og allmennaksjeloven § 1-3. Det vises for øvrig til de alminnelige motiver avsnitt 5.7.2. Fordi samarbeidet i en fellespensjonskasse er avtalebasert, er det antatt at større endringer på eiersiden i et foretak kan påvirke samarbeidet mellom foretakene. Dersom slike problemer ikke oppstår, vil det heller ikke være problemer for de andre foretakene i fellespensjonskassen å kunne gi sitt samtykke til at det aktuelle foretaket kan forbli i pensjonskassen.

Tredje ledd er en sikkerhetsventil hvor et foretak vesentlig misligholder sine forpliktelser i pensjonskassen og dette påberopes av én eller flere av avtalepartene, for eksempel til å skyte inn kapital eller betale premie for pensjonsordningen. Loven åpner for at de andre foretakene i slike tilfeller kan utelukke foretaket fra fellesskapet. Dette skal være nærmere regulert i samarbeidsavtalen, jf. § 7-2 tredje ledd bokstav e), herunder stemmereglene. Det kan for eksempel tenkes at avtalepartene

ønsker at en slik utelukkelse skal kreve kvalifisert flertall eller enstemmighet. Det vises til de alminnelige motiver avsnitt 5.7.3.

Fjerde ledd regulerer nærmere hva som skal skje når et foretak på grunn av flytting, oppkjøp eller utelukkelse ikke lenger skal ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen. Etter *fjerde ledd første punktum* skal den del av pensjonskassens midler som knytter seg til foretakets gruppe av medlemmer tilordnes foretaket. Når det gjelder det nærmere innhold av begrepet «pensjonskassens midler» vises det til foretakspensjonsloven §§ 12-5 og 12-6. Hva gjelder «foretakets gruppe» vises det til foretakspensjonsloven § 12-2, jf. utkastet til § 7-13 første ledd første punktum.

Fjerde ledd annet punktum regulerer hva som skal skje med den egenkapitalen som fellespensjonskassen har på opphørstidspunktet eller tidspunktet for uttredelse. Egenkapitalen vil tilsvare opprinnelig innbetalt egenkapital og tilført overskudd eller belastet underskudd. Tilsvarende bestemmelse i foretakspensjonsloven § 12-6 bygger på en forutsetning om at innskutt egenkapital fortsatt består. Det legges til grunn at det sentrale her må være at nøkkelen til fordeling i forsikringsloven § 7-13 for fellespensjonskasser og foretakspensjonsloven § 12-6 annet ledd bokstav b) for konsernpensjonskasser er den samme. Det vises for øvrig til merknadene til § 7-2 tredje ledd annet punktum om at det for partene vil være relevant å se hen til innskuddsplikt i samarbeidsavtalen.

Når det gjelder bruken av de midler som foretaket tilordnes ved uttreden av fellespensjonskassen, foreslås det i *fjerde ledd tredje punktum* at foretakspensjonsloven § 12-7 og innskuddspensjonsloven § 10-5 fjerde ledd gis tilsvarende anvendelse.

Femte ledd regulerer de tilfeller hvor det skjer selskapsmessige endringer i form av sammenslåing eller deling av foretak eller virksomheten i foretak som omfattes av fellespensjonskassen. I disse tilfellene skal samarbeidsavtalens bestemmelser om stemmerett og kapitalforhold tilpasses. Det oppstår ikke plikt til uttreden av fellespensjonskassen på samme måte som etter annet ledd tredje punktum.

Et mindretall, medlemmene Dyrhaug, Skrede og Vannebo foreslår i tillegg et sjette ledd, som innebærer at kravet til grunnkapital i en fellespensjonskasse skal være minst 100 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det vises til særmerknad fra disse medlemmene i avsnitt 5.5.3 i de alminnelige motiver.

Kapittel 8

Utkast til lov om endring i forsikringsloven

I

I lov av 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) gjøres følgende endringer:

§§ 7-1 og 7-2 skal lyde:

§ 7-1. Pensjonskasse

En pensjonskasse er en selveiende institusjon med virksomhet som er basert på én eller flere kollektive pensjonsordninger etablert av foretak eller kommune som deltar i pensjonskassen, med mindre noe annet følger av § 7-2. Virksomheten kan også omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med slik virksomhet (tilknyttet virksomhet).

Som foretak regnes aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste. Som kollektiv pensjonsordning regnes kommunale pensjonsordninger og pensjonsordninger opprettet i samsvar med reglene i foretaks-pensjonsloven og innskuddspensjonsloven, samt andre kollektive pensjonsordninger. Som kollektiv pensjonsordning regnes også pensjonsordning opprettet for medlemmer i en forening av selvstendige næringsdrivende og i tilfelle deres arbeidstakere (foreningspensjonsordning).

Som tilknyttet virksomhet regnes også utstedelse av fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som er fratrådt sin stilling og opphørt å være medlem av pensjonsordning i pensjonskassen, samt tilleggsavtaler til slik rett til pensjon. Har en pensjonskasse tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, regnes også forsikring av risiko for uførhet eller død knyttet til medlemmene i en kollektiv pensjonsordning i pensjonskassen som tilknyttet virksomhet.

§ 7-2. Pensjonskasser for flere foretak/arbeidsgivere

Konsernpensjonsordning for flere foretak, kommuner og andre arbeidsgivere i henhold til foretaks-pensjonsloven kapittel 12, innskuddspensjonslo-

ven kapittel 10 eller denne lovens § 10-2, kan etableres i pensjonskasse (*konsernpensjonskasse*).

To eller flere kommuner kan avtale å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse (interkommunal pensjonskasse). *Bestemmelsene i § 10-2 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.*

To eller flere uavhengige foretak kan også inngå samarbeidsavtale om å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse (fellespensjonskasse). Avtalen skal i samsvar med reglene i § 7-13 angi:

- a) hvilke foretak som omfattes av avtalen,*
- b) grunnkapitalen i fellespensjonskassen og hvor stor andel hvert foretak skal skyte inn i fellespensjonskassen, og i tilfelle regler om plikt til senere å skyte inn kapital,*
- c) fellespensjonskassens øverste organ med stemmerettsregler,*
- d) hvilke pensjonsprodukter som fellespensjonskassen skal tilby,*
- e) oppsigelsesfristen for foretak som vil tre ut av samarbeidsavtalen, og regler om adgangen til å utelukke et foretak fra fellespensjonskassen, samt om oppgjøret i samsvar med § 7-13 fjerde ledd når et foretak går ut av fellespensjonskassen. I alle tilfelle skal oppsigelse kunne skje med virkning fra årsskiftet og med minst tre måneders varsel,*
- f) vedtektene for fellespensjonskassen, herunder bestemmelser om avvikling.*

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonsordninger og pensjonskasser som omfattes av paragrafen her.

§ 7-4 skal lyde:

§ 7-4. Vedtekter mv.

En pensjonskasse skal ha vedtekter som minst angir:

- a) pensjonskassens navn og forretningskontor,
- b) pensjonskassens virksomhet, *herunder hvilke pensjonsprodukter pensjonskassen skal tilby,*
- c) minstekrav til grunnkapital,
- d) regler om styre, daglig leder og andre organer,
- e) regler om valg av styremedlemmer, styreleder, andre organer og revisor,

- f) regler om vedtak vedrørende endring av vedtekter og sammenslutning, deling og avvikling av pensjonskassen, og
- g) regler om utbytte av grunnkapitalen og andre kapitalinnskudd.

Vedtektene i en fellespensjonskasse etter § 7-2 tredje ledd skal i tillegg angi:

- a) *hvilke foretak som omfattes av samarbeidsavtalen,*
- b) *grunnkapitalen i fellespensjonskassen og hvor stor andel hvert foretak skal skyte inn i fellespensjonskassen, og i tilfelle regler om plikt til senere å skyte inn kapital, og*
- c) *dersom styret ikke skal være fellespensjonskassens øverste organ, regler om sammensetning og valg av et representantskap for fellespensjonskassen, herunder representanter for yrkesaktive medlemmer og pensjonister. Reglene skal inneholde stemmeregler for representantskapet. Valg av styre og revisor skal tilligge representantskapet. Vedtektene skal for øvrig angi hvilke saker som skal behandles i representantskapet.*

Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende for interkommunale pensjonskasser så langt de passer.

Vedtektene og endring av vedtektene skal være godkjent av Kongen.

En pensjonskasse skal være registrert i Foretaksregisteret. § 3-3 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

Ny § 7-13 skal lyde:

§ 7-13. Særlige regler for fellespensjonskasse

For fellespensjonskasse gjelder reglene i foretakspensjonsloven §§ 12-2 til 12-4 og innskuddspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4 tilsvarende. Foretakene kan ved enstemmighet beslutte å gi et bestemt foretak adgang til å slutte seg til samarbeidsavtalen og foreta nødvendige vedtektsendringer, jf. § 7-4.

Et foretak har rett til å tre ut av fellespensjonskassen i samsvar med bestemmelsene i samarbeidsavtalen, jf. § 7-2 tredje ledd bokstav e). Et foretak kan ikke flytte eller avvike sin pensjonsordning uten å tre ut av fellespensjonskassen. Et foretak skal tre ut av fellespensjonskassen dersom foretaket eller dets virksomhet blir kjøpt opp av eller sammenslått med et foretak som ikke har sin pensjonsordning i fellespen-

sjonskassen, med mindre det oppkjøpte foretaket eller det sammenslåtte foretaket med samtykke fra de øvrige foretakene i fellespensjonskassen, fortsatt får være med i eller slutte seg til samarbeidsavtalen.

Dersom et foretak vesentlig misligholder sine forpliktelser i fellespensjonskassen, kan de øvrige foretakene beslutte å utelukke foretaket fra fellespensjonskassen og fastsette opphørstidspunktet, jf. § 7-2 tredje ledd bokstav e).

Når et foretak ikke lenger skal ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen, skal den del av fellespensjonskassens midler som knytter seg til foretakets gruppe av medlemmer på opphørstidspunktet, tilordnes foretaket. Foretaket skal også tilordnes en del av egenkapitalen i fellespensjonskassen på opphørstidspunktet, beregnet etter forholdet mellom premiereserven eller alderspensjonskapitalen for foretakets gruppe av medlemmer og premiereserven eller alderspensjonskapitalen for de øvrige grupper av medlemmer i fellespensjonskassen. For øvrig gjelder foretakspensjonsloven § 12-7 og innskuddspensjonsloven § 10-5 fjerde ledd tilsvarende.

Ved sammenslåing av flere foretak som omfattes av en fellespensjonskasse, eller av virksomhet i foretakene, skal samarbeidsavtalens bestemmelser om stemmerett og kapitalforhold tilpasses de endrede forhold. Tilsvarende gjelder ved deling av foretak som omfattes av pensjonsordningen.

Boks 8.1

Forslag fra mindretall (Dyrhaug, Skrede og Vannebo):

Nytt sjette ledd i § 7-13 skal lyde:

Første ledd i § 7-5 gjelder ikke for fellespensjonskasser. Med mindre et høyere minstekrav er fastsatt i vedtekter eller konsesjonsvilkår skal fellespensjonskasser som dekker forsikringsrisiko knyttet til liv eller helse til enhver tid ha en minste grunnkapital tilsvarende 100 ganger folketrygdens grunnbeløp. Fellespensjonskasser som bare tilbyr innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement skal ha en minste grunnkapital tilsvarende 10 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Vedlegg 1**LOV 2005-06-10 nr 44: Lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)****Del I. Alminnelige bestemmelser****Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser****§ 1-1. Virkeområde**

Denne lov gjelder forsikringsselskaper, pensjonsforetak og virksomhet som drives av slike foretak. Med pensjonsforetak menes pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak.

Reglene i kapittel 11 om flytting gjelder også for banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Kongen kan bestemme at loven her skal gjelde for pensjonsfond og kan gi nærmere regler om dette.

§ 1-2. Forsikringsvirksomhet

Forsikringsvirksomhet kan bare drives av forsikringsselskaper og pensjonskasser og i henhold til tillatelse etter reglene i denne lov.

Betegnelsen «forsikring» og andre ord eller uttrykk med samme betydningsinnhold kan i foretaksnavn og ved markedsføring bare benyttes i næringsvirksomhet som er, eller drives i forbindelse med forsikringsvirksomhet.

§ 1-3. Skille mellom forsikringsbransjer

Livsforsikringsselskaper kan bare overta livsforsikringer, jf. § 9-1. Et livsforsikringsselskap som har overtatt pensjonsordning med foretakspensjon for et foretak eller for et konsernforetak som har felles pensjonsordning, kan likevel også overta pensjonsordning med innskuddspensjon for samme foretak eller for et foretak som inngår i samme konsernforhold. Kredittilsynet kan tillate at livsforsikringsselskaper overtar andre personforsikringer.

Skadeforsikringsselskaper kan bare overta forsikringer som ikke regnes som livsforsikringer eller kredittforsikringer. Kredittilsynet kan tillate at skadeforsikringsselskaper overtar livsforsikrin-

ger i form av rene risikoforsikringer av høyst ett års varighet og gjenforsikringer innen livsforsikring.

Kredittforsikringsselskaper kan bare overta kredittforsikringer. Kredittilsynet kan gi nærmere regler om hvilke forsikringer som skal regnes som kredittforsikringer. I forhold til reglene i loven regnes kredittforsikringsselskaper som skadeforsikringsselskaper og kredittforsikring som skadeforsikring, hvor ikke annet er bestemt.

Kredittilsynet avgjør i tvilstilfelle om en forsikring kan eller må overtas av livs-, skade- eller kredittforsikringsselskaper.

§ 1-4. Pensjonskasser

Pensjonskasser kan bare overta kollektive pensjonsordninger og drive annen virksomhet som omfattes av § 7-1.

Pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, jf. § 9-1, kan ikke overta kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser uten forsikringselement. En pensjonskasse som har overtatt pensjonsordning med foretakspensjon for et foretak eller for konsernforetak som har felles pensjonsordning i pensjonskassen, kan likevel også overta pensjonsordning med innskuddspensjon for samme foretak eller for et foretak som inngår i samme konsernforhold.

Pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement, kan ikke overta kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

§ 1-5. Innskuddspensjonsforetak

Innskuddspensjonsforetak kan bare overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Innskuddspensjonsforetak kan ikke overta andre kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

§ 1-6. Taushetsplikt

Ansatte og tillitsvalgte i et forsikringsselskap eller pensjonsforetak har taushetsplikt med hensyn til opplysninger de får om andres forretningsmessige eller private forhold, med mindre de etter lov har plikt til å gi opplysninger. Tilsvarende gjelder andre som utfører oppdrag for forsikringsselskap eller pensjonsforetak.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at styret eller noen som har fullmakt fra styret gir andre kredittinstitusjoner opplysninger selskapet har mottatt i egenskap av kredittinstitusjon. Tilsvarende gjelder meddelelse av helse- og skadeopplysninger til annet forsikringsselskap eller pensjonsforetak, med mindre begrensninger i opplysningsadgangen fastsettes av Kongen.

§ 1-7. Tillitsmenns og ansattes handel med finansielle instrumenter

For tillitsmenns og ansattes handel for egen regning med finansielle instrumenter gjelder lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel §§ 2a-1 til 2a-7.

§ 1-8. Geografisk virkeområde

Loven gjelder på kontinentalsokkelen og på Svalbard, i den utstrekning ikke annet følger av Norges folkerettslige forpliktelser.

Del II. Forsikringsselskaper

Kapittel 2. Konsesjon

§ 2-1. Konsesjon

Et forsikringsselskap kan ikke drive virksomhet uten tillatelse av Kongen, som kan sette vilkår for tillatelsen. Et forsikringsselskap skal ha forretningskontor og hovedkontor i Norge. Tillatelse skal nektes med mindre Kongen er overbevist om at eiere av kvalifisert eierandel og innehav av slike eierandeler er i samsvar med finansieringsvirksomhetsloven § 2-3. Med kvalifisert eierandel menes en eierandel som representerer 10 prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i institusjonen, eller som for øvrig gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av institusjonen og dens virksomhet. Tillatelse skal nektes med mindre mer enn tre firedeler av forsikringsselskapets aksjekapital tegnes ved kapitalforhøyelse uten fortrinnsrett for aksjeeiere eller andre.

Tillatelse skal nektes dersom styremedlemmene, administrerende direktør eller annen person som faktisk leder virksomheten:

- a) ikke kan antas å ha den nødvendige erfaring til å utøve stillingen eller vervet,
- b) er dømt for et straffbart forhold, og det utviste forhold gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte, eller
- c) i stilling eller ved utøvelsen av andre verv har utvist en slik adferd at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på forsvarlig måte.

Tillatelse skal for øvrig gis med mindre det er grunn til å anta:

- a) at selskapet ikke vil oppfylle de krav som stilles i lov eller i medhold av lov,
- b) at startkapitalen ikke står i rimelig forhold til den planlagte virksomhet, eller
- c) at tillatelse på annen måte vil få uheldige virkninger for forsikringstakerne eller grupper av forsikringstakere.

Tillatelse gis for en eller flere forsikringsbransjer, eller for en del av bransjen. Tillatelsen kan begrenses til et bestemt geografisk område, til bestemte kunde grupper eller på annen måte.

Avgjørelse av søknad om tillatelse etter første ledd jf. tredje ledd skal meddeles søkeren innen seks måneder etter at søknaden er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendig for å avgjøre om tillatelse skal gis, regnes fristen fra det tidspunkt slike opplysninger ble mottatt.

Krav om konsesjon etter denne paragrafen gjelder ikke for selskaper som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

§ 2-2. Tilbakekall av konsesjon

Kongen kan trekke en tillatelse tilbake helt eller delvis dersom:

- a) styret eller andre organer i forsikringsselskapet har gjort seg skyldig i grov eller vedvarende overtredelse av sine plikter etter lov, forskrifter gitt i medhold av lov, de vilkår som er satt i medhold av § 2-1 eller selskapets vedtekter,
- b) det ellers finnes misligheter i selskapets ledelse, eller andre omstendigheter som gir grunn til å frykte forhold som nevnt i § 2-1 annet ledd bokstav a og c,
- c) forsikringsselskapet ikke lenger har et betryggende økonomisk grunnlag, eller

- d) forsikringsselskapet ikke lenger driver aktiv virksomhet i vedkommende forsikringsbransje.

For selskaper som nevnt i § 2-4 første ledd kan tillatelse også trekkes tilbake dersom forutsetningen i § 14-1 annet ledd ikke lenger er oppfylt.

§ 2-3. Søknad om konsesjon

Søknad om tillatelse etter § 2-1 for nytt forsikringsselskap skal inneholde en driftsplan for selskapets tre første år. Driftsplanen skal inneholde:

- a) en oversikt over de forsikringer selskapet vil tilby,
- b) opplysninger om selskapets kapitalforhold,
- c) budsjett for etablerings- og administrasjonskostnader,
- d) opplysninger om hvilke prinsipper selskapet vil benytte ved premieberegning,
- e) opplysninger om hvordan gjenforsikringen er planlagt ordnet, og
- f) prognose for finansiell stilling etter tre års drift. Søknaden skal være bilagt:
 - a) selskapets vedtekter,
 - b) bekreftet kopi av stiftelsesdokumentet,
 - c) bekreftet kopi av protokollen for den konstituerende generalforsamling, og
 - d) opplysninger om navn og adresse på de skadebehandlingsrepresentanter som skal være utpekt i hvert av de øvrige EØS-landene dersom selskapet skal dekke risiko innen forsikringsklassen ansvar for landkjøretøy, bortsett fra hvis selskapet bare skal dekke fraktførerens ansvar, jf. bestemmelser fastsatt i medhold av lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogn gjer (bilansvarslova) § 17.

Kredittilsynet kan kreve ytterligere opplysninger, samt gi nærmere regler om innholdet i konsesjonssøknader.

§ 2-4. Utenlandske og utenlandsk eide forsikringsselskaper

Utenlandsk forsikringsselskap kan gis konsesjon til å drive virksomhet i Norge etter reglene i kapittel 14.

Det er ikke tillatt å formidle forsikringer til forsikringsselskaper som ikke har tillatelse til å drive virksomhet i Norge. Forbudet omfatter ikke skadeforsikringer i tilknytning til næringsvirksomhet. Kongen kan gi nærmere regler om formidlingsvirksomhet.

Kongen kan i forskrift fastsette i hvilken utstrekning bestemmelsene i de foregående ledd

skal gjelde overfor forsikringsselskaper som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og fastsette nærmere regler for slike selskapers virksomhet i Norge.

Kapittel 3. Alminnelige selskapsrettslige regler

§ 3-1. Selskapsformer

Forsikringsselskaper må organiseres som aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper eller gjensidige selskaper.

For forsikringsaksjeselskaper eller forsikringsallmennaksjeselskaper gjelder reglene i aksjeloven eller allmennaksjeloven, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av loven her. Aksjeloven § 3-5 første ledd tredje punktum og § 8-1 annet ledd og allmennaksjeloven § 3-5 første ledd tredje punktum og § 8-1 annet ledd gjelder ikke for forsikringsselskaper.

Aksjeloven gjelder ikke for gjensidige forsikringsselskaper, med mindre noe annet er bestemt i eller i medhold av loven her.

§ 3-2. Vedtekter

Et forsikringsselskaps vedtekter skal godkjennes av Kongen og kan ikke endres uten godkjenning av Kongen.

Vedtektene i et livsforsikringsselskap skal inneholde regler om fastsettelse av utbytte på aksje- eller garantikapitalen.

§ 3-3. Registrering

Et forsikringsselskap skal anmeldes til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at tillatelse etter § 2-1 er gitt.

Registerføreren skal kontrollere at selskapet har tillatelse etter § 2-1 til å drive virksomhet, og at dets vedtekter er godkjent etter § 3-2.

For gjensidige forsikringsselskaper gjelder aksjeloven § 2-20 tilsvarende.

§ 3-4. Foretaksnavn

Et forsikringsselskaps foretaksnavn må inneholde ordet «forsikring» eller andre ord eller uttrykk med samme betydningsinnhold. Dessuten må selskapsformen fremgå av selskapets foretaksnavn.

§ 3-5. Særlige regler for konsernforhold

Et forsikringsselskap kan inngå i et konsernforhold i samsvar med finansieringsvirksomhetsloven § 2a-6 bare dersom:

- a) morselskapet, selskapene i konsernenheten eller annet eierselskap ikke er kredittforsikringsselskap, og
- b) morselskapet, selskapene i konsernenheten og i tilfelle alle andre selskaper i det konsern forsikringsselskapet tilhører, enkeltvis og samlet oppfyller vilkårene i § 6-1 og § 6-2 i loven her. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsene i denne bokstav og gi forskrifter om at konsernet samlet må oppfylle også andre regler gitt i eller i medhold av loven her.
- c) konsernforholdet er etablert etter tillatelse etter finansieringsvirksomhetsloven § 2a-3.

§ 3-6. Sammenføyning, deling mv.

Sammenføyning (fusjon) og deling (fisjon) av forsikringsselskaper og morselskaper til forsikringsselskaper, kan ikke gjennomføres uten Kongens tillatelse. Likt med sammenføyning og deling regnes overtakelse eller avhendelse av en vesentlig del av virksomheten, herunder forsikringsportefølje. Kongen avgjør i tvilstilfelle hva som anses som vesentlige deler av selskapets eiendeler. § 13-1 annet ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Erverv av aksjer i et forsikringsselskap som allerede har tillatelse etter § 2-1 til å drive virksomhet, er avhengig av Kongens godkjennelse når ervervet medfører at selskapet vil inngå i et konsern.

§ 3-7. Forhøyelse av ansvarlig kapital

Uten samtykke av Kongen kan den ansvarlige kapital ikke settes ned eller økes på annen måte enn ved fondsopplegg. Det kan knyttes slike vilkår til samtykket som er egnet til å ivareta de interesser som skal beskyttes ved denne lov og lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner.

§ 3-8. Overdragelse av forsikringsportefølje

Overdragelse av hele eller deler av et selskaps forsikringsportefølje krever tillatelse fra Kongen når forsikringsporteføljen enten er tegnet etter reglene om etableringsadgang eller etter reglene om adgang til å yte tjenester som følger av EØS-avtalen, og forsikringsporteføljen ønskes overdratt til forsikringsselskap med hovedsete i EØS-området. Bestemmelsen i første punktum gjelder også

når forsikringsporteføljen overdras mellom forsikringsselskap med hovedsete i samme EØS-stat.

Kongen gir nærmere regler om overdragelse i henhold til første ledd, herunder om:

- a) nødvendige bekreftelser, samtykke mv. fra tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater,
- b) selskapets plikt til å informere forsikringstakerne,
- c) forsikringstakernes rett til å si opp forsikringsavtalen,
- d) offentliggjøring av overdragelse.

Denne bestemmelsens første og annet ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av forsikringsportefølje fra filial av forsikringsselskap med hovedsete i annet enn EØS-stat til forsikringsselskap etablert i Norge eller i annen EØS-stat.

Kapittel 4. Særlige selskapsrettslige regler for gjensidige forsikringsselskaper

§ 4-1. Stiftelse

Et gjensidig forsikringsselskap kan stiftes av en eller flere stiftere. Stifterne skal opprette, datere og skrive under et dokument som inneholder utkast til vedtekter og bestemmelser som nevnt i § 4-4.

Minst halvdelen av stifterne skal være bosatt i riket og ha bodd her i de siste to år, om ikke Kongen gjør unntak i det enkelte tilfellet. Like med personer som er bosatt i riket, regnes staten og norske kommuner samt norske selskaper med begrenset ansvar, foreninger og stiftelser. Bestemmelsen i første punktum gjelder ikke for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i en slik stat. Første punktum gjelder heller ikke for juridiske personer som nevnt i EØS-avtalen art. 34 annet ledd, som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en av EUs medlemsstater eller en EFTA-stat, og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak innen EU- eller EFTA-statenes territorium.

§ 4-2. Garantifond

Garantifondet (garantikapitalen) kan bestå av ansvarlig lånekapital. Lånet kan ytes fra et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap som er stiftet for dette formål, fra et annet selskap eller fra andre.

Lånekapital som nevnt i første ledd kan også tas opp ved at det utstedes omsettelige grunnfondsbevis med representasjonsrett i generalforsamlingen, jf. § 4-3 bokstav b. Kongen kan bestemme at visse regler i aksjeloven får anvendelse for grunnfondsbevis. Vedtak om tilbakebetaling av grunnfondsbevis.

vis utstedt etter dette ledd er ikke gyldig uten etter tillatelse av Kongen. Kongen kan fastsette nærmere regler om begrensninger i adgang til å eie grunnfondsbevis, herunder også begrensninger i utlendingers adgang til å eie grunnfondsbevis.

§ 4-3. Vedtekter

Vedtektene skal foruten det som er nevnt i § 5-1 første ledd angi:

- a) Det som er angitt i aksjeloven § 2-2 første ledd nr. 1, 2, 3, 6 og 7.
- b) Reglene for medlemskap, sammensetning av generalforsamling og stemmerett på generalforsamling.
- c) Det antall forsikringer og den samlede forsikringssum som skal være tegnet, for at selskapet skal kunne starte sin virksomhet.
- d) Reglene for medlemmenes ansvar innbyrdes.
- e) Reglene for oppløsning av selskapet.
- f) Reglene for anvendelse av årsoverskuddet og dekning av eventuelt underskudd.
- g) Reglene for når generalforsamling skal holdes.
- h) Reglene for hvem som skal innkalle til generalforsamling, og hvordan innkallingen skal skje.

§ 4-4. Stiftelsesdokument

Stiftelsesdokumentet skal dessuten angi:

- a) Forsikringenes art.
- b) Når den konstituerende generalforsamling må være holdt for at tegning av forsikring skal være bindende for medlemmene.
- c) Størrelse på et eventuelt garantifond.
- d) Hvor stor del av garantifondet som eventuelt skal innbetales straks og reglene for det garanterende selskaps forpliktelse til å gjøre ytterligere innbetaling til garantifondet.
- e) Reglene for forrentning og tilbakebetaling av et eventuelt garantifond.
- f) Eventuelle regler om at det garanterende selskap skal kunne øve innflytelse på eller føre tilsyn med forsikringsselskapet.
- g) Hvem som skal betale stiftelsesomkostningene, og eventuelt godtgjørelse til noen for arbeidet i forbindelse med stiftelsen.

Bestemmelser som ikke er angitt i stiftelsesdokumentet, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.

§ 4-5. Innbydelse til forsikringstegning

Bestemmelsen i § 2-1 om konsesjon er ikke til hinder for at det med henblikk på å stifte et gjensidig forsikringsselskap kan skje inntegning av med-

lemmer. Før selskapet er registrert, løper ikke selskapets forsikringsansvar, og premie kan ikke innkreves.

§ 4-6. Innkalling til konstituerende generalforsamling

Stifterne innkaller medlemmene til den konstituerende generalforsamling, som skal avholdes senest seks måneder etter at stiftelsesdokumentet er undertegnet. Oversittes denne fristen, er tegning ikke bindende.

§ 4-7. Konstituerende generalforsamling

Beslutning om å stifte selskapet treffes på konstituerende generalforsamling.

Tegningslisten skal holdes tilgjengelig for tegnerne i minst en uke før generalforsamlingen på et sted som angis i innkallingen.

På den konstituerende generalforsamlingen skal stifterne legge fram stiftelsesdokumentet og tegningslisten.

Blir ikke det antall forsikringer og den forsikringssum tegnet som skal være tegnet etter stiftelsesdokumentet, jf. § 4-3 bokstav c, kan selskapet ikke besluttes stiftet. Forsikringssum som er innbetalt, skal i så fall uten opphold betales tilbake.

Før det gjensidige forsikringsselskapet kan besluttes stiftet, skal den konstituerende generalforsamlingen ha behandlet og avgjort forslag som måtte være fremsatt om endringer i vedtektene eller i stiftelsesdokumentet for øvrig. Generalforsamlingen kan likevel ikke treffe beslutning i strid med stiftelsesdokumentet i saker som nevnt i § 4-3 bokstav b, c, d og e og § 4-4 bokstav a, c, d og e.

Forslaget om å stifte selskapet anses vedtatt dersom det får tilslutning fra flertallet av de avgitte stemmer og fra minst to tredjedeler av den kapital som er representert på generalforsamlingen. Blir det ikke oppnådd slikt flertall, bortfaller stiftelsen av selskapet.

Når selskapet er stiftet, skal generalforsamlingen velge kontrollkomité og i tilfelle representantskap eller styre.

§ 4-8. Utligning av overskudd og underskudd

Med mindre annet er bestemt i vedtektene, skal overskudd eller underskudd utlignes på dem som var medlemmer i samme regnskapstermin, i forhold til en beregnet forskuddspremie.

I vedtektene til livsforsikringsselskap kan det bestemmes at medlemmene ikke skal ha ansvar for selskapets forpliktelser, men at underskudd i

stedet skal utlignes ved en forholdsmessig reduksjon av forsikringskravene.

§ 4-9. Ansvar overfor tredjemann

Medlemmenes ansvar for selskapets forpliktelser kan bare gjøres gjeldende av selskapet.

Selskapets krav på bidrag fra medlemmene ved utligning av underskudd kan ikke overdras, pantsettes eller tas til utlegg for gjeld.

§ 4-10. Samarbeid

Gjensidige selskaper kan gjennom samarbeidsavtaler danne konsernenheter basert på felles vedtektsfestede selskapsorganer, og vedtektene kan i slike tilfelle avvike fra reglene i denne lov og i lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner.

Kapittel 5. Selskapets organer mv.

§ 5-1. Styre

Forsikringsselskap skal ha et styre på minst tre medlemmer. Selskapets ansatte skal være representert i styret. Kongen kan fastsette nærmere regler om dette. Styret skal ha et flertall av personer som ikke er ansatt i selskapet eller i selskaper i samme konsern. Lederen skal velges blant dette flertallet. Vedtektene skal inneholde bestemmelser om varamedlemmer.

Styremedlemmene velges av representantskapet. Har selskapet ikke representantskap, velges styremedlemmene av generalforsamlingen. Den valgrett som tilkommer representantskapet eller generalforsamlingen, kan i vedtektene overføres til andre, men ikke til styret selv eller medlemmer av styret.

Reglene i denne paragraf gjelder også for morselskap til forsikringsaksjeselskap eller forsikringsallmennaksjeselskap. I disse tilfellene gjelder ikke første ledd fjerde og femte punktum for det selskap som eies. Kongen kan samtykke i at det eide forsikringsselskap har identisk styre med eierselskapet.

§ 5-2. Administrerende direktør

Forsikringsselskap skal ha administrerende direktør (daglig leder).

§ 5-3. Aksjelovens anvendelse på gjensidige selskaper

Reglene i aksjeloven §§ 6-1 til 6-3 og §§ 6-6 til 6-34 gjelder tilsvarende for gjensidige forsikringsselskaper, med mindre annet følger av loven her.

§ 5-4. Representantskap

I forsikringsselskaper med mer enn 50 ansatte skal det velges et representantskap med 12 medlemmer eller et høyere tall delelig med 3, som fastsettes av generalforsamlingen.

To tredjedeler av medlemmene med varamedlemmer velges av generalforsamlingen. De valgte medlemmer skal til sammen avspeile selskapets interessegrupper, kundestruktur og samfunnsfunksjon. Vedtektene skal fastsette nærmere regler om dette. I vedtektene kan valgretten overføres til andre.

En tredjedel av medlemmene med varamedlemmer velges av og blant de ansatte etter regler fastsatt av Kongen.

Kongen kan dispensere fra kravet om at selskapet skal ha representantskap. I så fall skal selskapets styre så vidt mulig sammensettes etter reglene i denne paragraf.

Representantskapet skal ha de oppgaver som pålegger en bedriftsforsamling etter allmennaksjeloven §§ 6-35 til 6-40, med mindre selskapets vedtekter gir representantskapet en videre kompetanse.

Reglene i første, annet, tredje og femte ledd gjelder også for morselskap til forsikringsaksjeselskap eller forsikringsallmennaksjeselskap.

§ 5-5. Kontrollkomité

Forsikringsselskap skal ha en kontrollkomité med minst tre medlemmer og ett varamedlem. Medlemmer og varamedlemmer velges av generalforsamlingen. Ett medlem av komiteen skal tilfredsstille de krav som stilles til dommere etter lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 54 annet ledd. Valget av dette medlem skal godkjennes av Kredittilsynet. Kredittilsynet kan dispensere fra bestemmelsene i de to foregående punktum.

Samarbeidende selskaper kan ha felles kontrollkomité.

Reglene i denne paragraf gjelder også for morselskap til forsikringsaksjeselskap eller forsikringsallmennaksjeselskap. I disse tilfellene bestemmer Kongen om første ledd skal gjelde for det selskap som eies.

Medlemmene i kontrollkomiteen kan ikke være leder eller nestleder i representantskapet, styremedlem, varamedlem til styret, selskapets revisor eller ansatt i forsikringsselskapet, eller så nært beslektet eller besvogret med disse som nevnt i forvaltningsloven § 6.

§ 5-6. Kontrollkomiteens oppgaver og myndighet

Kontrollkomiteen skal føre tilsyn med forsikringsselskapets virksomhet, og påse at det følger lover, forskrifter og vilkår, samt vedtekter og vedtak i selskapets besluttede organer. Kontrollkomiteen kan ta ethvert forhold innen selskapet opp til behandling.

Kontrollkomiteen kan til enhver tid forlange seg forelagt selskapets protokoller og dokumenter, og kreve at tillitsvalgte og ansatte gir de opplysninger som komiteen mener er nødvendige for at den skal kunne utføre sitt verv.

Representantskapet vedtar instruks for kontrollkomiteen. Instruksen godkjennes av Kredittilsynet.

§ 5-7. Kontrollkomiteens innberetnings- og rapportplikt

Kontrollkomiteen skal føre protokoll over sine møter. Protokollen gjøres kjent for styret.

Kontrollkomiteen skal gi innberetning til representantskapet minst én gang i året.

Får komiteen kjennskap til betydelige forsømmelser, feil eller misligheter av større betydning eller rekkevidde eller mener den at selskapet har lidt store tap, skal den straks ta dette opp med Kredittilsynet.

§ 5-8. Generalforsamling

Kredittilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i aksjeloven § 5-8 annet ledd og § 5-12 første ledd tredje punktum og allmennaksjeloven § 5-8 annet ledd og § 5-12 annet ledd. Aksjelovens bestemmelser om generalforsamling får tilsvarende anvendelse på gjensidige selskaper.

§ 5-9. Revisjon og granskning

Representantskapet velger en eller flere registrerte eller statsautoriserte revisorer, og godkjenner revisors godtgjørelse.

Kredittilsynet trer inn i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet etter aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 5-25 til 5-27 og § 7-3. Reglene i aksjeloven kapittel 7 og §§ 5-25 til 5-27 og revisorloven gjelder tilsvarende for gjensidige forsikringsselskaper.

Kapittel 6. Selskapets virksomhet**§ 6-1. Forbud mot annen virksomhet**

Et kan bare drive forsikringsvirksomhet og virksomhet som naturlig henger sammen med forsikringsvirksomhet.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at et forsikringsselskap midlertidig driver eller deltar i driften av annen virksomhet i den utstrekning det er nødvendig for å få dekning av krav eller for avvikling av skadeoppgjør. Kredittilsynet kan kreve at selskapet opphører med slik virksomhet innen en fastsatt frist.

Kongen kan gi nærmere regler om hva slags virksomhet forsikringsselskaper kan drive, og gjøre generelle eller individuelle unntak fra bestemmelsen i første ledd.

§ 6-2. Eierandeler og innflytelse i andre selskaper

Et forsikringsselskap kan ikke eie eller ved stemmegivning representere mer enn 15 prosent av aksjene eller andelene i et selskap som driver virksomhet som etter § 6-1 ikke kan drives av forsikringsselskap. Forbudet gjelder likevel ikke for så vidt den samlede verdi av slike eiendeler er mindre enn forsikringsselskapets midler etter fradrag for avsetninger til dekning av forsikringsforpliktelsene, så fremt den økonomiske risiko ved investeringen er begrenset til verdien av den aktuelle investeringen.

Kongen kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i denne paragraf og sette vilkår for unntaket.

Bestemmelsene i paragrafen gjelder ikke forsikringsselskapers adgang til å eie aksjer eller andeler i finansinstitusjoner. Som finansinstitusjon regnes også verdipapir- og eiendomsmeglerforetak, foretak som forvalter verdipapirfond, samt utenlandsk finansinstitusjon.

§ 6-3. Krav til kapitaldekning

Et forsikringsselskap skal ha en kapitaldekning som til enhver tid utgjør minst 8 prosent av selskapets aktiva og selskapets forpliktelser utenfor balansen, beregnet etter prinsipper for risikoveiing.

Kongen kan fastsette:

- a) minstebeløp for ansvarlig kapital,
- b) regler om beregningsgrunnlaget,
- c) hva som skal anses som ansvarlig kapital,
- d) annen prosentsats enn nevnt i første ledd for å bringe norske bestemmelser i samsvar med internasjonale standarder.

§ 6-4. Krav til solvensmarginkapital

Et forsikringsselskap skal til enhver tid ha en kapital som er tilstrekkelig til å dekke solvensmarginen for selskapets samlede virksomhet.

Kongen kan ved forskrift fastsette regler om beregningsmåten for solvensmarginen for henholdsvis livsforsikringsselskaper og skadeforsikringsselskaper, den kapital som kan dekke kravene, og andre forhold vedrørende gjennomføringen av solvensmarginkravene.

§ 6-5. Kontroll med forsikringsselskapers solvens

Kredittilsynet fører kontroll med forsikringsselskapers solvens.

Hvis et selskap ikke oppfyller kravene til kapitaldekning eller solvensmarginkapital, kan Kongen gi selskapet pålegg om å stanse nytegning. Kongen kan også pålegge selskapet å foreta bestemte disposisjoner med sikte på å oppfylle krav til kapitaldekning eller solvensmarginkapital.

Kongen kan i særlige tilfelle og for en tidsbegrenset periode samtykke i at selskapet kan ha lavere kapitaldekning eller solvensmarginkapital enn fastsatt.

§ 6-6. Kapitalforvaltning

Et forsikringsselskap skal sørge for en forsvarlig kapitalforvaltning. Et forsikringsselskap skal for å sikre oppfyllelse av dets forsikringsforpliktelser sørge for at eiendeler til dekning av de forsikringsmessige avsetninger til enhver tid er plassert på en hensiktsmessig og betryggende måte sett i forhold til arten av forsikringsforpliktelsene og hensynet til sikkerhet, risikospredning, likviditet og avkastning.

Kongen gir nærmere regler om kapitalforvaltningen.

Finner Kredittilsynet at et forsikringsselskap har plassert sin kapital i strid med lov eller forskrifter eller for øvrig på ubetryggende eller åpenbart uheldig måte, kan Kredittilsynet pålegge selskapet å endre plasseringen innen en fastsatt frist.

§ 6-7. Forsikringsvilkår

Et forsikringsselskap skal benytte forsikringsvilkår som er rimelige og betryggende.

Kredittilsynet skal føre kontroll for å påse at de forsikringsvilkår som benyttes er i samsvar med første ledd. Kredittilsynet kan forby bruk av vilkår som Kredittilsynet finner å være ubetryggende eller urimelige.

§ 6-8. Gjenforsikring

Et forsikringsselskap skal til enhver tid ha gjenforsikring som er betryggende sett i forhold til sel-

skapets risikoeksponering og dets økonomiske stilling.

Styret skal sørge for at det foreligger oppdaterte retningslinjer for arten og omfanget av selskapets gjenforsikringer og for at disse blir fulgt opp.

Del III. Pensjonsforetak

Kapittel 7. Pensjonskasser

§ 7-1. Pensjonskasse

En pensjonskasse er en selveiende institusjon med virksomhet som er basert på én eller flere kollektive pensjonsordninger som er etablert av foretaket eller kommunen som har opprettet pensjonskassen, med mindre noe annet følger av § 7-2. Virksomheten kan også omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med slik virksomhet (tilknyttet virksomhet).

Som kollektiv pensjonsordning regnes kommunale pensjonsordninger og pensjonsordninger opprettet i samsvar med reglene i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, samt andre kollektive pensjonsordninger. Som kollektiv pensjonsordning regnes også pensjonsordning opprettet for medlemmer i en forening av selvstendige næringsdrivende og i tilfelle deres arbeidstakere (foreningspensjonsordning).

Som tilknyttet virksomhet regnes også utstedelse av fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som er fratrådt sin stilling og opphørt å være medlem av pensjonsordning i pensjonskassen, samt tilleggsavtaler til slik rett til pensjon. Har en pensjonskasse tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, regnes også forsikring av risiko for uførhet eller død knyttet til medlemmene i en kollektiv pensjonsordning i pensjonskassen som tilknyttet virksomhet.

§ 7-2. Pensjonskasser for flere foretak/arbeidsgivere

Foretak, kommuner og andre arbeidsgivere som har adgang til å opprette felles pensjonsordning etter foretakspensjonsloven kapittel 12, innskuddspensjonsloven kapittel 10 eller denne lovens kapittel 10, kan ha slik felles pensjonsordning i en pensjonskasse. Kravet om tilknytning i foretakspensjonsloven § 12-1 og innskuddspensjonsloven § 10-1 gjelder tilsvarende for oppret-

telse av felles pensjonskasse for felles pensjonsordning som ikke omfattes av disse lovene.

To eller flere kommuner kan avtale å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse (interkommunal pensjonskasse).

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonsordninger og pensjonskasser som omfattes av første og annet ledd.

§ 7-3. Konesjon

En pensjonskasse kan ikke drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen.

En pensjonskasse kan meddeles tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, eller tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Det kan settes vilkår for tillatelsen, herunder vilkår som avgrenser den virksomhet pensjonskassen kan drive.

Bestemmelsene i § 2-1 annet til femte ledd, § 2-2 og § 2-3 gjelder tilsvarende.

Kongen kan fastsette regler om utenlandske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet her i riket og norske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet i annen stat.

§ 7-4. Vedtekter mv.

En pensjonskasse skal ha vedtekter som minst angir:

- a) pensjonskassens navn og forretningskontor,
- b) pensjonskassens virksomhet,
- c) minstekrav til grunnkapital,
- d) regler om styre, daglig leder og andre organer,
- e) regler om valg av styremedlemmer, styreleder, andre organer og revisor,
- f) regler om vedtak vedrørende endring av vedtekter og sammenslutning, deling og avvikling av pensjonskassen,
- g) regler om utbytte av grunnkapitalen og andre kapitalinnskudd.

Vedtektene og endring av vedtektene skal være godkjent av Kongen.

En pensjonskasse skal være registrert i Foretaksregisteret. § 3-3 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 7-5. Kapitalforhold

Pensjonskassen skal til enhver tid ha en minste grunnkapital tilsvarende 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G), med mindre et høyere minstekrav er fastsatt i vedtekter eller konsesjonsvilkår.

Pensjonskassen kan oppta ansvarlig lånekapital.

Pensjonskassen kan utstede grunnfondsbevis etter regler gitt av Kongen.

Pensjonskassens grunnkapital og ansvarlige kapital kan ikke uten samtykke av Kongen settes ned eller forhøyes på annen måte enn ved fondsopplegg.

§ 7-6. Styret og daglig leder

Pensjonskassen skal ha et styre med minst tre styremedlemmer. Hvis forvaltningskapitalen er på 100 millioner kroner eller mer, skal styret ha minst fem styremedlemmer. Styret skal ha minst ett medlem uten tilknytning til pensjonskassen eller til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen. Medlemmene i en pensjonsordning i pensjonskassen skal være representert i styret.

Pensjonskassen skal ha daglig leder som ikke samtidig er medlem av styret. Daglig leder skal tilsettes av styret.

For øvrig gjelder reglene i aksjeloven §§ 6-1 til 6-3, 6-6 til 6-15 og 6-19 til 6-34 tilsvarende så langt de passer. Aksjeloven § 6-17 gjelder dersom dette følger av konsesjonsvilkårene.

Revisor og ansvarshavende aktuar i pensjonskassen skal møte samtidig i minst to styremøter per år.

§ 7-7. Organisering av virksomheten

En pensjonskasses virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen.

Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder at det foreligger systemer for internkontroll.

Styret kan inngå avtaler om utførelse av forsikringstekniske beregninger, registrering av medlemmer og rettigheter og andre særskilte arbeidsoppgaver som omfattes av den daglige ledelse av virksomheten. Avtale om kapitalforvaltning kan bare inngås med bank eller livsforsikringsselskap som har adgang til å drive virksomhet her i riket, samt med verdipapirforetak med adgang til å drive aktiv forvaltning her i riket.

Styret skal sørge for at det til enhver tid foreligger skriftlig fastsatte retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning, og skal drøfte retningslinjene minst hvert år. Det skal utarbeides en redegjørelse for investeringsstrategien som omfatter metoder

for måling og styring av investeringsrisiko og allokering av eiendeler sett i forhold til pensjonsforpliktelsen art og varighet.

§ 7-8. Forholdet til pensjonsordningene og arbeidsgiver

Regelverket for en pensjonsordning fastsettes ved avtale mellom pensjonskassen og arbeidsgiver. Som arbeidsgiver regnes her også morselskap i konsern, kommune, forening og styrende organ i en foreningspensjonsordning.

Utkast til regelverket skal forelegges pensjonskassens aktuar til uttalelse før avtalen inngås.

Skal midler i en pensjonskasse forvaltes som egen investeringsportefølje, skal avtalen fastsette hvordan porteføljen skal være sammensatt, om adgang til å endre porteføljen og andre vilkår som er påkrevd.

Bestemmelsene om kollektive pensjonsordninger i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 7-9. Krav til ansvarlig kapital mv.

En pensjonskasse med pensjonsordninger som anses som livsforsikring skal til enhver tid ha forsvarlig ansvarlig kapital og solvensmarginkapital. Bestemmelsene i §§ 6-3 til 6-5 gjelder tilsvarende.

En pensjonskasse med pensjonsordninger uten forsikringselement skal til enhver tid ha forsvarlig ansvarlig kapital. Bestemmelsene i §§ 6-3 og 6-5 gjelder tilsvarende.

Arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen kan skyte inn ny kapital i pensjonskassen for å sikre at soliditeten til enhver tid er forsvarlig, og at minstekravene til grunnkapital og annen kapital er oppfylt. Det samme gjelder arbeidsgivere tilknyttet en foreningspensjonsordning.

Lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner kapitlene 3 og 4 gjelder tilsvarende for pensjonskasser.

§ 7-10. Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsene i §§ 6-1, 6-2, 6-6 til 6-8 og kapittel 11 gjelder tilsvarende for pensjonskasser.

Bestemmelsene om livsforsikring i kapittel 9 gjelder tilsvarende for pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

For pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement gjelder bestemmelsene i §§ 9-3, 9-7 til 9-9, 9-15 til 9-18, 9-19, 9-23 og 9-24 tilsvarende så langt de passer.

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonskassers virksomhet, herunder regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

§ 7-11. Informasjonskrav

Medlemmer og pensjonister skal underrettes om endringer i regelverket for egen pensjonsordning.

Hvert år skal det enkelte medlem og pensjonist motta en oppgave med informasjon om nivået på vedkommendes opptjente pensjonsrettigheter. Det skal også orienteres om pensjonskassens investeringsstrategi dersom resultatet av kapitalforvaltningen er av direkte betydning for omfanget av pensjonsrettighetene.

Medlemmer og pensjonister skal på anmodning få tilsendt pensjonskassens årsregnskap med årsberetning. Det samme gjelder regnskap for egen pensjonsordning dersom det er flere pensjonsordninger i pensjonskassen.

Kongen kan fastsette nærmere regler om opplysninger som skal gis til medlemmer og pensjonister.

§ 7-12. Sammenslåing, deling og opphør

Sammenslåing, deling og opphør av en pensjonskasse krever samtykke av Kongen. Vedtak om sammenslåing, deling og opphør skal meldes til Foretaksregisteret. Kongen kan fastsette nærmere regler om sammenslåing, deling og opphør.

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapitlene 13, 14 og 15 og innskuddspensjonsloven kapitlene 11, 12 og 13 gjelder tilsvarende så langt de passer, med mindre Kongen i sitt samtykke etter første ledd fastsetter andre vilkår.

Kapittel 8. Innskuddspensjonsforetak

§ 8-1. Innskuddspensjonsforetak

Et innskuddspensjonsforetak er et aksjeselskap med virksomhet basert på kollektiv innskuddspensjon uten forsikringselement og som også kan omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med slik virksomhet (tilknyttet virksomhet).

Som tilknyttet virksomhet regnes utstedelse av pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som er fra-trådt sin stilling og opphørt å være medlem av pensjonsordning i innskuddspensjonsforetaket, samt fortsatt pensjonsspareavtale for slike personer.

§ 8-2. Konesjon

Et innskuddspensjonsforetak kan ikke drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen.

Et innskuddspensjonsforetak kan meddeles tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringsselement.

Bestemmelsene i § 2-1 annet til femte ledd, § 2-2, § 2-3 og § 7-3 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 8-3. Krav til organisering mv.

Bestemmelsene i §§ 6-3, 6-5, 7-4 til 7-7, § 7-8 første, tredje og fjerde ledd, § 7-9 fjerde ledd og § 7-11 gjelder tilsvarende for innskuddspensjonsforetak så langt de passer.

Kongen kan gi nærmere regler om organisering av innskuddspensjonsforetak.

§ 8-4. Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsene i §§ 6-7, 9-3, 9-7 til 9-9, 9-15, 9-18, 9-19, 9-23 og kapittel 11 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Kongen kan gi nærmere regler om innskuddspensjonsforetaks virksomhet, herunder regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

Del IV. Livsforsikring

Kapittel 9. Kollektiv og individuell livsforsikring

§ 9-1. Virkeområde og definisjoner

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder for selskaper som yter kollektiv livsforsikring, individuell livsforsikring eller begge deler, med mindre annet følger av reglene om kommunale pensjonsordninger i kapittel 10.

Som kollektiv livsforsikring regnes kollektive pensjonsordninger etablert i samsvar med foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven, kommunale pensjonsordninger, samt kollektive livrenteforsikringer, gruppelivsforsikringer og andre kollektive livsforsikringer.

Som individuell livsforsikring regnes livsforsikring som ikke er kollektiv livsforsikring.

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her, herunder nærmere regler for hva som skal regnes som henholdsvis kollektiv livsforsikring, kommunale pensjonsordninger, individuell livsforsikring, fripoliser, pensjonskapitalbevis, fortsettelsesforsikringer, engangsbetalte forsikringer, kontraktfastsatte forpliktelser og forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje.

§ 9-2. Skille mellom virksomhetsregler

Dersom et selskap som driver kollektiv livsforsikringsvirksomhet, også driver individuell livsforsikringsvirksomhet, gjelder reglene i dette kapittel med tilhørende forskrifter for den samlede virksomhet i selskapet, med mindre annet følger av annet ledd.

Kongen kan fastsette nærmere regler som skal gjelde for selskapets virksomhet knyttet til individuelle livsforsikringskontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser som er inngått før det tidspunkt bestemmelsene i kapitlet her trer i kraft, og som selskapet har skilt ut som egen portefølje. Selskapet skal i så fall føre eget regnskap for denne porteføljen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for et selskap som bare driver individuell livsforsikringsvirksomhet.

§ 9-3. Pristariffer

Selskapet skal til enhver tid ha pristariffer for beregning av premie for samtlige av de produkter eller produktkombinasjoner som selskapet tilbyr. Pristariffene skal angi hvilket samlet vederlag selskapet beregner seg for å overta de ulike typer av risiko som er knyttet til, og for å yte de ulike typer av tjenester som inngår i, de forskjellige produktene og produktkombinasjonene.

Selskapet skal ved fastsettelsen av pristariffer skille mellom:

- a) pris for dekning av risiko knyttet til person,
- b) pris for forvaltning av midler knyttet til forsikringskontraktene, herunder selskapets risiko for avkastningsresultatet,
- c) pris for forvaltning av midler i særskilte investeringsporteføljer med investeringsvalg, og i tilfelle vederlag for avkastningsgaranti knyttet til porteføljene, og
- d) pris for administrative tjenester.

Pristariffene kan fastsette at forsikringstaker, i tillegg til beregnet premie for den enkelte kontrakt, skal betale et kontraktsgebyr ved begynnelsen av forsikringsforholdet, og et avbruddsgebyr dersom forsikringstaker avslutter forsikringsforholdet før forsikringstiden er utløpt. Kongen kan gi nærmere regler om størrelsen på slike gebyrer, og gjøre unntak for regelen i første punktum for kollektive livsforsikringer. Utover dette kan selskapet ikke kreve tillegg til premie beregnet etter gjeldende pristariffer.

For fripoliser og pensjonskapitalbevis som forvaltes med investeringsvalg kan selskapet hvert år kreve vederlag for administrative tjenester etter egen pristariff. For fortsettelsesforsikringer basert på fripoliser eller pensjonskapitalbevis skal pristariffer for personrisiko og for forvaltning svare til de pristariffer som ligger til grunn for den aktuelle fripolisen eller pensjonskapitalbeviset. Kongen kan gi nærmere regler om pristariffer for fortsettelsesforsikringer, herunder unntak fra regelen i annet punktum.

Ved utformingen av pristariffene skal selskapet sørge for at:

- a) selskapets premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes,
- b) selskapets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra selskapets økonomi, og
- c) det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Kongen kan gi nærmere regler om pristariffer. Kongen kan også gi nærmere regler om rentesatser og andre beregningselementer som selskapet kan benytte ved utformingen av pristariffene.

§ 9-4. Endring av pristariffer

Selskapet kan endre sine pristariffer, og skal i så fall fastsette fra hvilket tidspunkt de nye tariffene skal gjelde.

I forhold til inngåtte kontrakter kan selskapet ikke gjøre endringen gjeldende før første ordinære premieforfall minst fire måneder etter at forsikringstakeren har mottatt underretning om den fastsatte endringen.

§ 9-5. Beregning av premier mv.

Ved beregning av premier skal selskapet benytte de til enhver tid gjeldende pristariffer, med mindre annet følger av § 9-4 annet ledd. Krav om

betaling av premie skal angi hvilke poster som inngår i beregningen, og forhold av betydning for premieberegningen.

Premien skal beregnes for ett år av gangen, og betales forskuddsvis hvert år med mindre det er avtalt terminvis innbetaling i løpet av året.

Kongen kan fastsette særlige regler for beregning og betaling av premie for engangsbetalte forsikringer.

§ 9-6. Meldeplikt og tilsyn med pristariffer

Selskapet skal gi melding til Kredittilsynet om fastsatte pristariffer og prinsippene for utformingen av tariffene. Det samme gjelder ved endring av pristariffer. Kongen kan gi nærmere regler om meldeplikten.

Kredittilsynet skal føre kontroll for å påse at de pristariffer som benyttes er i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av §§ 9-3 og 9-4, og at premieberegningen skjer i samsvar med reglene i § 9-5.

Kredittilsynet kan forby bruk av pristariffer som Kredittilsynet finner er ubetryggende eller urimelige.

§ 9-7. Inndeling av forvaltningskapitalen

Selskapets forvaltningskapital skal deles inn i kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen. Hver av porteføljene kan deles inn i flere underporteføljer.

Kollektivporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktfastsatte forpliktelser. Som kontraktfastsatte forpliktelser regnes forpliktelser som ikke er knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje. Eiendeler som motsvarer erstatningsavsetning etter § 9-21 og risikoutjevningfond etter § 9-22 skal også forvaltes i kollektivporteføljen.

Investeringsvalgporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje. Eiendeler som motsvarer supplerende avsetning etter § 9-18 tredje ledd til dekning av særskilt avkastningsgaranti knyttet til kontrakter i investeringsvalgporteføljen og avsetning etter § 9-18 fjerde ledd til dekning av selskapets forpliktelse etter foretakspensjonsloven § 11-1 fjerde ledd, inngår likevel i kollektivporteføljen.

Eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktfastsatte uføre- og etterlatteforpliktelser skal inngå i kollektivporteføljen selv om midler knyttet til alderspen-

sjonsytelser er plassert i særskilt investeringsvalgportefølje. Dette gjelder likevel ikke når midlene knyttet til kontraktfastsatte uføre- og etterlatteforpliktelser forvaltes i investeringsvalgporteføljen etter reglene i foretakspensjonsloven § 11-1.

Selskapsporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer selskapets ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene.

Premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond anses her som del av den portefølje de øvrige midler knyttet til kontrakten inngår i, med mindre det følger av kontrakten at midlene i fondet skal plasseres på annen måte.

Ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljer, og ved endring av sammensetningen av porteføljer, skal selskapet overholde krav til god forretningsskikk og sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder. Selskapet skal ha retningslinjer for valg av eiendeler og endring av porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og kunde grupper eller mellom kunder og selskapet. I tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og selskapet, skal hensynet til kundene gå foran.

Selskapet skal opprette et system for registrering av hvilke eiendeler som til enhver tid inngår i de ulike porteføljer.

Reglene i paragrafen her er ikke til hinder for at selskapet etablerer en ordning for samlet kapitalforvaltning.

Kredittilsynet kan, i samsvar med bestemmelsene i denne paragrafen, treffe avgjørelse om hvilken portefølje en kontrakt, og midler som motsvarer en avsetning, skal inngå i.

§ 9-8. Forvaltning av porteføljene

Midlene i kollektivporteføljen kan forvaltes i atskilte deler fastsatt ut fra selskapets risiko for avkastningsresultatet. De kvantitative begrensninger for plassering av midlene som følger av forskrift gitt med hjemmel i § 6-6 annet ledd gjelder for kollektivporteføljen i sin helhet.

Midlene i investeringsvalgporteføljen skal plasseres i særskilte investeringsporteføljer for hver kontrakt i investeringsvalgporteføljen i samsvar med de krav som følger av kontrakten mellom selskapet og forsikringstakeren og i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov.

Midlene i selskapsporteføljen skal forvaltes forvarlig. Selskapet bestemmer utover dette hvordan midlene i selskapsporteføljen skal forvaltes.

§ 9-9. Tilordning av avkastning, overskudd

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i kollektivporteføljen skal årlig fordeles mellom de kontrakter som omfattes. Fordelingen foretas etter forholdet mellom de forsikringsmessige avsetninger som er knyttet til hver av kontraktene. Avkastning tilordnet en kontrakt skal etter fradrag av avsetning etter beregningsgrunnlaget for kontrakten og i tilfelle tilleggsavsetning etter § 9-17, tilordnes kontrakten som overskudd på avkastningsresultatet. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler som svarer til premiefond, innskuddsfond eller pensjonsreguleringsfond. Avkastning av midler som svarer til erstatningsavsetning, risikoutjevningsfond og supplerende avsetning etter § 9-18 tredje og fjerde ledd forvaltet i kollektivporteføljen skal tilordnes disse avsetningene og fond.

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i særskilt investeringsportefølje skal årlig tilordnes den kontrakt porteføljen er knyttet til. Er det knyttet avkastningsgaranti til en investeringsportefølje, skal garantert avkastning som ikke dekkes av oppnådd avkastning, dekkes av supplerende avsetning eller av selskapet. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler i premiefond, innskuddsfond eller pensjonsreguleringsfond forvaltet i særskilt investeringsportefølje.

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i selskapsporteføljen skal årlig tilordnes selskapet.

§ 9-10. Overskudd på risikoresultat

Selskapet skal hvert år beregne risikoresultatet særskilt for hver gruppe av pensjonsordninger, andre kollektivordninger eller kontrakter, og individuelle kontrakter inkludert fripoliser og pensjonskapitalbevis.

Som overskudd regnes de på forhånd beregnede risikopremier for en gruppe med fradrag for de faktiske risikokostnader for gruppen. Det skal ved beregningen ses bort fra den fortjeneste for selskapet som er bygget inn i pristariffene for risiko knyttet til person.

Overskudd på risikoresultatet skal årlig fordeles mellom de enkelte kontrakter i hver gruppe etter forholdet mellom de risikopremier som er betalt for den enkelte kontrakt. Selskapet kan likevel bestemme at inntil halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultatet skal avsettes til risikoutjevningsfondet.

Kongen kan gi nærmere regler om at visse typer kontrakter kan unntas fra bestemmelsene i første til tredje ledd.

§ 9-11. Styrking av premiereserve

Selskapet kan, med samtykke fra Kredittilsynet, beslutte at hele eller en del av årets overskudd etter § 9-9 første ledd og § 9-10 skal benyttes til nødvendig styrking av premiereserve for forsikringsforpliktelser knyttet til de kontrakter det gjelder.

Når hensynet til selskapets soliditet tilsier det, kan Kredittilsynet gi selskapet pålegg om å benytte hele eller en del av overskuddet som angitt i første ledd.

§ 9-12. Overskudd tilordnet fripoliser og pensjonskapitalbevis med kontraktfastsatte forpliktelser

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder anvendelsen av overskudd etter § 9-9 første ledd tilordnet fripoliser og pensjonskapitalbevis med kontraktfastsatte forpliktelser. Kongen kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her også skal gjelde for andre typer kontrakter.

Er selskapets risikoresultat negativt for en gruppe av kontrakter, kan kontraktens andel av risikoresultatet dekkes ved fradrag i overskudd på avkastningsresultatet tilordnet kontrakten.

Selskapet har rett til inntil 20 prosent av det overskudd på avkastningsresultatet som er tilordnet kontrakten, i tilfelle etter fradrag for andel av negativt risikoresultat i samsvar med annet ledd. Selskapet skal fastsette i vedtektene hvor høy pro-sentsats det skal benytte. Det er, innenfor begrensningen i første punktum, adgang til å fastsette forskjellige fordelingsnøkler ut fra selskapets risiko for avkastningsresultatet. Kongen kan gi nærmere regler for slik overskuddsdeling.

§ 9-13. Negativt risikoresultat for fripoliser og pensjonskapitalbevis med investeringsvalg

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder fripoliser og pensjonskapitalbevis tilordnet egen investeringsportefølje med investeringsvalg. Kongen kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her også skal gjelde for andre typer kontrakter.

Er selskapets risikoresultat negativt for en gruppe av kontrakter, kan kontraktens andel av risikoresultatet dekkes ved fradrag i avkastning tilordnet kontrakten etter § 9-9 annet ledd eller i verdien av investeringsporteføljen tilordnet kontrakten.

§ 9-14. Anvendelse av overskudd tilordnet kontrakten

Når annet ikke følger av §§ 9-11, 9-12 eller 9-13, gjelder følgende:

- a) Overskudd etter § 9-9 første og annet ledd og § 9-10 tilordnet kontrakter som er regulert av foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven skal fordeles etter reglene om fordeling av avkastning i disse lovene.
- b) Overskudd tilordnet andre kontrakter skal anvendes i samsvar med det som er bestemt i kontrakten mellom selskapet og forsikringstakeren.

§ 9-15. Minstekrav til forsikringsmessige avsetninger

Selskapet skal i sin årsbalanse føre opp forsikringsmessige avsetninger. Forsikringsmessige avsetninger er avsetninger til dekning av:

- a) selskapets forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, beregnet etter reglene i §§ 9-16, 9-17 og 9-21,
- b) selskapets forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje, beregnet etter reglene i §§ 9-18 og 9-21,
- c) selskapets forpliktelser knyttet til premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond, beregnet etter reglene i § 9-19, og
- d) selskapets øvrige forsikringsmessige forpliktelser.

Forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, som angitt i første ledd bokstav a, omfatter premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, erstatningsavsetning, risikoutjevningsfond og andre tekniske avsetninger. Dette gjelder også avsetninger til dekning av uføre- og etterlatteytelser selv om midler som motsvarer avsetning til dekning av alderspensjon er plassert i særskilt investeringsportefølje.

Forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje, som angitt i første ledd bokstav b, omfatter premiereserve, supplerende avsetning for garantiforpliktelser, erstatningsavsetning, risikoutjevningsfond og andre tekniske avsetninger. Avsetningene til dekning av alders-, uføre- og etterlatteytelser knyttet til særskilt investeringsportefølje etter reglene i foretakspensjonsloven § 11-1 kan også omfatte tilleggsavsetninger.

Kongen kan gi nærmere regler om forsikringsmessige avsetninger. Det kan gjøres fradrag for gjenforsikret risiko etter regler gitt av Kredittilsynet.

§ 9-16. Premiereserve for kontraktfastsatte forpliktelser

Avsetninger til premiereserve for kontraktfastsatte forpliktelser skal minst utgjøre forskjellen

mellom kapitalverdien av selskapets fremtidige forpliktelser og kapitalverdien av de fremtidige nettopremier (prospektiv beregningsmetode). Tilleggsytelser som følge av tilført overskudd medregnes. Nettopremier er premie beregnet som angitt i § 9-5, med fradrag for pris for administrative tjenester og pris for forvaltning.

Kongen fastsetter nærmere regler for hvilken rentesats som skal benyttes ved beregning av minstekravene til kapitalverdiene. Endres beregningsrenten, beregnes avsetningene for forpliktelser som oppstår etter endringen, på grunnlag av den nye beregningsrenten.

Det årlige kravet til avsetning til premiereserve beregnes med utgangspunkt i sparedelen av årets premie, årlig avkastning i samsvar med beregningsrenten, og det beløpet som etter beregningsgrunnlaget årlig skal tilføres premiereserven som følge av at selskapets forpliktelse overfor forsikrede som er død i løpet av året, er bortfalt. Årlig krav til avsetning skal også omfatte det overskudd som etter § 9-14 skal tilføres premiereserven.

Avsetninger til premiereserve skal tilordnes de enkelte kontrakter og de forsikrede på grunnlag av selskapets forpliktelser.

Dersom det i løpet av året inntreffer forsikringstilfeller som gir rett til utbetaling av uføreytelser eller ytelser til etterlatte, skal avsetningen til premiereserve fullt ut tilsvare kapitalverdien av selskapets fremtidige forpliktelser.

§ 9-17. Tilleggsavsetninger

For å sikre sine forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, kan selskapet ved utgangen av det enkelte år foreta tilleggsavsetninger ut over minstekravet til premiereserve. Kreditilsynet kan, når det finner at soliditetshensyn tilsier det, pålegge selskapet å foreta tilleggsavsetninger.

Selskapets tilleggsavsetninger skal være fordelt på de enkelte kontraktene. Selskapet fastsetter årets tilleggsavsetninger, jf. § 9-9 første ledd, i prosent av premiereserven knyttet til den enkelte kontrakt. Kongen kan gi forskrift om adgang til å bruke en høyere prosentsats for kontrakter med høy beregningsrente eller lave tilleggsavsetninger.

Dersom avkastningen tilordnet en kontrakt etter § 9-9 første ledd i et år ikke er stor nok til å dekke det årlige avsetningskravet etter § 9-16 tredje ledd, kan avsetningskravet oppfylles ved overføring av tilleggsavsetninger tilordnet kontrakten.

Fører tilleggsavsetninger tildelt en kontrakt et år til at de samlede tilleggsavsetninger overstiger et beløp som tilsvarer 12 prosent av premiereserven knyttet til kontrakten, skal det overskytende beløpet tilordnes kontrakten som overskudd. Summen av premiereserve og tilleggsavsetninger knyttet til en kontrakt med kontraktfastsatte forpliktelser kan ellers ikke reduseres på annen måte enn ved utbetaling til forsikrede.

§ 9-18. Avsetninger for forpliktelser knyttet til særskilt investeringsportefølje

De forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje skal til enhver tid motsvare verdien av den investeringsportefølje som er tilordnet kontrakten. Andelen av overskudd på risikoresultatet medregnes.

Dersom en pensjonsordning eller kontrakt uten kontraktfastsatte alderspensjonsytelser gir rett til kontraktfastsatte uføre- eller etterlatteytelser, skal det foretas avsetninger til dekning av slike forpliktelser etter reglene i §§ 9-16 og 9-17. Dersom midler til dekning av uføre- og etterlatteytelsene forvaltes i en særskilt investeringsportefølje etter reglene i foretakspensjonsloven § 11-1, skal det foretas supplerende avsetning etter fjerde ledd.

Har selskapet knyttet avkastningsgaranti til en særskilt investeringsportefølje, skal selskapet også foreta supplerende avsetning til dekning av garantiforpliktelsen. Kongen kan gi nærmere regler om beregningen av avsetningens størrelse.

Supplerende avsetning til dekning av selskapets forpliktelse etter foretakspensjonsloven § 11-1 fjerde ledd skal tilsvare forskjellen mellom kapitalverdien av selskapets forpliktelser overfor de forsikrede beregnet etter § 9-16 og verdien av investeringsporteføljen.

§ 9-19. Premie-, innskudds- og pensjonsreguleringsfond

De forsikringsmessige avsetninger for forpliktelser knyttet til premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond skal tilsvare fondets verdi til enhver tid.

§ 9-17 gjelder tilsvarende for slike fond i den grad de skal tilføres avkastning i samsvar med regelen i § 9-9 første ledd.

Er midler som motsvarer slike fond plassert i særskilt investeringsportefølje med avkastningsgaranti, gjelder § 9-18 tredje ledd tilsvarende.

§ 9-20. Kursreguleringsfond

Kursreguleringsfondet skal tilsvare summen av urealiserte gevinster på finansielle omløpsmidler som inngår i kollektivporteføljen, jf. § 9-7 annet ledd.

Kursreguleringsfondet skal ikke tilordnes kontraktene i kollektivporteføljen.

Kongen kan gi nærmere regler om kursreguleringsfondet.

§ 9-21. Erstatningsavsetning

Erstatningsavsetningen skal dekke selskapets forventede erstatningsutbetalinger for forsikrings tilfeller som ved regnskapsårets utgang ikke er oppgjort av eller meldt til selskapet. Erstatningsavsetningen skal bare tilsvare midler som ville ha kommet til utbetaling i regnskapsåret dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet.

Erstatningsavsetningen skal ikke fordeles på de enkelte kontrakter.

Kongen kan gi nærmere regler om erstatningsavsetningen.

§ 9-22. Risikoutjevningsfond

Risikoutjevningsfondet kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person.

Risikoutjevningsfondet skal ikke fordeles på de enkelte kontrakter.

Kongen kan gi nærmere regler om risikoutjevningsfondet.

§ 9-23. Kontoføring. Kontoutskrift

I livs- og pensjonsforsikring skal selskapet opprette og føre en konto for hver forsikring, som skal inneholde regnskap for forsikringen og status pr. 31. desember det enkelte året. Selskapet skal hvert år sende forsikringstakeren utskrift av kontoen.

Kredittilsynet gir nærmere regler om dette.

§ 9-24. Aktuar

Et livsforsikringsselskap skal ha en aktuar til å foreta de nødvendige forsikringstekniske beregninger og undersøkelser. Aktuaren skal godkjennes av Kredittilsynet.

Kongen kan gi nærmere regler om vilkår for godkjennelse av aktuar og om aktuarens ansvar, rettigheter og plikter, samt om adgangen til å bruke juridisk person som aktuar.

§ 9-25. Endringer i avsetningsgrunnlaget

Endrer selskapet grunnlaget for beregning av kapitalverdiene slik at selskapet må foreta forhøyede avsetninger for tidligere overtatte forsikringer, kan Kredittilsynet gi selskapet frist til å oppfylle et nytt avsetningskrav.

Forhøyelse av avsetningene skal foretas etter en plan meddelt Kredittilsynet.

§ 9-26. Livsforsikringsytelser i krig

Hvis Norge kommer i krig, kan Kongen bestemme at ytelser etter livsforsikringsavtaler bare skal utbetales delvis. Kongen kan også gjøre andre nødvendige endringer i livsforsikringsavtalene for å dekke underskudd i et livsforsikringsselskap som følge av krig.

Kapittel 10. Kommunale pensjonsordninger

§ 10-1. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder:

- a) pensjonsordninger med ytelsesbasert pensjon opprettet i livsforsikringsselskap eller i pensjonskasse av kommunal arbeidsgiver som er bundet av hovedtariffavtale inngått mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor, eller av tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordning for kommunal arbeidsgiver,
- b) tilsvarende pensjonsordninger for statlige helseforetak og andre statlige foretak,
- c) tilsvarende pensjonsordninger for foretak hvor en kommune har den bestemmende innflytelse eller har eller har hatt en kommunal eierandel, eller som har nær tilknytning til en kommune.

Som kommunal pensjonsordning regnes her pensjonsordning som omfattes av første ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her.

§ 10-2. Kommunale konsernlignende forhold

En kommune og ett eller flere foretak hvor kommunen har bestemmende innflytelse, eller flere slike foretak, kan opprette felles pensjonsordning. Foretak som kommunen har eller har hatt en eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, kan inngå i en slik felles pensjonsordning.

Pensjonsordningen kan i samsvar med bestemmelsene i § 10-6 anses som fellesordning for premieberegning. For øvrig gjelder foretakspensjonsloven §§ 12-3 og 12-4 tilsvarende så langt det passer.

Ved opphør av tilknytningen til konsernforholdet gjelder foretakspensjonsloven §§ 12-5 til 12-7 tilsvarende.

§ 10-3. Kommunal bransje

Et livsforsikringsselskap som driver virksomhet knyttet til både kommunale og andre kollektive pensjonsordninger, skal behandle de kommunale pensjonsordningene som egen bransje. Det skal føres eget regnskap for bransjen.

§ 10-4. Årets premier

Årlig premie for en pensjonsordning skal tilsvare summen av ordinær årspremie, reguleringspremie og særskilte engangspremier for ytelser som ikke kan premiesettes på forhånd.

Premier beregnes etter reglene i § 10-5, jf. §§ 10-7 og 10-8, for så vidt annet ikke følger av reglene i § 10-6 om fellesordning for premieberegning.

§ 10-5. Premieberegning

Pensjonsordningen skal årlig tilføres en premie som etter beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene vil opptjene i løpet av året, med tillegg av årets risikopremier og kostnader for tjenester (ordinær årspremie). Premie for hvert år beregnes ved årets begynnelse og senere i året i takt med lønnsutviklingen.

Pensjonsordningen skal i tillegg hvert år tilføres premie til dekning av oppreguleringen i løpet av året av opptjente pensjonsrettigheter og løpende pensjoner (reguleringspremie). Reguleringspremie beregnes på tidspunktet for oppreguleringen ut fra lønnsutviklingen i løpet av året og reguleringen av pensjoner under utbetaling og opptjent rett til pensjon til medlemmer som har fratrådt sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, i samsvar med endringen av folketrygdens grunnbeløp.

Pensjonsordningen skal også hvert år tilføres premie til dekning av andre pensjonsrettigheter som medlemmene i tilfelle får i løpet av året, og som ikke kan premiesettes på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger. Slik premie beregnes på det tidspunktet pensjonsrettighetene oppstår.

Ved beregninger av premie etter reglene i paragrafen her skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjel-

dende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt fra folketrygden (beregnet folketrygd). Departementet kan gi nærmere regler om fastsettelse av beregnet folketrygd.

§ 10-6. Fellesordning for premieberegning

Bestemmelsene i § 10-5 er ikke til hinder for at det opprettes fellesordninger som består av flere pensjonsordninger, for at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmene for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder.

En fellesordning opprettet i henhold til første ledd, skal hvert år tilføres premier tilsvarende summen av ordinær årspremie fastsatt etter forsikringstekniske beregninger for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet pensjonsgrunnlag for medlemmene i hver av pensjonsordningene, med mindre det er fastsatt i forsikringsvilkårene for pensjonsordningene i fellesordningen at beregningen i stedet skal foretas ut fra brutto alderspensjonsytelse fratrasket beregnet ytelse fra folketrygden for samtlige medlemmer i hver av pensjonsordningene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Opptas en arbeidstaker som medlem av en pensjonsordning i løpet av et forsikringsår, belastes pensjonsordningen med en tilleggspremie for den delen av året som da gjenstår. Tillegget skal beregnes ut fra pensjonsordningens andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen og den prosentvise økningen av pensjonsordningens samlede grunnlag for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som det nye medlemmet representerer. Avvik fra forsikringsteknisk beregnet premie inngår ved beregningen av ordinær årspremie til fellesordningen i det etterfølgende året.

Dersom det i løpet av et forsikringsår opptas en ny pensjonsordning i en fellesordning, skal den ordinære årspremie for pensjonsordningen for resten av året beregnes ut fra den samlede ordinære årspremie til fellesordningen som er beregnet for dette året, og den prosentvise økningen av det samlede grunnlaget for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som pensjonsordningen medfører.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om reguleringspremie som nevnt i § 10-5 annet ledd skal

beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning. Ved særskilt beregning skal reguleringspremien beregnes for hver pensjonsordning i fellesordningen ut fra den prosentvise økningen av premiereserven for pensjonsordningen som er påkrevd som følge av oppregulering av medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter ut fra lønnsutviklingen. Reguleringspremien for oppregulering av pensjoner under utbetaling og av opptjent rett til arbeidstakere som har fratrådt sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, skal beregnes i forhold til den del av premiereserven som sikrer slike pensjonsrettigheter. Ved gjennomsnittsberegning skal fellesordningen hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 10-5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om premier som nevnt i § 10-5 tredje ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning som nevnt i annet ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler om fellesordninger for premieberegning.

§ 10-7. Premieberegning ut fra lineær opptjening mv.

Ved beregning av pensjonsordningenes premier skal det legges til grunn at medlemmenes rett til pensjon opptjenes lineært fra tidspunktet for medlemskap i pensjonsordningen og frem til en pensjonsalder på 67 år eller annen særaldersgrense. Skal tidligere tjenestetid fra statlig eller annen kommunal pensjonsordning medregnes, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt.

Foretakspensjonsloven § 9-3 gjelder tilsvarende.

Dersom et medlem gjør bruk av rett til å fratre med rett til utbetaling av pensjon før nådd pensjonsalder, skal det kreves tilleggspremie som nevnt i § 10-5 tredje ledd.

§ 10-8. Endring i forutsetningene for det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget

Viser det seg at fradraget i pensjonsytelsene for ytelser utbetalt av folketrygden blir mindre enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal det beregnes tilleggspremie etter § 10-5 tredje ledd til dekning av differansen. Det gjelder også dersom årsaken er endring i regelverket for folketrygden som medfører at ytelsene fra folketrygden reduseres eller vil bli redusert. Blir fradraget for ytelser fra folketrygden større enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal overskytende premiereserve tilføres premiefondet.

Viser det seg ellers at vesentlige forutsetninger for beregningsgrunnlag som er benyttet ved beregning av premier i tidligere år svikter, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag og i tilfelle endrede vilkår for pensjonsordningen. Forbehold om rett til endring av premie i slike tilfeller skal fremgå av vilkårene for pensjonsordningen.

Foretakspensjonsloven § 9-5 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 10-9. Innbetaling av premie

Blir premie for et forsikringsår ikke innbetalt ved årets utgang eller ved utløpet av annen frist fastsatt i nytt premievarsel etter forsikringsavtaleloven § 14-2, bortfaller den økning av forsikringsforpliktelsene som den ikke innbetalte premien skulle dekke. Medlemmene i pensjonsordningen eller pensjonsordningene skal i tilfelle varsles om dette. Det kan likevel ikke som følge av slikt bortfall kreves tilbakebetaling av for meget utbetalt pensjon.

Departementet kan fastsette nærmere regler om innbetaling av premie.

§ 10-10. Minstekrav til premiereserve

Premiereserven for pensjonsordningen skal til enhver tid være så stor at den etter det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre rett til opptjent pensjon for medlemmene, herunder rett til uførepensjon og etterlattepensjon.

Premiereserven for en pensjonsordning skal minst tilsvare summen av de premiereserver som trengs for å sikre retten til opptjent pensjon for hvert enkelt medlem i pensjonsordningen, herunder premiereserve opptjent av arbeidstakere som har fratrådt sin stilling. Dette gjelder likevel ikke premiereserve for fratrådt arbeidstaker som får medregnet tjenestetiden i annen ordning dersom tilhørende premiereserve er overført. For et

medlem som har fått medregnet tjenestetid fra en annen pensjonsordning, jf. § 10-7 første ledd, uten overføring av tilhørende premiereserve, skal det gjøres fradrag tilsvarende den premiereserve som vil være tilstrekkelig for å sikre rett til pensjon opptjent ved slik medregnet tjenestetid.

Ved beregningen av premiereserve skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt av folketrygden, jf. § 10-5 fjerde ledd.

Ved beregningen av premiereserve skal det også gjøres fradrag for forsikringsforpliktelser som er bortfalt etter § 10-9.

§ 10-11. Pensjonsordningens midler

En kommunal pensjonsordnings midler tilsvare premiereserve til sikring av opptjent pensjon til enhver tid, samt tilleggsavsetninger, kursreserve og premiefond.

§ 10-12. Rådighet over pensjonsordningens midler

Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra forsikringstakerens midler. Midlene hefter ikke for forsikringstakerens forpliktelser og kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke dennes kreditorer.

Midlene kan ikke benyttes til å utbetale pensjoner eller andre ytelser til arbeidstakere som ikke er opptatt som medlem.

For premiefond knyttet til pensjonsordningen gjelder foretakspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4 tilsvarende så langt de passer.

§ 10-13. Kapitalforvaltningen

Pensjonsordningens midler skal forvaltes i samsvar med de regler for kapitalforvaltningen i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser som gjelder til enhver tid, med mindre annet følger av § 10-15.

Renten for lån til forsikringstaker eller medlemmer skal settes lik vanlig markedsrente for tilsvarende lån. Lånevilkårene skal gi adgang til å endre renten i samsvar med utviklingen av markedsrenten.

Avkastning av midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet.

§ 10-14. Overskudd

Overskudd tilført pensjonsordningen skal godskrives forsikringstakeren og overføres til pensjonsordningens premiefond.

Overskudd på premiereserve knyttet til pensjon under utbetaling eller knyttet til oppsatt pensjonsrettighet til fratrådt arbeidstaker skal likevel tilføres premiereserven dersom pensjonsytelsen eller pensjonsrettigheten ikke blir regulert i samsvar med årlig endring av grunnbeløpet i folketrygden.

§ 10-15. Egen investeringsportefølje

Forsikringstakeren kan i samsvar med bestemmelser i regelverket for pensjonsordningen avtale at midler tilsvarende pensjonsordningens premiereserve skal forvaltes som en investeringsportefølje tilordnet pensjonsordningen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang det er til å endre sammensetningen, samt den avkastningsgaranti som i tilfelle er knyttet til porteføljen.

Avkastning ut over det som er lagt til grunn i pensjonsordningens beregningsgrunnlag overføres til premiefondet.

Er avkastningen på investeringsporteføljen i en regnskapsperiode ikke så stor som forutsatt i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen, skal differansen kreves dekket ved overføring fra premiefondet eller tilskudd fra forsikringstakeren. Pensjonsinnretningen svarer overfor de forsikrede for at differansen blir dekket.

Foretakspensjonsloven §§ 11-3 til 11-5 gjelder tilsvarende.

§ 10-16. Pensjonsinnretningens opplysningsplikt

Pensjonsinnretningen skal opprette og føre egen konto for hver pensjonsordning. Kontoen skal inneholde regnskap og status pr. 31. desember for det enkelte år. Nærmere regler fastsettes av Kredittilsynet.

Pensjonsinnretningen skal hvert år sende forsikringstakeren utskrift av kontoen for pensjonsordningen sammen med opplysninger som vil være av vesentlig betydning for forsikringstakerens vurdering av forsikringsforholdet. Kredittilsynet gir nærmere regler om dette.

Pensjonsinnretningen skal utstede et pensjonsbevis til arbeidstakere som fratrer sin stilling uten rett til straks begynnende pensjon. Pensjonsbeviset skal opplyse hvilke pensjonsrettigheter vedkommende har opptjent (oppsatte rettigheter) på fratredestidspunktet. Pensjonsinnretningen

skal senere på forespørsel fra innehaveren av pensjonsbeviset gi oppdatert informasjon. Ved flytting av pensjonsordningen som omfatter den oppsatte rettighet i medhold av § 11-11, skal pensjonsinnretningen som pensjonsordningen flyttes fra, informere den fratrådte arbeidstaker.

§ 10-17. Flytting av pensjonsordning

Pensjonsordningen og dens midler kan flyttes til annen pensjonsinnretning etter reglene i kapittel 11.

§ 10-18. Opphør av pensjonsordningen

Dersom et foretak med kommunal pensjonsordning går konkurs eller det er truffet vedtak om at foretaket eller dets virksomhet skal avvikles, skal pensjonsordningen opphøre. Det samme gjelder om foretaket slutter å betale premie til pensjonsordningen og premien ikke kan dekkes av midler i premiefondet.

Når en pensjonsordning opphører, skal pensjonsordningens midler fordeles mellom medlemmene, pensjonistene og arbeidstakere som har fratrådt sine stillinger på grunnlag av premiereserven knyttet til opptjente pensjonsrettigheter til hver enkelt person, og benyttes til å sikre deres rett til pensjon i pensjonsinnretningen.

Kapittel 11. Flytting

§ 11-1. Virkeområde og flytterett

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder flytting mellom pensjonsinnretninger av:

- a) pensjonsordninger i henhold til foretakspensjonsloven,
- b) pensjonsordninger i henhold til innskuddspensjonsloven,
- c) pensjonsordninger som omfattes av kapittel 10,
- d) andre kollektive pensjonsordninger,
- e) fripoliser, pensjonskapitalbevis og tilsvarende individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger,
- f) individuelle pensjonsavtaler (pensjonsforsikrings- og livrentekontrakter, og andre pensjonsavtaler),
- g) andre livsforsikringskontrakter.

Kontrakt som nevnt i første ledd bokstav a til g kan flyttes til annen pensjonsinnretning. Med flytting menes oppsigelse av kontrakten for overfø-

ring av tilhørende midler til en tilsvarende kontrakt opprettet i en annen pensjonsinnretning.

Som pensjonsinnretning regnes her forsikringsselskap, pensjonsforetak, bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Omdanning, sammenslåing og deling av pensjonsordning i forbindelse med flytting kan foretas i henhold til ellers gjeldende regler. Tilsvarende gjelder for sammenslåing og omdanning av fripoliser, pensjonskapitalbevis og andre individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av reglene i kapitlet her.

§ 11-2. Flytting av kollektive pensjonsordninger

For foretak som flytter pensjonsordning som nevnt i § 11-1 første ledd bokstav a til c eller en kollektiv livrenteordning, gjelder reglene i §§ 11-2 til 11-10. Som foretak regnes her også kommune eller foretak som har kommunal pensjonsordning.

Flytting må omfatte hele pensjonsordningen. Ved flytting av kommunal pensjonsordning omfattes også oppsatte pensjonsrettigheter og midler knyttet til slike rettigheter.

Gjelder flyttingen et foretak som har felles pensjonsordning med ett eller flere andre foretak, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer med tilhørende del av midlene i pensjonsordningen skilles ut fra den felles pensjonsordningen.

§ 11-3. Rettigheter i den nye pensjonsordningen

Arbeidstakernes og pensjonistenes rettigheter etter flyttingen skal fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen.

Det nye regelverket kan ikke inneholde bestemmelser som innebærer reduksjon av arbeidstakernes rett til opptjent pensjon med tilhørende premiereserve eller til opptjent pensjonskapital. Pensjonister skal sikres pensjonsytelser med tilhørende premiereserve eller pensjonskapital som minst tilsvarer den rett til ytelser som gjaldt før flyttingen.

Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at regelverket for pensjonsordningen endres etter ellers gjeldende regler med virkning for opptjening av pensjon ved tjenestetid etter flyttingen, og heller ikke for at pensjonsordningens midler etter flyttingen forvaltes helt eller delvis som egen investeringsportefølje etter ellers gjeldende regler.

§ 11-4. Medlemmenes uttalerett mv.

Før foretaket flytter pensjonsordningen, skal det sørge for at medlemmene mottar fullstendige opplysninger om flyttingen av pensjonsordningen og hvilke rettigheter de vil få i den nye pensjonsordningen. Avgivende og mottakende pensjonsinnretning plikter å påse at foretakets informasjon er korrekt og utfyllende.

Spørsmålet om flytting av pensjonsordningen skal forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen til uttalelse.

Medlemmer i pensjonsordningen skal også gis anledning til å uttale seg. For øvrig kan en arbeidstakerorganisasjon uttale seg på vegne av sine medlemmer. Annet kan fastsettes i tariffavtale.

§ 11-5. Oppsigelse. Flyttegebyr

Kontrakt om pensjonsordning kan sies opp med en frist på to måneder. Oppsigelse skal skje skriftlig. Kravet om skriftlighet er ikke til hinder for at oppsigelse kan oversendes elektronisk, dersom det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer meldingens innhold.

Første ledd er ikke til hinder for at det avtales at oppsigelsesfristen ikke skal utløpe før ved første kvartalsskifte, halvårsskifte eller årsskifte for pensjonsordninger med årspremie beregnet etter reglene i § 10-6.

Ved utløpet av fristen for oppsigelse går risiko knyttet til medlemmer og pensjonister i pensjonsordningen over på den pensjonsinnretning pensjonsordningen flyttes til.

Foretaket skal betale et flyttegebyr til dekning av kostnader som pensjonsinnretningen har ved å avslutte kontrakten og overføre pensjonsordningens midler til annen pensjonsinnretning. Departementet kan gi nærmere regler om flyttegebyr.

§ 11-6. Oppgjørsfrist

Ved oppsigelsesfristens utløp skal pensjonsinnretningen overføre pensjonsordningens midler til den nye pensjonsinnretningen. Oppgjørsfristen er likevel to måneder etter utløpet av oppsigelsesfristen når pensjonsordningens midler overstiger NOK 300 mill.

Pensjonsinnretningene kan ved avtale fastsette annen frist for etteroppgjør enn det som følger av første ledd.

§ 11-7. Beregning av pensjonsordningens midler

En ytelsesbasert pensjonsordnings midler omfatter premiereserve til sikring av opptjent pensjon, herunder premiereserve for uføre- og etterlatteytelser, samt tilleggsavsetninger, pensjonistenes overskuddsfond og premiefondet. Pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret omfattes også.

I pensjonsordninger med innskuddspensjon omfatter pensjonsordningens midler pensjonskapitalen og innskuddsfondet, samt pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret.

Pensjonsordningens midler skal tilsvare forsikringsteknisk beregnet verdi på tidspunktet for oppsigelsesfristens utløp. Ved beregningen kan det tas utgangspunkt i kontoutskriften for siste regnskapsår og senere endringer i tiden fram til utløpet av oppsigelsesfristen. Pensjonsordningens andel av årets overskudd beregnes med utgangspunkt i den dato oppsigelsesfristen utløper.

Forvaltes pensjonsordningens midler i egen eller egne investeringsporteføljer, legges markedsverdien av porteføljen ved utløpet av oppsigelsesfristen til grunn ved verdiberegningen. Dette gjelder også avkastnings- og verdisikringsgarantier knyttet til porteføljene. Foretakspensjonsloven § 11-1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 11-8. Premiereserve for uføreytelser

Premiereserve for uføreytelser til medlemmer som er blitt uføre før utløpet av oppsigelsesfristen, skal tilsvare kravet til full avsetning beregnet etter det beregningsgrunnlag som gjaldt for pensjonsordningen ved utløpet av oppsigelsesfristen. Fastsett uføregrad legges til grunn selv om uføregraden blir fastsatt etter dette tidspunktet.

Medlem som er sykmeldt ved utløpet av oppsigelsesfristen, skal her anses som ufør dersom den sykdom som da var konstatert, har gitt rett til rehabiliterings- og attføringspenger eller uføreytelser innen ett år etter utløpet av oppsigelsesfristen.

Tidsfristen i annet ledd kan fravikes ved avtale mellom pensjonsinnretningene. Slik avtale berører ikke foretakets eller de forsikredes rettigheter overfor avgivende pensjonsinnretning etter annet ledd med mindre foretaket samtykker til at forpliktelsene overtas av mottakende pensjonsinnretning.

§ 11-9. Oppgjørsmåte

Pensjonsordningens midler beregnet etter reglene i §§ 11-7 og 11-8 skal overføres i penger. Det kan avtales mellom pensjonsinnretningene at

oppgjør for midler plassert i egen investeringsportefølje skal skje ved overføring av porteføljen.

Ved overføring av midler etter utløpet av oppsigelsesfristen skal det svares avkastning av midlene fra utløpet av oppsigelsesfristen og frem til den dag midlene blir overført. Avkastningen beregnes etter renten på folioinnskudd i Norges Bank tillagt to prosentenheter, med mindre en høyere rente avtales mellom pensjonsinnretningene.

§ 11-10. Anvendelse av overførte midler

Overført premiereserve skal anvendes til sikring av medlemmenes og pensjonistenes rettigheter i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag som dette bygger på.

Tilleggsavsetninger, pensjonistenes overskuddsfond og premiefond skal etter overføringen fortsatt være en del av pensjonsordningens midler og anvendes etter ellers gjeldende regler.

Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene til de enkelte medlemmer eller pensjonister, skal manglende premiereserve tilføres fra premiefondet. Resten dekkes i tilfelle ved overførte tilleggsavsetninger eller ved overføringer fra foretaket.

Er overført premiereserve knyttet til medlemmenes og pensjonistenes rett til opptjent pensjon større enn nødvendig for å sikre deres rettigheter, skal overskytende premiereserve benyttes til engangspremie for tillegg til pensjonsytelsene. I kommunale pensjonsordninger skal overskytende premiereserve overføres til premiefondet.

Pensjonskapital og innskuddsfond i pensjonsordning med innskuddspensjon skal etter overføringen forvaltes i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag dette i tilfelle bygger på.

§ 11-11. Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger

Ved flytting av en kommunal pensjonsordning skal oppsatte pensjonsrettigheter i pensjonsordningen med tilhørende midler, samtidig overføres til den nye pensjonsinnretningen. Bestemmelsene i § 11-3, § 11-5 tredje og fjerde ledd, § 11-7 første, tredje og fjerde ledd, § 11-8, § 11-9 og § 11-10 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ved flytting av andre pensjonsordninger overføres ikke pensjonsrettigheter knyttet til fripoliser eller pensjonskapitalbevis til den nye pensjonsinnretningen, med mindre den som har rett til fripoli-

sen eller pensjonskapitalbeviset krever det etter reglene i § 11-13.

§ 11-12. Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid

Blir en arbeidstaker medlem av pensjonsordning med foretakspensjon som har bestemmelser om medregning av tjenestetid, gjelder reglene i foretakspensjonsloven §§ 4-11 til 4-13. Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder § 11-7 første, tredje og fjerde ledd tilsvarende. For øvrig gjelder § 11-5 fjerde ledd, § 11-9 og § 11-10 første til fjerde ledd tilsvarende så langt de passer.

§ 11-13. Flytting av fripolise og pensjonskapitalbevis

Den som har rett til pensjonsrettigheter knyttet til fripolise eller pensjonskapitalbevis, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning.

Bestemmelsene om oppsigelsesfrist, risikoovergang og flyttegebyr i § 11-5 første, tredje og fjerde ledd, samt oppgjørsfrist i § 11-6 gjelder tilsvarende.

Ved beregning, oppgjør og anvendelse av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 11-7, 11-8, 11-9 og § 11-10 første, andre og femte ledd tilsvarende.

§ 11-14. Flytting av individuelle pensjonsavtaler

Den som har en individuell pensjonsavtale, eller en individuell livrenteforsikring, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning.

Bestemmelsene om oppsigelsesfrist, risikoovergang og flyttegebyr i § 11-5 første, tredje og fjerde ledd, samt oppgjørsfrist i § 11-6, gjelder tilsvarende.

Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 11-7 og 11-8. Oppgjør foretas etter reglene i § 11-9.

Overførte midler skal anvendes til å sikre rettighetene etter den nye pensjonsavtalen etter reglene i § 11-10 første og annet ledd. Er premiereserve for pensjonsforsikring ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter den nye kontrakten, kan resten dekkes ved overføring fra premiefondet eller i tilfelle fra tilleggsavsetninger knyttet til forsikringen. Overskytende premiereserve benyttes til å øke ytelsene, med mindre forsikringstakeren krever at midlene skal overføres til premiefond.

Person som er oppnevnt som begunstiget under pensjonsavtalen, skal underrettes om flyttingen.

For individuelle pensjonsavtaler kan avgivende pensjonsinnretning ta forbehold om at det skal beregnes et fradrag i premiereserven (seleksjonsfradrag). Slikt fradrag kan bare kreves dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til, legger til grunn ny helseprøving av forsikrede. Departementet kan gi nærmere regler.

Del V. Skadeforsikring

Kapittel 12. Premier, krav til avsetninger mv.

§ 12-1. Premier

Et skadeforsikringsselskap skal benytte premier som står i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes.

Selskapets premier skal være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt og skal være betryggende ut fra selskapets økonomi.

Selskapet skal påse at premietariffene utformes slik at det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Kredittilsynet skal føre kontroll for å påse at de premier som benyttes er i samsvar med reglene i første til tredje ledd. Kongen kan forby bruk av premier som Kongen finner er ubetryggende eller urimelige.

§ 12-2. Forsikringstekniske avsetninger

Et skadeforsikringsselskap skal til enhver tid ha forsvarlige forsikringstekniske avsetninger til sikring av sine forsikringsforpliktelser.

Kongen gir nærmere regler om beregningen av avsetningskravene, herunder om sikkerhetsavsetninger og andre avsetninger til dekning av risikofaktorer avledet av forsikringsvirksomheten.

§ 12-3. Aktuar- og takseringstjenester

Kongen kan gi regler om aktuarkompetanse i skadeforsikringsselskaper. § 9-24 gjelder tilsvarende.

Kongen kan gi nærmere regler om takseringstjenester i skadeforsikringsselskap.

Del VI. Forskjellige bestemmelser

Kapittel 13. Avvikling mv.

§ 13-1. Avvikling av forsikringsselskap

Vedtak om avvikling, oppløsning eller flytting av forsikringsselskap må godkjennes av Kongen. Dette gjelder ikke hvis selskapets konsesjon trekkes tilbake. I så fall plikter styret straks å iverksette avvikling.

Før vedtak som nevnt i første ledd kan godkjennes, skal selskapet godtgjøre at følgende er gjennomført til beskyttelse av forsikringstakerne og de sikrede:

1. Selskapet skal gi forsikringstakerne skriftlig informasjon om vedtaket og om hva vedtaket innebærer for forsikringstakerne og de sikredes rettigheter og sikkerhet.
2. Dersom vedtaket innebærer endringer av betydning for forsikringstakerne eller de sikredes rettigheter eller for sikkerheten for deres krav, har forsikringstakerne rett til å si opp forsikringsavtalen uten kostnader. Selskapet skal gi forsikringstakerne skriftlig varsel om denne retten samt fastsette en rimelig frist for når oppsigelsen må være foretatt.

Etter at vedtak om avvikling eller oppløsning er godkjent, må tegning av nye og fornyelse av eldre forsikringer ikke finne sted.

Kredittilsynet trer i tingrettens sted ved anvendelsen av reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 16. Aksjeloven kapittel 16 får tilsvarende anvendelse på gjensidige selskaper.

§ 13-2. Plikt til å avvikle gjensidig selskap

Synker forsikringsbestanden i et gjensidig forsikringsselskap under det som er vedtektsfestet etter § 4-3 bokstav c, plikter styret straks og med høyst 14 dagers varsel å sammenkalle det selskapsorganet som har myndighet til å vedta avvikling av selskapet.

Blir avvikling ikke vedtatt, og er bestanden fortsatt for lav tre måneder etter at selskapsorganet holdt sitt møte, plikter styret å iverksette avvikling. Tegning av nye og fornyelse av eldre forsikringer må ikke finne sted etter at avvikling er vedtatt eller iverksatt.

§ 13-3. Overdragelse av forsikringsbestanden

Avviklingsstyret kan inngå avtale med annet forsikringsselskap om overføring av hele forsi-

kringsbestanden. Avtalen må godkjennes av Kredittilsynet.

§ 13-4. Omdanning til annen selskapsform

Kontrakter inngått med forsikringsselskap før omdanning til annen selskapsform er også etter omdanningen bindende for forsikringsselskapet og dets medkontrahenter.

§ 13-5. Fusjon og fisjon

Et gjensidig forsikringsselskap kan overdra eiendeler, rettigheter og forpliktelser i sin helhet til et annet gjensidig forsikringsselskap mot at medlemmene blir medlemmer i det overtakende selskapet.

Kredittilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i aksjeloven § 13-15 og § 14-7, jf § 13-15. Reglene i aksjeloven kapitlene 13 og 14 og § 4-26 gjelder tilsvarende for gjensidige forsikringsselskaper.

Kapittel 14. Utenlandske forsikringsselskapers virksomhet i Norge

§ 14-1. Filial av utenlandsk selskap

Utenlandsk forsikringsselskap kan drive forsikringsvirksomhet i Norge gjennom filial. Bestemmelsene i kapittel 4, 5 og 13 og §§ 6-3, 6-4, 6-5 og 11-2 gjelder ikke for filialer av utenlandske selskaper.

Tillatelse etter første ledd kan kun gis utenlandsk forsikringsselskap som har tillatelse i sitt hjemland til å drive forsikringsvirksomhet og som er underlagt betryggende tilsyn der. Før forsikringsselskapet starter sin virksomhet i Norge gjennom filial, skal det være etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i forsikringsselskapets hjemland og Kredittilsynet.

Et utenlandsk selskap som i sitt hjemland ikke oppfyller kravene i § 1-3, kan opprette flere filialer i Norge i samsvar med § 1-3. Disse må hver for seg oppfylle vilkårene i §§ 14-2 til 14-8. Selskap som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og som driver virksomhet i Norge som skadeforsikringsselskap, kan også overta kredittforsikringer.

§ 14-2. Generalagent

Selskapet skal utpeke en fullmektig (generalagent) til å lede filialen her i riket. Generalagenten

representerer selskapet utad, og har fullmakt til å forplikte selskapet overfor tredjemann, og til å motta søksmål på selskapets vegne. Generalagenten skal være bosatt her i riket.

Et selskap må kun ha én generalagent innenfor hver av de forsikringsbransjer som etter § 1-3, jf. § 14-1 tredje ledd, må drives i separate filialer. En generalagent kan imidlertid benytte underagenter.

Et norsk selskap med begrenset ansvar kan være generalagent hvis samtlige styremedlemmer er bosatt her i riket. Et selskap av en annen art kan være generalagent hvis alle ansvarlige deltakere er bosatt her i riket.

§ 14-3. Norsk rett

Dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, skal det utenlandske selskapet i alle rettsforhold som springer ut av filialens virksomhet, være underkastet norsk rett og norske domstolars avgjørelser. Selskapet har verneting der filialen har forretningssted.

§ 14-4. Kapitalkrav i skadeforsikring

Et utenlandsk skadeforsikringsselskap med filial i Norge skal her i riket være i besittelse av en kapital bestemt etter regler gitt av Kongen.

§ 14-5. Kapitalkrav i livsforsikring

Et utenlandsk livsforsikringsselskap med filial i Norge skal her i riket være i besittelse av en kapital beregnet etter reglene i §§ 9-15, 9-16 og 9-25. Kongen kan gi regler om minstekrav til kapital her i riket.

§ 14-6. Deponering, offentlig administrasjon, avvikling

Den kapital som et utenlandsk forsikringsselskap etter §§ 14-4 og 14-5 skal ha her i riket, skal deponeres i norsk bank og forvaltes etter de regler som gjelder for tilsvarende norsk forsikringsselskap. Vedkommende bank er ansvarlig for at kapitalen ikke frigis eller utbetales uten Kredittilsynets samtykke.

Dersom det utenlandske selskap kommer under insolvensbehandling i sitt hjemland, eller dersom Kredittilsynet ellers har grunn til å tro at selskapet ikke vil komme til å oppfylle sine forpliktelser etter forsikringsavtaler inngått gjennom filialen i Norge etter hvert som de forfaller, gjelder lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finans-

institusjoner kapitlene 3 og 4 tilsvarende så langt de passer for selskapets kapital her i riket.

Ved nedleggelse av filialen kan det deponerte beløp ikke frigis før selskapet har dekket alle sine kjente forpliktelser etter forsikringsavtaler inngått gjennom filialen. Før beløpet frigis, skal det innrykkes i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon en oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg innen en av Kredittilsynet fastsatt frist.

Reglene i denne paragrafen gjelder ikke for selskap som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Kongen kan gi nærmere regler om deponering, om nedleggelse av filial og om fremgangsmåten ved insolvensbehandling fra selskap med hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde som utøver virksomhet gjennom filial i Norge.

§ 14-7. *Konsesjonssøknad*

I tillegg til det som følger av kapittel 2, skal konsesjonssøknaden for en utenlandsk filial være bilagt:

- a) Bevis for at den valgte representant er i besittelse av de i § 14-2 nevnte egenskaper.
- b) Offisiell bekreftelse på at selskapet er lovlig stiftet i sitt hjemland med opplysninger om hvor lenge det har drevet den anmeldte virksomhet i sitt hjemland, og om hjemlandets tilsynsmyndigheter i de siste tre år har hatt bemerkninger til den måte forsikringsvirksomheten er utøvet.
- c) Selskapets regnskaper og årsberetninger for de tre siste regnskapsår.
- d) En erklæring fra selskapets øverste organ om at det forplikter seg til å underkaste seg norsk rett og norske domstolars avgjørelser for de rettsforhold som oppstår av forsikringsvirksomheten i Norge.
- e) Den originale fullmakt for generalagenten. I fullmakten skal det stå at generalagenten er rettet vedkommende også til å motta søksmål for norske domstoler.
- f) Et eksemplar av selskapets vedtekter.
- g) En fortegnelse over selskapets styremedlemmer.
- h) Erklæring om at selskapet er villig til å oppfylle kapitalkravene.

Ovennevnte bilag kan av Kredittilsynet kreves oversatt til norsk av godkjent translatør.

Filialen skal meldes til Foretaksregisteret etter reglene som gjelder for anmeldelse av utenlandsk foretak.

Kongen kan i forskrift fastsette i hvilken utstrekning bestemmelsene i denne paragrafen og bestemmelsene i kapittel 2 skal gjelde for selskap som har sitt hovedsete i en annen stat innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og fastsette nærmere regler for slike selskapers virksomhet i Norge.

§ 14-8. *Oppnevning av ny generalagent*

Taper generalagenten noen av de i § 14-2 foreskrevne egenskaper, eller blir han av noen grunn ute av stand til å utøve sitt verv, eller opphører han å fungere som generalagent, skal Kredittilsynet utpeke en annen til på selskapets vegne å motta søksmål, og for øvrig lovlig representere selskapet med hensyn til allerede inngåtte forpliktelser. Denne fungerer inntil hindringen for representanten er opphørt, eller Kredittilsynet har godkjent en annen representant. Kredittilsynet sørger for å kunngjøre dette i Norsk Lysingsblad. Inntil dette er kunngjort, skal enhver forsikringstaker ha rett til å betale forfalt forsikringspremie til Kredittilsynet.

Kapittel 15. Unntaksbestemmelser

§ 15-1. *Stat*

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på ordninger som styres av staten. Kongen kan likevel fastsette at denne lov helt eller delvis skal gjelde for Norges Banks pensjonskasse.

§ 15-2. *Husdyrforsikring*

Med unntak av § 2-1 kommer denne lovens bestemmelser ikke til anvendelse på forsikring av husdyr administrert av slakterier eller meierier. De skal imidlertid årlig sende inn oppgave over virksomheten til Kredittilsynet. Kredittilsynet kan, hvis det er påkrevet av hensyn til forsikringstakerne, bestemme at også disse ordninger skal være undergitt denne lov helt eller delvis.

§ 15-3. *Begravelseskasser og hjelpekasser*

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på begravelseskasser og hjelpekasser som yter en maksimumsstøtte lik folketrygdens grunnbeløp. Disse innretninger kan imidlertid av Kredittilsynet pålegges å sende oppgave om sin virksomhet til Kredittilsynet. Kredittilsynet kan, hvis det er påkrevet av hensyn til de berettigede til

ytelsene, bestemme at også disse ordninger skal være undergitt denne lov helt eller delvis.

§ 15-4. Mindre gjensidige forsikringsselskaper

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for mindre gjensidige forsikringsselskaper.

§ 15-5. Sjøtrygdslag

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på forsikringsforeninger som går inn under lov 3. juli 1953 nr. 2 om sjøtrygdslag.

§ 15-6. Gjenforsikring

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for selskaper som bare driver gjenforsikringsvirksomhet.

§ 15-7. Krigsrisiko til sjøs

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for selskaper som bare driver forsikring av krigsrisiko til sjøs.

§ 15-8. Andre unntak

Bestemmelsene i § 3-5 og § 5-1 første ledd gjelder ikke for forsikringsselskaper som ifølge sine vedtekter bare kan overta direkte forsikring for en nærmere angitt krets av forsikringstakere, og eventuelt gjenforsikring i tillegg. Kongen kan for slike selskaper gjøre unntak også fra andre av lovens bestemmelser.

Kredittilsynet avgjør i tvilstilfelle om et selskap faller inn under første ledd.

Også ellers kan Kongen unnta enkelte selskaper fra deler av loven når særlige hensyn gjør seg gjeldende.

Kapittel 16. Straffebestemmelser

§ 16-1. Straffeansvar

Tillits- eller tjenestemenn i institusjoner som er underlagt denne lov og som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven eller som overtrer ellers gjeldende regelverk for virksomheten eller som medvirker til dette, straffes med bøter, eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

Hvis et pålegg av tilsynet ikke blir etterkommet, kan vedkommende departement bestemme at de

personer og/eller den institusjon, institusjonens morselskap eller morselskapet i det konsern institusjonen er en del av, som skal oppfylle pålegget, skal betale en daglig løpende mulkt til forholdet er rettet. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kapittel 17. Ikrafttredelses- og overgangsregler

§ 17-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet.

Foretak som driver virksomhet som omfattes av loven her når den trer i kraft, må oppfylle lovens krav innen ett år etter ikrafttredelsen. Eksisterende pensjonskasser må søke om konsesjon innen den nevnte fristen. Det samme gjelder for unntak fra lovens bestemmelser.

§ 17-2. Overgangsregler

Departementet kan gi nærmere overgangsregler for foretak som driver virksomhet som omfattes av loven her når den trer i kraft.

Forskrifter gitt i medhold av lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet gjelder inntil noe annet er bestemt.

§ 17-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 3. juli 1953 nr. 2 om sjøtrygdslag skal § 2 annet ledd første punktum lyde:

Kongen kan fastsette at eit ymsesidig sjøtrygdslag skal gå inn under forsikringsloven når det trengst etter den verksemd laget driv.

2. I lov 17. juli 1953 nr. 2 om erstatning for krigsskade på eiendom og interesse gjøres følgende endringer:

§ 25 første ledd annet punktum skal lyde:

Om og på hvilke betingelser den tvungne trygd skal gjelde bygninger som er brannforsikret i utenlandsk forsikringsinnretning som ikke har rett til å drive forsikringsvirksomhet her i riket etter forsikringsloven, bestemmes i vedtektene.

§ 30 første ledd annet punktum skal lyde:

Om og på hvilke betingelser den tvungne trygd skal gjelde løssøre som er brannforsikret i utenlandsk forsikringsinnretning som ikke har rett til å drive forsikringsvirksomhet her i riket etter forsikringsloven, bestemmes i vedtektene.

3. I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (kredittilsynsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd nytt nr. 16 skal lyde:

16. innskuddspensjonsforetak,

Nåværende nr. 16 blir nytt nr. 18.

§ 9 femte ledd skal lyde:

De bekjentgjørelser som Kredittilsynet innsender til Norsk Lysingsblad i medhold av forsikringsloven, betales av vedkommende forsikringsselskap.

4. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 3-13 nr. 6 første punktum skal lyde:

6. Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger om fødselsnummer for personlig skattyter eller organisasjonsnummer for upersonlig skattyter, navn, adresse, den fastsatte nettoformue og nettoinntekt, skatter og avgifter kan gis til finansinstitusjoner (jf. finansieringsvirksomhetsloven), forsikringsvirksomhet (jf. forsikringsloven) og kredittopplysningsvirksomhet.

§ 6-11 nr. 4 første punktum skal lyde:

4. Bestemmelsene i nr. 1-3 gjelder tilsvarende for sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som har utstedt grunnfondsbevis, jf. sparebankloven § 2 annet ledd, forsikringsloven § 4-2 annet ledd og finansieringsvirksomhetsloven og for selskaper og sammenslutninger der medlemmene har begrenset ansvar og som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, unntatt
 - a) forbruksforeninger og andre foreninger og lag som skattlegges etter katteloven §§ 10-50 og 10-51 og
 - b) boligselskaper hvor andelshaverne lignes etter skatteloven § 7-3.
5. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) skal § 230 annet ledd første punktum lyde:

Vitner som har taushetsplikt etter sparebankloven § 21, forretningsbankloven § 18, forsikringsloven § 1-6, finansieringsvirksomhetsloven § 3-14, verdipapirhandelsoven § 9-8 eller verdipapirregisterloven § 8-1, plikter å gi forklaring til politiet om forhold som omfattes av taushetsplikten eller taushetsplikt etter avtale.

6. I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. selskap eller annen institusjon som omfattes av forsikringsloven,

§ 2a-17 annet til fjerde ledd skal lyde:

Konsernstyret står for forvaltningen av de foretak som inngår i konserngruppen. Konsernstyret skal velges ved likelydende vedtak fattet av de organer som velger styre i de enkelte foretakene. Konsernstyret skal sammensettes i samsvar med sparebankloven § 14 og forsikringsloven § 5-1. Konsernstyret skal ha den kompetansen og det ansvar som tilligger styret etter sparebankloven, forsikringsloven og annet regelverk. Reglene om styrets saksbehandling i både sparebankloven og forsikringsloven får anvendelse. Det skal føres egen styreprotokoll for hvert av de foretak som inngår i konserngruppen.

Sparebank og gjensidig forsikringsselskap som inngår i konserngruppe skal ha et virksomhetsstyre på minst tre medlemmer. Virksomhetsstyret har til formål å bidra til at forvaltningen av konserngruppen ikke utøves slik at den kommer i strid med vedkommende foretaks interesser. Virksomhetsstyret velges av det organ som etter sparebankloven og forsikringsloven velger styre. I saker av vesentlig betydning for det enkelte foretak skal konsernstyret innhente virksomhetsstyrets uttalelse før konsernstyret treffer en beslutning. Virksomhetsstyret kan uttale seg om andre saker av betydning for foretaket. Konsernstyret skal utarbeide forslag til instruks, herunder delegasjon, til virksomhetsstyrene. Instruksen skal vedtas av det organ som velger styret og godkjennes av Kredittilsynet.

Konsernsjefen ansettes av konsernstyret og skal ha den kompetanse og det ansvar i hvert enkelt foretak som tilligger daglig leder etter sparebankloven, forsikringsloven og annet regelverk. Sparebankloven § 17 første ledd nr. 2 gjelder ikke.

§ 2-20 fjerde ledd skal lyde:

Selskap som opprettes ved omdannelse av et gjensidig forsikringsselskap betraktes som forsi-

kringsaksjeselskap eller som forsikringsallmennaksjeselskap i forhold til forsikringsloven.

§ 3-1 annet ledd nr. 2 skal lyde:

2. selskap eller annen institusjon som omfattes av forsikringsloven,

7. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 5-30 fjerde ledd skal lyde:

(4) Som inntekt vunnet ved virksomhet regnes også midler overført fra premiefond i medhold av lov om foretakspensjon §§ 10-4 og 15-3 tredje ledd siste punktum og midler overført fra innskuddsfond i medhold av innskuddspensjonsloven §§ 9-4 og 13-3 annet ledd. Tilsvarende gjelder for midler overført fra premiefond i en kommunal pensjonsordning i medhold av forsikringsloven § 10-12.

§ 6-40 femte ledd bokstav a skal lyde:

a. renter som sparebank og gjensidige forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak har utbetalt på grunnfondsbevis, jf. lov om sparebanker § 2 annet ledd, forsikringsloven § 4-2 annet ledd og finansieringsvirksomhetsloven,

8. I lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) skal § 1 annet ledd bokstav e) lyde:

e) pensjonsinnretning som omfattes av forsikringsloven.

9. I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-2 annet ledd første punktum skal lyde:

(2) Pensjonsordning kan også opprettes i pensjonskasse som er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av forsikringsloven.

§ 3-4 annet ledd skal lyde:

(2) Forsikringsloven kapittel 11 gjelder ved flytting til pensjonsordningen av premiereserve og andre midler knyttet til fripolise for opptjent pensjon.

§ 4-9 femte ledd første punktum skal lyde:

(5) Midlene knyttet til en fripolise kan overføres til annet livsforsikringsselskap eller pensjonskasse etter reglene i forsikringsloven kapittel 11.

§ 4-11 tredje ledd skal lyde:

(3) I regelverket for en pensjonsordning som har regler om medregning, skal det fastsettes som vilkår for medregning at midler knyttet til pensjon opptjent på grunnlag av tidligere tjenestetid i annet foretak blir overført til pensjonsordningen etter reglene i forsikringsloven kapittel 11.

10. I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) skal § 2-2 første ledd lyde:

(1) Pensjonsordning etter loven her kan opprettes ved avtale med institusjon som har tillatelse til å drive virksomhet her i riket som bank, livsforsikringsselskap, pensjonskasse, innskuddspensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond.

11. I lov 1. april 2005 nr. 14 om europeiske selskaper skal § 7 annet ledd annet punktum bokstav c lyde:

c) forsikringsloven § 3-6 første ledd,

Vedlegg 2**Pensjonskassedirektivet**

Directive 2003/41/EC of the European Parliament and of the Council of 3 June 2003 on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Article 47 (2), Article 55 and Article 95 (1) thereof,

Having regard to the proposal from the Commission¹,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee²,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty³,

Whereas:

- (1) A genuine internal market for financial services is crucial for economic growth and job creation in the Community.
- (2) Major achievements have already been made in the establishment of this internal market, allowing financial institutions to operate in other Member States and ensuring a high level of protection for the consumers of financial services.
- (3) The communication from the Commission "Implementing the framework for financial markets: action plan" identifies a series of actions that are needed in order to complete the internal market for financial services, and the

European Council, at its meeting in Lisbon on 23 and 24 March 2000, called for the implementation of this action plan by 2005.

- (4) The action plan for financial services stresses as an urgent priority the need to draw up a directive on the prudential supervision of institutions for occupational retirement provision, as these institutions are major financial institutions which have a key role to play in ensuring the integration, efficiency and liquidity of the financial markets, but they are not subject to a coherent Community legislative framework allowing them to benefit fully from the advantages of the internal market.
- (5) Since social-security systems are coming under increasing pressure, occupational retirement pensions will increasingly be relied on as a complement in future. Occupational retirement pensions should therefore be developed, without, however, calling into question the importance of social-security pension systems in terms of secure, durable and effective social protection, which should guarantee a decent standard of living in old age and should therefore be at the centre of the objective of strengthening the European social model.
- (6) This Directive thus represents a first step on the way to an internal market for occupational retirement provision organised on a European scale. By setting the "prudent person" rule as the underlying principle for capital investment and making it possible for institutions to operate across borders, the redirection of savings into the sector of occupational retirement provision is encouraged, thus contributing to economic and social progress.
- (7) The prudential rules laid down in this Directive are intended both to guarantee a high degree of security for future pensioners through the imposition of stringent supervisory standards, and to clear the way for the efficient

¹ OJ C 96 E, 27.3.2001, p. 136

² OJ C 155, 29.5.2001, p. 26

³ Opinion of the European Parliament of 4 July 2001 (OJ C 65 E, 14.3.2002, p. 135), Council common position of 5 November 2002 (not yet published in the Official Journal) and decision of the European Parliament of 12 March 2003 (not yet published in the Official Journal) and decision of the Council of 13 May 2003

management of occupational pension schemes.

- (8) Institutions which are completely separated from any sponsoring undertaking and which operate on a funded basis for the sole purpose of providing retirement benefits should have freedom to provide services and freedom of investment, subject only to coordinated prudential requirements, regardless of whether these institutions are considered as legal entities.
- (9) In accordance with the principle of subsidiarity, Member States should retain full responsibility for the organisation of their pension systems as well as for the decision on the role of each of the three "pillars" of the retirement system in individual Member States. In the context of the second pillar, they should also retain full responsibility for the role and functions of the various institutions providing occupational retirement benefits, such as industry-wide pension funds, company pension funds and life-assurance companies. This Directive is not intended to call this prerogative into question.
- (10) National rules concerning the participation of self-employed persons in institutions for occupational retirement provision differ. In some Member States, institutions for occupational retirement provision can operate on the basis of agreements with trade or trade groups whose members act in a self-employed capacity or directly with self-employed and employed persons. In some Member States a self-employed person can also become a member of an institution when the self-employed person acts as employer or provides his professional services to an undertaking. In some Member States self-employed persons cannot join an institution for occupational retirement provision unless certain requirements, including those imposed by social and labour law, are met.
- (11) Institutions managing social-security schemes, which are already coordinated at Community level, should be excluded from the scope of this Directive. Account should nevertheless be taken of the specificity of institutions which, in a single Member State, manage both social-security schemes and occupational pension schemes.
- (12) Financial institutions which already benefit from a Community legislative framework should in general be excluded from the scope of this Directive. However, as these institutions may also in some cases offer occupational pension services, it is important to ensure that this Directive does not lead to distortions of competition. Such distortions may be avoided by applying the prudential requirements of this Directive to the occupational pension business of life-assurance companies. The Commission should also carefully monitor the situation in the occupational pensions market and assess the possibility of extending the optional application of this Directive to other regulated financial institutions.
- (13) When aiming at ensuring financial security in retirement, the benefits paid by institutions for occupational retirement provision should generally provide for the payment of a lifelong pension. Payments for a temporary period or a lump sum should also be possible.
- (14) It is important to ensure that older and disabled people are not placed at risk of poverty and can enjoy a decent standard of living. Appropriate cover for biometrical risks in occupational pension arrangements is an important aspect of the fight against poverty and insecurity among elderly people. When setting up a pension scheme, employers and employees, or their respective representatives, should consider the possibility of the pension scheme including provisions for the coverage of the longevity risk and occupational disability risks as well as provision for surviving dependants.
- (15) Giving Member States the possibility to exclude from the scope of national implementing legislation institutions managing schemes which together have less than 100 members in total can facilitate supervision in some Member States, without undermining the proper functioning of the internal market in this field. However, this should not undermine the right of such institutions to appoint for the management of their investment portfolio and the custody of their assets investment managers and custodians established in another Member State and duly authorised.
- (16) Institutions such as "Unterstützungskassen" in Germany, where the members have no le-

gal rights to benefits of a certain amount and where their interests are protected by a compulsory statutory insolvency insurance, should be excluded from the scope of the Directive.

- (17) In order to protect members and beneficiaries, institutions for occupational retirement provision should limit their activities to the activities, and those arising therefrom, referred to in this Directive.
- (18) In the event of the bankruptcy of a sponsoring undertaking, a member faces the risk of losing both his/her job and his/her acquired pension rights. This makes it necessary to ensure that there is a clear separation between that undertaking and the institution and that minimum prudential standards are laid down to protect members.
- (19) Institutions for occupational retirement provision operate and are supervised with significant differences in Member States. In some Member States, supervision can be exercised not only over the institution itself but also over the entities or companies which are authorised to manage these institutions. Member States should be able to take such specificity into account as long as all the requirements laid down in this Directive are effectively met. Member States should also be able to allow insurance entities and other financial entities to manage institutions for occupational retirement provision.
- (20) Institutions for occupational retirement provision are financial service providers which bear a heavy responsibility for the provision of occupational retirement benefits and therefore should meet certain minimum prudential standards with respect to their activities and conditions of operation.
- (21) The huge number of institutions in certain Member States means a pragmatic solution is necessary as regards prior authorisation of institutions. However, if an institution wishes to manage a scheme in another Member State, a prior authorisation granted by the competent authority of the home Member State should be required.
- (22) Each Member State should require that every institution located in its territory draw up annual accounts and annual reports taking into account each pension scheme operated by the institution and, where applicable, annual accounts and annual reports for each pension scheme. The annual accounts and annual reports, reflecting a true and fair view of the institution's assets, liabilities and financial position, taking into account each pension scheme operated by an institution, and duly approved by an authorised person, are an essential source of information for members and beneficiaries of a scheme and the competent authorities. In particular, they enable the competent authorities to monitor the financial soundness of an institution and assess whether the institution is able to meet all its contractual obligations.
- (23) Proper information for members and beneficiaries of a pension scheme is crucial. This is of particular relevance for requests for information concerning the financial soundness of the institution, the contractual rules, the benefits and the actual financing of accrued pension entitlements, the investment policy and the management of risks and costs.
- (24) The investment policy of an institution is a decisive factor for both security and affordability of occupational pensions. The institutions should therefore draw up and, at least every three years, review a statement of investment principles. It should be made available to the competent authorities and on request also to members and beneficiaries of each pension scheme.
- (25) To fulfil their statutory function, the competent authorities should be provided with adequate rights to information and powers of intervention with respect to institutions and the persons who effectively run them. Where an institution for occupational retirement provision has transferred functions of material importance such as investment management, information technology or accounting to other companies (outsourcing), it should be possible for the rights to information and powers of intervention to be enlarged so as to cover these outsourced functions in order to check whether those activities are carried out in accordance with the supervisory rules.
- (26) A prudent calculation of technical provisions is an essential condition to ensure that obliga-

tions to pay retirement benefits can be met. Technical provisions should be calculated on the basis of recognised actuarial methods and certified by qualified persons. The maximum interest rates should be chosen prudently according to any relevant national rules. The minimum amount of technical provisions should both be sufficient for benefits already in payment to beneficiaries to continue to be paid and reflect the commitments that arise out of members' accrued pension rights.

- (27) Risks covered by institutions vary significantly from one Member State to another. Home Member States should therefore have the possibility of making the calculation of technical provisions subject to additional and more detailed rules than those laid down in this Directive.
- (28) Sufficient and appropriate assets to cover the technical provisions protect the interests of members and beneficiaries of the pension scheme if the sponsoring undertaking becomes insolvent. In particular in cases of cross-border activity, the mutual recognition of supervisory principles applied in Member States requires that the technical provisions be fully funded at all times.
- (29) If the institution does not work on a cross-border basis, Member States should be able to permit underfunding provided that a proper plan is established to restore full funding and without prejudice to the requirements of Council Directive 80/987/EEC of 20 October 1980 on the approximation of the laws of the Member States relating to the protection of employees in the event of the insolvency of their employer⁴
- (30) In many cases, it could be the sponsoring undertaking and not the institution itself that either covers any biometric risk or guarantees certain benefits or investment performance. However, in some cases, it is the institution itself which provides such cover or guarantees and the sponsor's obligations are generally exhausted by paying the necessary contributions. In these circumstances, the products offered are similar to those of life-as-

surance companies and the institutions concerned should hold at least the same additional own funds as life-assurance companies.

- (31) Institutions are very long-term investors. Redemption of the assets held by these institutions cannot, in general, be made for any purpose other than providing retirement benefits. Furthermore, in order to protect adequately the rights of members and beneficiaries, institutions should be able to opt for an asset allocation that suits the precise nature and duration of their liabilities. These aspects call for efficient supervision and an approach towards investment rules allowing institutions sufficient flexibility to decide on the most secure and efficient investment policy and obliging them to act prudently. Compliance with the "prudent person" rule therefore requires an investment policy geared to the membership structure of the individual institution for occupational retirement provision.
- (32) Supervisory methods and practices vary among Member States. Therefore, Member States should be given some discretion on the precise investment rules that they wish to impose on the institutions located in their territories. However, these rules must not restrict the free movement of capital, unless justified on prudential grounds.
- (33) As very long-term investors with low liquidity risks, institutions for occupational retirement provision are in a position to invest in non-liquid assets such as shares as well as in risk capital markets within prudent limits. They can also benefit from the advantages of international diversification. Investments in shares, risk capital markets and currencies other than those of the liabilities should therefore not be restricted except on prudential grounds.
- (34) However, if the institution works on a cross-border basis, it may be asked by the competent authorities of the host Member State to apply limits for investment in shares and similar assets not admitted to trading on a regulated market, in shares and other instruments issued by the same undertaking or in assets denominated in non-matching currencies provided such rules also apply to institutions located in the host Member State.

⁴ OJ L 283, 28.10.1980, p. 23. Directive as last amended by Directive 2002/74/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 270, 8.10.2002, p. 10)

- (35) Restrictions regarding the free choice by institutions of approved as set managers and custodians limit competition in the internal market and should therefore be eliminated.
- (36) Without prejudice to national social and labour legislation on the organisation of pension systems, including compulsory membership and the outcomes of collective bargaining agreements, institutions should have the possibility of providing their services in other Member States. They should be allowed to accept sponsorship from undertakings located in other Member States and to operate pension schemes with members in more than one Member State. This would potentially lead to significant economies of scale for these institutions, improve the competitiveness of the Community industry and facilitate labour mobility. This requires mutual recognition of prudential standards. Proper enforcement of these prudential standards should be supervised by the competent authorities of the home Member State, unless specified otherwise.
- (37) The exercise of the right of an institution in one Member State to manage an occupational pension scheme contracted in another Member State should fully respect the provisions of the social and labour law in force in the host Member State insofar as it is relevant to occupational pensions, for example the definition and payment of retirement benefits and the conditions for transferability of pension rights.
- (38) When a scheme is ring-fenced, the provisions of this Directive apply individually to that scheme.
- (39) It is important to make provision for cooperation between the competent authorities of the Member States for supervisory purposes and between those authorities and the Commission for other purposes. For the purposes of carrying out their duties and of contributing to the consistent and timely implementation of this Directive, competent authorities should provide each other with the information necessary to apply the provisions of the Directive. The Commission has indicated its intention to set up a committee of supervisors in order to encourage cooperation, coordination and exchanges of views between national competent authorities, and to promote the consistent implementation of this Directive.
- (40) Since the objective of the proposed action, namely to create a Community legal framework covering institutions for occupational retirement provision, cannot be sufficiently achieved by the Member States and can therefore, by reason of the scale and effects of the action, be better achieved by the Community, the Community may adopt measures, in accordance with the principle of subsidiarity as set out in Article 5 of the Treaty. In accordance with the principle of proportionality as set out in that Article, this Directive does not go beyond what is necessary in order to achieve that objective,

HAVE ADOPTED THE FOLLOWING DIRECTIVE:

Article 1

Subject

This Directive lays down rules for the taking-up and pursuit of activities carried out by institutions for occupational retirement provision

Article 2

Scope

1. This Directive shall apply to institutions for occupational retirement provision. Where, in accordance with national law, institutions for occupational retirement provision do not have legal personality, Member States shall apply this Directive either to those institutions or, subject to paragraph 2, to those authorised entities responsible for managing them and acting on their behalf .

2. This Directive shall not apply to:

- (a) institutions managing social-security schemes which are covered by Regulation (EEC) No 1408/71⁵ and Regulation (EEC) No 574/72⁶;
- (b) institutions which are covered by Directive 73/239/EEC⁷, Directive 85/611/EEC⁸, Directive 93/22/EEC⁹, Directive 2000/12/EC¹⁰ and Directive 2002/83/EC¹¹;

⁵ Council Regulation (EEC) No 1408/71 of 14 June 1971 on the application of social-security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community (OJ L 149, 5.7.1971, p. 2). Regulation as last amended by Regulation (EC) No 1386/2001 of the European Parliament and of the Council (OJ L 187, 10.7.2001, p. 1)

- (c) institutions which operate on a pay-as-you-go basis;
- (d) institutions where employees of the sponsoring undertakings have no legal rights to benefits and where the sponsoring undertaking can redeem the assets at any time and not necessarily meet its obligations for payment of retirement benefits;
- (e) companies using book-reserve schemes with a view to paying out retirement benefits to their employees.

Article 3

Application to institutions operating social-security schemes

Institutions for occupational retirement provision which also operate compulsory employment-related pension schemes which are considered to be social-security schemes covered by Regulations (EEC) No 1408/71 and (EEC) No 574/72 shall be covered by this Directive in respect of their non-compulsory occupational retirement provision business. In that case, the liabilities and the corresponding assets shall be ring-fenced and it shall not be possible to transfer them to the compulsory pension schemes which are considered as social-security schemes or vice versa.

Article 4

Optional application to institutions covered by Directive 2002/83/EC

Home Member States may choose to apply the provisions of Articles 9 to 16 and Articles 18 to 20 of this Directive to the occupational-retirement-provi-

sion business of insurance undertakings which are covered by Directive 2002/83/EC. In that case, all assets and liabilities corresponding to the said business shall be ring-fenced, managed and organised separately from the other activities of the insurance undertakings, without any possibility of transfer.

In such case, and only as far as their occupational retirement provision business is concerned, insurance undertakings shall not be subject to Articles 20 to 26, 31 and 36 of Directive 2002/83/EC.

The home Member State shall ensure that either the competent authorities, or the authorities responsible for supervision of insurance undertakings covered by Directive 2002/83/EC, as part of their supervisory work, verify the strict separation of the relevant occupational retirement provision business.

Article 5

Small pension institutions and statutory schemes

With the exception of Article 19, Member States may choose not to apply this Directive, in whole or in part, to any institution located in their territories which operates pension schemes which together have less than 100 members in total. Subject to Article 2(2), such institutions should nevertheless be given the right to apply this Directive on a voluntary basis. Article 20 may be applied only if all the other provisions of this Directive apply.

Member States may choose not to apply Articles 9 to 17 to institutions where occupational retirement provision is made under statute, pursuant to legislation, and is guaranteed by a public authority. Article 20 may be applied only if all the other provisions of this Directive apply.

Article 6

Definitions

For the purposes of this Directive:

- (a) "institution for occupational retirement provision", or "institution", means an institution, irrespective of its legal form, operating on a funded basis, established separately from any

⁶ Council Regulation (EEC) No 574/72 of 21 March 1972 fixing the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social-security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community (OJ L 74, 27.3.1972, p. 1). Regulation as last amended by Commission Regulation (EC) No 410/2002 (OJ L 62, 5.3.2002, p. 17)

⁷ First Council Directive 73/239/EEC of 24 July 1973 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking-up and pursuit of the business of direct insurance other than life assurance (OJ L 228, 16.8.1973, p. 3). Directive as last amended by Directive 2002/13/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 77, 20.3.2002, p. 17)

⁸ Council Directive 85/611/EEC of 20 December 1985 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS) (OJ L 375, 31.12.1985, p. 3). Directive as last amended by Directive 2001/108/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 41, 13.2.2002, p. 35)

⁹ Council Directive 93/22/EEC of 10 May 1993 on investment services in the securities field (OJ L 141, 11.6.1993, p. 27). Directive as last amended by Directive 2000/64/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 290, 17.11.2000, p. 27)

¹⁰ Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council of 20 March 2000 relating to the taking-up and pursuit of the business of credit institutions (OJ L 126, 26.5.2000, p. 1). Directive as amended by Directive 2000/28/EC (OJ L 275, 27.10.2000, p. 37)

¹¹ Directive 2002/83/EC of the European Parliament and of the Council of 5 November 2002 concerning life assurance (OJ L 345, 19.12.2002, p. 1)

sponsoring undertaking or trade for the purpose of providing retirement benefits in the context of an occupational activity on the basis of an agreement or a contract agreed:

- individually or collectively between the employer(s) and the employee(s) or their respective representatives, or
- with self-employed persons, in compliance with the legislation of the home and host Member States,

and which carries out activities directly arising therefrom;

- (b) "pension scheme" means a contract, an agreement, a trust deed or rules stipulating which retirement benefits are granted and under which conditions;
- (c) "sponsoring undertaking" means any undertaking or other body, regardless of whether it includes or consists of one or more legal or natural persons, which acts as an employer or in a self-employed capacity or any combination thereof and which pays contributions into an institution for occupational retirement provision;
- (d) "retirement benefits" means benefits paid by reference to reaching, or the expectation of reaching, retirement or, where they are supplementary to those benefits and provided on an ancillary basis, in the form of payments on death, disability, or cessation of employment or in the form of support payments or services in case of sickness, indigence or death. In order to facilitate financial security in retirement, these benefits usually take the form of payments for life. They may, however, also be payments made for a temporary period or as a lump sum
- (e) "member" means a person whose occupational activities entitle or will entitle him/her to retirement benefits in accordance with the provisions of a pension scheme;
- (f) "beneficiary" means a person receiving retirement benefits;
- (g) "competent authorities" means the national authorities designated to carry out the duties provided for in this Directive;
- (h) "biometrical risks" mean risks linked to death, disability and longevity;
- (i) "home Member State" means the Member State in which the institution has its registered office and its main administration or, if it does not have a registered office, its main administration;
- (j) "host Member State" means the Member State whose social and labour law relevant to the field

of occupational pension schemes is applicable to the relationship between the sponsoring undertaking and members.

Article 7

Activities of an institution

Each Member State shall require institutions located within its territory to limit their activities to retirement-benefit related operations and activities arising therefrom.

When, in accordance with Article 4, an insurance undertaking manages its occupational retirement provision business by ring-fencing its assets and liabilities, the ring-fenced assets and liabilities shall be restricted to retirement-benefit related operations and activities directly arising therefrom.

Article 8

Legal separation between sponsoring undertakings and institutions for occupational retirement provision

Each Member State shall ensure that there is a legal separation between a sponsoring undertaking and an institution for occupational retirement provision in order that the assets of the institution are safeguarded in the interests of members and beneficiaries in the event of bankruptcy of the sponsoring undertaking.

Article 9

Conditions of operation

1. Each Member State shall, in respect of every institution located in its territory, ensure that:

- (a) the institution is registered in a national register by the competent supervisory authority or authorised; in the case of cross-border activities referred to in Article 20, the register shall also indicate the Member States in which the institution is operating;
- (b) the institution is effectively run by persons of good repute who must themselves have appropriate professional qualifications and experience or employ advisers with appropriate professional qualifications and experience;
- (c) properly constituted rules regarding the functioning of any pension scheme operated by the institution have been implemented and members have been adequately informed of these rules;

- (d) all technical provisions are computed and certified by an actuary or, if not by an actuary, by another specialist in this field, including an auditor, according to national legislation, on the basis of actuarial methods recognised by the competent authorities of the home Member State;
- (e) where the sponsoring undertaking guarantees the payment of the retirement benefits, it is committed to regular financing;
- (f) the members are sufficiently informed of the conditions of the pension scheme, in particular concerning:
 - (i) the rights and obligations of the parties involved in the pension scheme;
 - (ii) the financial, technical and other risks associated with the pension scheme;
 - (iii) the nature and distribution of those risks.

2. In accordance with the principle of subsidiarity and taking due account of the scale of pension benefits offered by the social-security regimes, Member States may provide that the option of longevity and disability cover, provision for surviving dependants and a guarantee of repayment of contributions as additional benefits be offered to members if employers and employees, or their respective representatives, so agree.

3. A Member State may make the conditions of operation of an institution located in its territory subject to other requirements, with a view to ensuring that the interests of members and beneficiaries are adequately protected.

4. A Member State may permit or require institutions located in its territory to entrust management of these institutions, in whole or in part, to other entities operating on behalf of those institutions.

5. In the case of cross-border activity as referred to in Article 20, the conditions of operation of the institution shall be subject to a prior authorisation by the competent authorities of the home Member State.

Article 10

Annual accounts and annual reports

Each Member State shall require that every institution located in its territory draw up annual accounts and annual reports taking into account each

pension scheme operated by the institution and, where applicable, annual accounts and annual reports for each pension scheme. The annual accounts and the annual reports shall give a true and fair view of the institution's assets, liabilities and financial position. The annual accounts and information in the reports shall be consistent, comprehensive, fairly presented and duly approved by authorised persons, according to national law.

Article 11

Information to be given to the members and beneficiaries

1. Depending on the nature of the pension scheme established, each Member State shall ensure that every institution located in its territory provides at least the information set out in this Article.

2. Members and beneficiaries and/or, where applicable, their representatives shall receive:

- (a) on request, the annual accounts and the annual reports referred to in Article 10, and, where an institution is responsible for more than one scheme, those relating to their particular pension scheme;
- (b) within a reasonable time, any relevant information regarding changes to the pension-scheme rules.

3. The statement of investment policy principles, referred to in Article 12, shall be made available to members and beneficiaries and/or, where applicable, to their representatives on request.

4. Each member shall also receive, on request, detailed and substantial information on:

- (a) the target level of the retirement benefits, if applicable;
- (b) the level of benefits in case of cessation of employment;
- (c) where the member bears the investment risk, the range of investment options, if applicable, and the actual investment portfolio as well as information on risk exposure and costs related to the investments;
- (d) the arrangements relating to the transfer of pension rights to another institution for occupational retirement provision in the event of termination of the employment relationship.

Members shall receive every year brief particulars of the situation of the institution as well as

the current level of financing of their accrued individual entitlements.

5. Each beneficiary shall receive, on retirement or when other benefits become due, the appropriate information on the benefits which are due and the corresponding payment options.

Article 12

Statement of investment policy principles

Each Member State shall ensure that every institution located in its territory prepares and, at least every three years, reviews a written statement of investment-policy principles. This statement is to be revised without delay after any significant change in the investment policy. Member States shall provide that this statement contains, at least, such matters as the investment risk measurement methods, the risk-management processes implemented and the strategic asset allocation with respect to the nature and duration of pension liabilities.

Article 13

Information to be provided to the competent authorities

Each Member State shall ensure that the competent authorities, in respect of any institution located in its territory, have the necessary powers and means:

- (a) to require the institution, the members of its board of directors and other managers or directors or persons controlling the institution to supply information about all business matters or forward all business documents;
- (b) to supervise relationships between the institution and other companies or between institutions, when institutions transfer functions to those other companies or institutions (outsourcing), influencing the financial situation of the institution or being in a material way relevant for effective supervision;
- (c) to obtain regularly the statement of investment-policy principles, the annual accounts and the annual reports, and all the documents necessary for the purposes of supervision. These may include documents such as:
 - (i) internal interim reports;
 - (ii) actuarial valuations and detailed assumptions;
 - (iii) asset-liability studies;

- (iv) evidence of consistency with the investment-policy principles;

- (v) evidence that contributions have been paid in as planned;

- (vi) reports by the persons responsible for auditing the annual accounts referred to in Article 10;

- (d) to carry out on-site inspections at the institution's premises and, where appropriate, on outsourced functions to check if activities are carried out in accordance with the supervisory rules.

Article 14

Powers of intervention and duties of the competent authorities

1. The competent authorities shall require every institution located in their territories to have sound administrative and accounting procedures and adequate internal control mechanisms.

2. The competent authorities shall have the power to take any measures including, where appropriate, those of an administrative or financial nature, either with regard to any institution located in their territories or against the persons running the institution, which are appropriate and necessary to prevent or remedy any irregularities prejudicial to the interests of the members and beneficiaries.

They may also restrict or prohibit the free disposal of the institution's assets when, in particular:

- a) the institution has failed to establish sufficient technical provisions in respect of the entire business or has insufficient assets to cover the technical provisions;
- b) the institution has failed to hold the regulatory own funds.

3. In order to safeguard the interests of members and beneficiaries, the competent authorities may transfer the powers which the persons running an institution located in their territories hold in accordance with the law of the home Member State wholly or partly to a special representative who is fit to exercise these powers.

4. The competent authorities may prohibit or restrict the activities of an institution located in their territories in particular if:

- (a) the institution fails to protect adequately the interests of members and beneficiaries;

- (b) the institution no longer fulfils the conditions of operation;
- (c) the institution fails seriously in its obligations under the rules to which it is subject;
- (d) in the case of cross-border activity, the institution does not respect the requirements of social and labour law of the host Member State relevant to the field of occupational pensions.

Any decision to prohibit the activities of an institution shall be supported by precise reasons and notified to the institution in question.

5. Member States shall ensure that decisions taken in respect of an institution under laws, regulations and administrative provisions adopted in accordance with this Directive are subject to the right to apply to the courts.

Article 15

Technical provisions

1. The home Member State shall ensure that institutions operating occupational pension schemes establish at all times in respect of the total range of their pension schemes an adequate amount of liabilities corresponding to the financial commitments which arise out of their portfolio of existing pension contracts.

2. The home Member State shall ensure that institutions operating occupational pension schemes, where they provide cover against biometric risks and/or guarantee either an investment performance or a given level of benefits, establish sufficient technical provisions in respect of the total range of these schemes.

3. The calculation of technical provisions shall take place every year. However, the home Member State may allow a calculation once every three years if the institution provides members and/or the competent authorities with a certification or a report of adjustments for the intervening years. The certification or the report shall reflect the adjusted development of the technical provisions and changes in risks covered.

4. The calculation of the technical provisions shall be executed and certified by an actuary or, if not by an actuary, by another specialist in this field, including an auditor, according to national legislation, on the basis of actuarial methods recognised by

the competent authorities of the home Member State, according to the following principles:

- a) the minimum amount of the technical provisions shall be calculated by a sufficiently prudent actuarial valuation, taking account of all commitments for benefits and for contributions in accordance with the pension arrangements of the institution. It must be sufficient both for pensions and benefits already in payment to beneficiaries to continue to be paid, and to reflect the commitments which arise out of members' accrued pension rights. The economic and actuarial assumptions chosen for the valuation of the liabilities shall also be chosen prudently taking account, if applicable, of an appropriate margin for adverse deviation;
- b) the maximum rates of interest used shall be chosen prudently and determined in accordance with any relevant rules of the home Member State. These prudent rates of interest shall be determined by taking into account:
 - the yield on the corresponding assets held by the institution and the future investment returns and/or
 - the market yields of high-quality or government bonds;
- c) the biometric tables used for the calculation of technical provisions shall be based on prudent principles, having regard to the main characteristics of the group of members and the pension schemes, in particular the expected changes in the relevant risks;
- d) the method and basis of calculation of technical provisions shall in general remain constant from one financial year to another. However, discontinuities may be justified by a change of legal, demographic or economic circumstances underlying the assumptions.

5. The home Member State may make the calculation of technical provisions subject to additional and more detailed requirements, with a view to ensuring that the interests of members and beneficiaries are adequately protected.

6. With a view to further harmonisation of the rules regarding the calculation of technical provisions which may be justified - in particular the interest rates and other assumptions influencing the level of technical provisions - the Commission shall, every two years or at the request of a Member State, issue a report on the situation concerning the development in cross-border activities.

The Commission shall propose any necessary measures to prevent possible distortions caused by different levels of interest rates and to protect the interest of beneficiaries and members of any scheme.

Article 16

Funding of technical provisions

1. The home Member State shall require every institution to have at all times sufficient and appropriate assets to cover the technical provisions in respect of the total range of pension schemes operated.

2. The home Member State may allow an institution, for a limited period of time, to have insufficient assets to cover the technical provisions. In this case the competent authorities shall require the institution to adopt a concrete and realisable recovery plan in order to ensure that the requirements of paragraph 1 are met again. The plan shall be subject to the following conditions:

- (a) the institution shall set up a concrete and realisable plan to re-establish the required amount of assets to cover fully the technical provisions in due time. The plan shall be made available to members or, where applicable, to their representatives and/or shall be subject to approval by the competent authorities of the home Member State;
- (b) in drawing up the plan, account shall be taken of the specific situation of the institution, in particular the asset/liability structure, risk profile, liquidity plan, the age profile of the members entitled to receive retirement benefits, start-up schemes and schemes changing from non-funding or partial funding to full funding;
- (c) in the event of termination of a pension scheme during the period referred to above in this paragraph, the institution shall inform the competent authorities of the home Member State. The institution shall establish a procedure in order to transfer the assets and the corresponding liabilities to another financial institution or a similar body. This procedure shall be disclosed to the competent authorities of the home Member State and a general outline of the procedure shall be made available to members or, where applicable, to their representatives in accordance with the principle of confidentiality.

3. In the event of cross-border activity as referred to in Article 20, the technical provisions shall at all

times be fully funded in respect of the total range of pension schemes operated. If these conditions are not met, the competent authorities of the home Member State shall intervene in accordance with Article 14. To comply with this requirement the home Member State may require ring-fencing of the assets and liabilities.

Article 17

Regulatory own funds

1. The home Member State shall ensure that institutions operating pension schemes, where the institution itself, and not the sponsoring undertaking, underwrites the liability to cover against biometric risk, or guarantees a given investment performance or a given level of benefits, hold on a permanent basis additional assets above the technical provisions to serve as a buffer. The amount thereof shall reflect the type of risk and asset base in respect of the total range of schemes operated. These assets shall be free of all foreseeable liabilities and serve as a safety capital to absorb discrepancies between the anticipated and the actual expenses and profits.

2. For the purposes of calculating the minimum amount of the additional assets, the rules laid down in Articles 27 and 28 of Directive 2002/83/EC shall apply.

3. Paragraph 1 shall, however, not prevent Member States from requiring institutions located in their territory to hold regulatory own funds or from laying down more detailed rules provided that they are prudentially justified.

Article 18

Investment rules

1. Member States shall require institutions located in their territories to invest in accordance with the "prudent person" rule and in particular in accordance with the following rules:

- (a) the assets shall be invested in the best interests of members and beneficiaries. In the case of a potential conflict of interest, the institution, or the entity which manages its portfolio, shall ensure that the investment is made in the sole interest of members and beneficiaries;
- (b) the assets shall be invested in such a manner as to ensure the security, quality, liquidity and profitability of the portfolio as a whole. Assets held to cover the technical provisions shall also

be invested in a manner appropriate to the nature and duration of the expected future retirement benefits;

- (c) the assets shall be predominantly invested on regulated markets. Investment in assets which are not admitted to trading on a regulated financial market must in any event be kept to prudent levels;
- (d) investment in derivative instruments shall be possible insofar as they contribute to a reduction of investment risks or facilitate efficient portfolio management. They must be valued on a prudent basis, taking into account the underlying asset, and included in the valuation of the institution's assets. The institution shall also avoid excessive risk exposure to a single counterparty and to other derivative operations;
- (e) the assets shall be properly diversified in such a way as to avoid excessive reliance on any particular asset, issuer or group of undertakings and accumulations of risk in the portfolio as a whole. Investments in assets issued by the same issuer or by issuers belonging to the same group shall not expose the institution to excessive risk concentration;
- (f) investment in the sponsoring undertaking shall be no more than 5 % of the portfolio as a whole and, when the sponsoring undertaking belongs to a group, investment in the undertakings belonging to the same group as the sponsoring undertaking shall not be more than 10 % of the portfolio.

When the institution is sponsored by a number of undertakings, investment in these sponsoring undertakings shall be made prudently, taking into account the need for proper diversification.

Member States may decide not to apply the requirements referred to in points (e) and (f) to investment in government bonds.

2. The home Member State shall prohibit the institution from borrowing or acting as a guarantor on behalf of third parties. However, Member States may authorise institutions to carry out some borrowing only for liquidity purposes and on a temporary basis.

3. Member States shall not require institutions located in their territory to invest in particular categories of assets.

4. Without prejudice to Article 12, Member States shall not subject the investment decisions of an

institution located in their territory or its investment manager to any kind of prior approval or systematic notification requirements.

5. In accordance with the provisions of paragraphs 1 to 4, Member States may, for the institutions located in their territories, lay down more detailed rules, including quantitative rules, provided they are prudentially justified, to reflect the total range of pension schemes operated by these institutions.

In particular, Member States may apply investment provisions similar to those of Directive 2002/83/EC.

However, Member States shall not prevent institutions from:

- (a) investing up to 70 % of the assets covering the technical provisions or of the whole portfolio for schemes in which the members bear the investment risks in shares, negotiable securities treated as shares and corporate bonds admitted to trading on regulated markets and deciding on the relative weight of these securities in their investment portfolio. Provided it is prudentially justified, Member States may, however, apply a lower limit to institutions which provide retirement products with a long-term interest rate guarantee, bear the investment risk and themselves provide for the guarantee;
- (b) investing up to 30 % of the assets covering technical provisions in assets denominated in currencies other than those in which the liabilities are expressed;
- (c) investing in risk capital markets.

6. Paragraph 5 shall not preclude the right for Member States to require the application to institutions located in their territory of more stringent investment rules also on an individual basis provided they are prudentially justified, in particular in the light of the liabilities entered into by the institution.

7. In the event of cross-border activity as referred in Article 20, the competent authorities of each host Member State may require that the rules set out in the second subparagraph apply to the institution in the home Member State. In such case, these rules shall apply only to the part of the assets of the institution that corresponds to the activities carried out in the particular host Member State. Furthermore, they shall only be applied if the same

or stricter rules also apply to institutions located in the host Member State.

The rules referred to in the first subparagraph are as follows:

- (a) the institution shall not invest more than 30 % of these assets in shares, other securities treated as shares and debt securities which are not admitted to trading on a regulated market, or the institution shall invest at least 70 % of these assets in shares, other securities treated as shares, and debt securities which are admitted to trading on a regulated market;
- (b) the institution shall invest no more than 5 % of these assets in shares and other securities treated as shares, bonds, debt securities and other money and capital-market instruments issued by the same undertaking and no more than 10 % of these assets in shares and other securities treated as shares, bonds, debt securities and other money and capital market instruments issued by undertakings belonging to a single group;
- (c) the institution shall not invest more than 30 % of these assets in assets denominated in currencies other than those in which the liabilities are expressed.

To comply with these requirements, the home Member State may require ring-fencing of the assets.

Article 19

Management and custody

1. Member States shall not restrict institutions from appointing, for the management of the investment portfolio, investment managers established in another Member State and duly authorised for this activity, in accordance with Directives 85/611/EEC, 93/22/EEC, 2000/12/EC and 2002/83/EC, as well as those referred to in Article 2(1) of this Directive.
2. Member States shall not restrict institutions from appointing, for the custody of their assets, custodians established in another Member State and duly authorised in accordance with Directive 93/22/EEC or Directive 2000/12/EC, or accepted as a depositary for the purposes of Directive 85/611/EEC.

The provision referred to in this paragraph shall not prevent the home Member State from making the appointment of a depositary or a custodian compulsory.

3. Each Member State shall take the necessary steps to enable it under its national law to prohibit, in accordance with Article 14, the free disposal of assets held by a depositary or custodian located within its territory at the request of the institution's home Member State.

Article 20

Cross-border activities

1. Without prejudice to national social and labour legislation on the organisation of pension systems, including compulsory membership and the outcomes of collective bargaining agreements, Member States shall allow undertakings located within their territories to sponsor institutions for occupational retirement provision authorised in other Member States. They shall also allow institutions for occupational retirement provision authorised in their territories to accept sponsorship by undertakings located within the territories of other Member States.
2. An institution wishing to accept sponsorship from a sponsoring undertaking located within the territory of another Member State shall be subject to a prior authorisation by the competent authorities of its home Member State, as referred to in Article 95. It shall notify its intention to accept sponsorship from a sponsoring undertaking located within the territory of another Member State to the competent authorities of the home Member State where it is authorised.
3. Member States shall require institutions located within their territories and proposing to be sponsored by an undertaking located in the territory of another Member State to provide the following information when effecting a notification under paragraph 2:
 - (a) the host Member State(s);
 - (b) the name of the sponsoring undertaking;
 - (c) the main characteristics of the pension scheme to be operated for the sponsoring undertaking.
4. Where a competent authority of the home Member State is notified under paragraph 2, and unless it has reason to doubt that the administrative struc-

ture or the financial situation of the institution or the good repute and professional qualifications or experience of the persons running the institution are compatible with the operations proposed in the host Member State, it shall within three months of receiving all the information referred to in paragraph 3 communicate that information to the competent authorities of the host Member State and inform the institution accordingly.

5. Before the institution starts to operate a pension scheme for a sponsoring undertaking in another Member State, the competent authorities of the host Member State shall, within two months of receiving the information referred to in paragraph 3, inform the competent authorities of the home Member State, if appropriate, of the requirements of social and labour law relevant to the field of occupational pensions under which the pension scheme sponsored by an undertaking in the host Member State must be operated and any rules that are to be applied in accordance with Article 187 and with paragraph 7 of this Article. The competent authorities of the home Member State shall communicate this information to the institution.

6. On receiving the communication referred to in paragraph 5, or if no communication is received from the competent authorities of the home Member State on expiry of the period provided for in paragraph 5, the institution may start to operate the pension scheme sponsored by an undertaking in the host Member State in accordance with the host Member State's requirements of social and labour law relevant to the field of occupational pensions, and any rules that are to be applied in accordance with Article 187 and with paragraph 7 of this Article.

7. In particular, an institution sponsored by an undertaking located in another Member State shall also be subject, in respect of the corresponding members, to any information requirements imposed by the competent authorities of the host Member State on institutions located in that Member State, in accordance with Article 11

8. The competent authorities of the host Member State shall inform the competent authorities of the home Member State of any significant change in the host Member State's requirements of social and labour law relevant to the field of occupational pension schemes which may affect the characteristics of the pension scheme insofar as it concerns the operation of the pension scheme sponsored by

an undertaking in the host Member State and in any rules that have to be applied in accordance with Article 187 and with paragraph 7 of this Article.

9. The institution shall be subject to ongoing supervision by the competent authorities of the host Member State as to the compliance of its activities with the host Member State's requirements of labour and social law relevant to the field of occupational pension schemes referred to in paragraph 5 and with the information requirements referred to in paragraph 7. Should this supervision bring irregularities to light, the competent authorities of the host Member State shall inform the competent authorities of the home Member State immediately. The competent authorities of the home Member State shall, in coordination with the competent authorities of the host Member State, take the necessary measures to ensure that the institution puts a stop to the detected breach of social and labour law.

10. If, despite the measures taken by the competent authorities of the home Member State or because appropriate measures are lacking in the home Member State, the institution persists in breaching the applicable provisions of the host Member State's requirements of social and labour law relevant to the field of occupational pension schemes, the competent authorities of the host Member State may, after informing the competent authorities of the home Member State, take appropriate measures to prevent or penalise further irregularities, including, insofar as is strictly necessary, preventing the institution from operating in the host Member State for the sponsoring undertaking.

Article 21

Cooperation between Member States and the Commission

1. Member States shall ensure, in an appropriate manner, the uniform application of this Directive through regular exchanges of information and experience with a view to developing best practices in this sphere and closer cooperation, and by so doing, preventing distortions of competition and creating the conditions required for unproblematic cross-border membership.

2. The Commission and the competent authorities of the Member States shall collaborate closely with

a view to facilitating supervision of the operations of institutions for occupational retirement provision.

3. Each Member State shall inform the Commission of any major difficulties to which the application of this Directive gives rise. The Commission and the competent authorities of the Member States concerned shall examine such difficulties as quickly as possible in order to find an appropriate solution.

4. Four years after the entry into force of this Directive, the Commission shall issue a report reviewing:

- (a) the application of Article 18 and the progress achieved in the adaptation of national supervisory systems, and
- (b) the application of the second subparagraph of Article 19(2), in particular the situation prevailing in Member States regarding the use of depositaries and the role played by them where appropriate.

5. The competent authorities of the host Member State may ask the competent authorities of the home Member State to decide on the ring-fencing of the institution's assets and liabilities, as provided for in Article 16(3) and Article 18(7).

Article 22

Implementation

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 23 September 2005. They shall forthwith inform the Commission thereof.

When Member States adopt these measures, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference on the occasion of their official publication. The methods of making

such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the main provisions of national law which they adopt in the field governed by this Directive.

3. Member States may postpone until 23 September 2010 the application of Article 17(1) and (2) to institutions located in their territory which at the date specified in paragraph 1 of this Article do not have the minimum level of regulatory own funds required pursuant to Article 17(1) and (2). However, institutions wishing to operate pension schemes on a cross-border basis, within the meaning of Article 20, may not do so until they comply with the rules of this Directive.

4. Member States may postpone until 23 September 2010 the application of Article 18(1)(f) to institutions located in their territory. However, institutions wishing to operate pension schemes on a cross-border basis, within the meaning of Article 20, may not do so until they comply with the rules of this Directive.

Article 23

Entry in force

This Directive shall enter into force on the day of its publication in the Official Journal of the European Union.

Article 24

Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Luxembourg, 3 June 2003.

For the European Parliament
The President
 P. COX

For the Council
The President
 N. CHRISTODOULAKIS

Vedlegg 3

LOV 2000-03-24 nr 16: Lov om foretakspensjon (foretakspensjonsloven)

Del 4. Konsernforhold. Selskapsendringer. Opphør

Kapittel 12. Konsernforhold m.v.

§ 12-1. Felles pensjonsordning for konsernforetak

(1) Flere foretak i samme konsern kan opprette felles pensjonsordning dersom de til sammen fyller minstekravene i § 2-2. Et foretak i konsernet kan også slutte seg til pensjonsordning som er opprettet av ett eller flere andre konsernforetak.

(2) Kredittilsynet kan samtykke i at andre foretak som har tilsvarende nær tilknytning til hverandre, har felles pensjonsordning.

§ 12-2. Gruppeinndeling

(1) Arbeidstakerne i hvert av foretakene skal utgjøre en egen gruppe innenfor pensjonsordningen. Kredittilsynet avgjør i tvilstilfelle hvilken gruppe en arbeidstaker skal tilhøre.

(2) Bestemmelsene i kapitlene 3 til 7 og 9 til 11 gjelder i forhold til medlemmene av hver gruppe. Det kan fastsettes særskilt pensjonsplan for hver gruppe.

(3) Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for at:

- a. det fastsettes felles pensjonsplan og benyttes samme beregningsgrunnlag for alle medlemmene i den felles pensjonsordning,
- b. det fastsettes at tjenestetiden for medlemmene av den felles pensjonsordning skal beregnes som samlet tjenestetid ved sammenhengende ansettelse i foretak som inngår eller har inngått i konsernet.

§ 12-3. Premie, overskudd m.v.

(1) Årlig premie og andre tilskudd til pensjonsordningen skal fordeles mellom foretakene på grunnlag av de beløp som trengs for å sikre opptjent pensjon for de medlemmer som inngår i hver gruppe.

(2) Ingen av foretakene kan belastes med en større andel av premien enn fastsatt i første ledd.

(3) Avkastning og overskudd, samt andre inntekter og kostnader knyttet til pensjonsordningen skal fordeles mellom gruppene etter gjeldende regler.

§ 12-4. Fellesfond

(1) Pensjonsordningen kan ha ett felles premiefond og ett felles pensjonistenes overskuddsfond.

(2) Ved disponeringen av midler i et fellesfond gjelder reglene i § 12-3 tilsvarende. Det skal føres regnskap for fellesfond som sikrer at bestemmelsene i § 12-3 blir overholdt.

§ 12-5. Opphør av konsernforholdet

(1) Selges et konsernforetak eller opphører konsernforholdet på annen måte, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer skilles ut fra den felles pensjonsordning. Tilsvarende gjelder dersom tilknytningsforhold som nevnt i § 12-1 annet ledd opphører.

§ 12-6. Tilordning av midler til det utskilte foretaket

(1) Ved utskillelsen skal den del av den felles pensjonsordnings midler som knytter seg til medlemmene i foretakets gruppe, tilordnes foretaket. Er foretaket solgt eller konsernforholdet opphørt på annen måte, kan premiefondet unntas fra fordeling dersom foretakets gruppe av medlemmer utgjør mindre enn en tredel av medlemmene i den felles pensjonsordningen.

(2) Skal foretaket utskilles fra felles pensjonsordning i pensjonskasse, skal foretaket også tilordnes:

- a. en del av sikkerhetsfondet, beregnet etter forholdet mellom premiereserven for medlemmene i foretakets gruppe og premiereserven for de øvrige medlemmene i pensjonsordningen,
- b. egenkapital som det utskilte foretaket har tilført pensjonskassen, samt en del av den egenkapital i pensjonskassen som ikke er innskutt

egenkapital, beregnet på samme måte som fastsatt i bokstav a, med mindre foretaket er solgt eller konsernforholdet opphørt på annen måte og foretakets gruppe av medlemmer utgjør mindre enn en tredel av medlemmene i pensjonsordningen.

§ 12-7. Anvendelsen av midler tilordnet det utskilte foretaket

(1) De midler som er tilordnet det utskilte foretaket etter reglene i § 12-6, skal anvendes for å sikre medlemmene av foretakets gruppe tilsvarende rett til pensjon etter reglene i paragrafen her.

(2) Skal medlemmene av foretakets gruppe sikres rett til pensjon i ny pensjonsordning i annen pensjonsinnretning, skal de tilordnede midlene overføres til pensjonsinnretningen etter reglene i § 8-7. Er den nye pensjonsordningen opprettet i livsforsikringsselskap og er foretaket tilordnet midler etter § 12-6 annet ledd, skal likevel

a. tilordnet del av sikkerhetsfondet overføres til premiefond,

b) tilordnet egenkapital tilbakeføres til foretaket.

(3) Skal pensjonsordningen for medlemmene i foretakets gruppe opphøre, skal medlemmene sikres rett til pensjon etter reglene i § 15-3. Er foretaket tilordnet midler etter § 12-6 annet ledd, gjelder annet ledd annet punktum tilsvarende.

Vedlegg 4

LOV 2000-11-24 nr 81: Lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)

Kapittel 10. Konsernforhold

§ 10-1. Felles pensjonsordning for konsernforetak

- (1) Flere foretak i samme konsern kan opprette felles pensjonsordning dersom de til sammen fyller minstekravene i § 2-3. Et foretak i konsernet kan også slutte seg til pensjonsordning som er opprettet av ett eller flere andre konsernforetak.
- (2) Kredittilsynet kan samtykke i at andre foretak som har tilsvarende nær tilknytning til hverandre, har felles pensjonsordning.

§ 10-2. Gruppeinndeling

- (1) Arbeidstakerne i hvert av foretakene skal utgjøre en egen gruppe innenfor pensjonsordningen. Kredittilsynet avgjør i tvilstilfelle hvilken gruppe en arbeidstaker skal tilhøre.
- (2) Bestemmelsene i kapitlene 4 til 7 og 9 gjelder i forhold til medlemmene av hver gruppe. Det kan fastsettes særskilt innskuddsplan for hver gruppe.
- (3) Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for at det fastsettes felles innskuddsplan for alle medlemmene i pensjonsordningen eller felles regler for bruk av pensjonskapitalen.

§ 10-3. Tilskudd til pensjonsordningen m.v.

- (1) Årlige innskudd, premier og andre tilskudd til pensjonsordningen skal fordeles mellom foretakene på grunnlag av de beløp som trengs for å sikre rettighetene for de medlemmer som inngår i hver gruppe.
- (2) Ingen av foretakene kan belastes med en større andel av tilskuddene enn fastsatt i første ledd.
- (3) Avkastning og overskudd, samt andre inntekter og kostnader knyttet til pensjonsordningen, skal fordeles mellom gruppene etter gjeldende regler.

§ 10-4. Fellesfond m.v.

- (1) Pensjonsordningen kan ha felles ordning for forvaltning av pensjonskapitalen i samsvar med reglene i §§ 3-2 til 3-4. Pensjonsordningen kan ha felles innskuddsfond.
- (2) Ved disponeringen av felles innskuddsfond gjelder reglene i § 10-3 tilsvarende.
- (3) Det skal føres regnskap for midler under felles forvaltning som sikrer at bestemmelsene i § 10-3 blir overholdt.

§ 10-5. Opphør av konsernforholdet

- (1) Selges et konsernforetak eller opphører konsernforholdet på annen måte, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer skilles ut fra den felles pensjonsordning. Tilsvarende gjelder dersom tilknytningsforhold som nevnt i § 10-1 annet ledd opphører.
- (2) Ved utskillelsen skal den del av den felles pensjonsordnings midler som knytter seg til foretakets gruppe, tilordnes foretaket. Er foretaket solgt eller konsernforholdet opphørt på annen måte, kan innskuddsfondet unntas fra fordeling dersom foretakets gruppe av medlemmer utgjør mindre enn en tredel av medlemmene i den felles pensjonsordning.
- (3) Er det for det utskilte foretakets gruppe tegnet forsikringer som nevnt i § 2-4, skal også avsetninger knyttet til slike forsikringer fordeles med mindre foretakets gruppe av medlemmer utgjør mindre enn en tredel av medlemmene i den felles pensjonsordning.
- (4) Skal medlemmene av foretakets gruppe sikres pensjon i ny pensjonsordning i annen institusjon, skal tilordnede midler overføres til institusjonen etter § 8-5. For øvrig skal pensjonsordningen avvikles etter reglene i loven her.

